

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

Паважаныя суайчыннікі!

Сардэчна віншую вас з Днём Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь.

Значэнне гэтай даты блізкае і зразумелае любому грамадзяніну. Менавіта прыняцце і далейшае ўдасканаленне Асноўнага Закону ў многім вызначыла сучаснае развіццё Беларусі як моцнай сацыяльнай прававой дзяржавы.

Канстытуцыя — найважнейшы сімвал і арыбут суверэнітэту нашай краіны. Яна заклала аснову для ўмацавання дэмакратычных устояў грамадства, захавання духоўных каштоўнасцей нацыі, забеспячэння дабрабыту кожнага чалавека і кожнай сям'і.

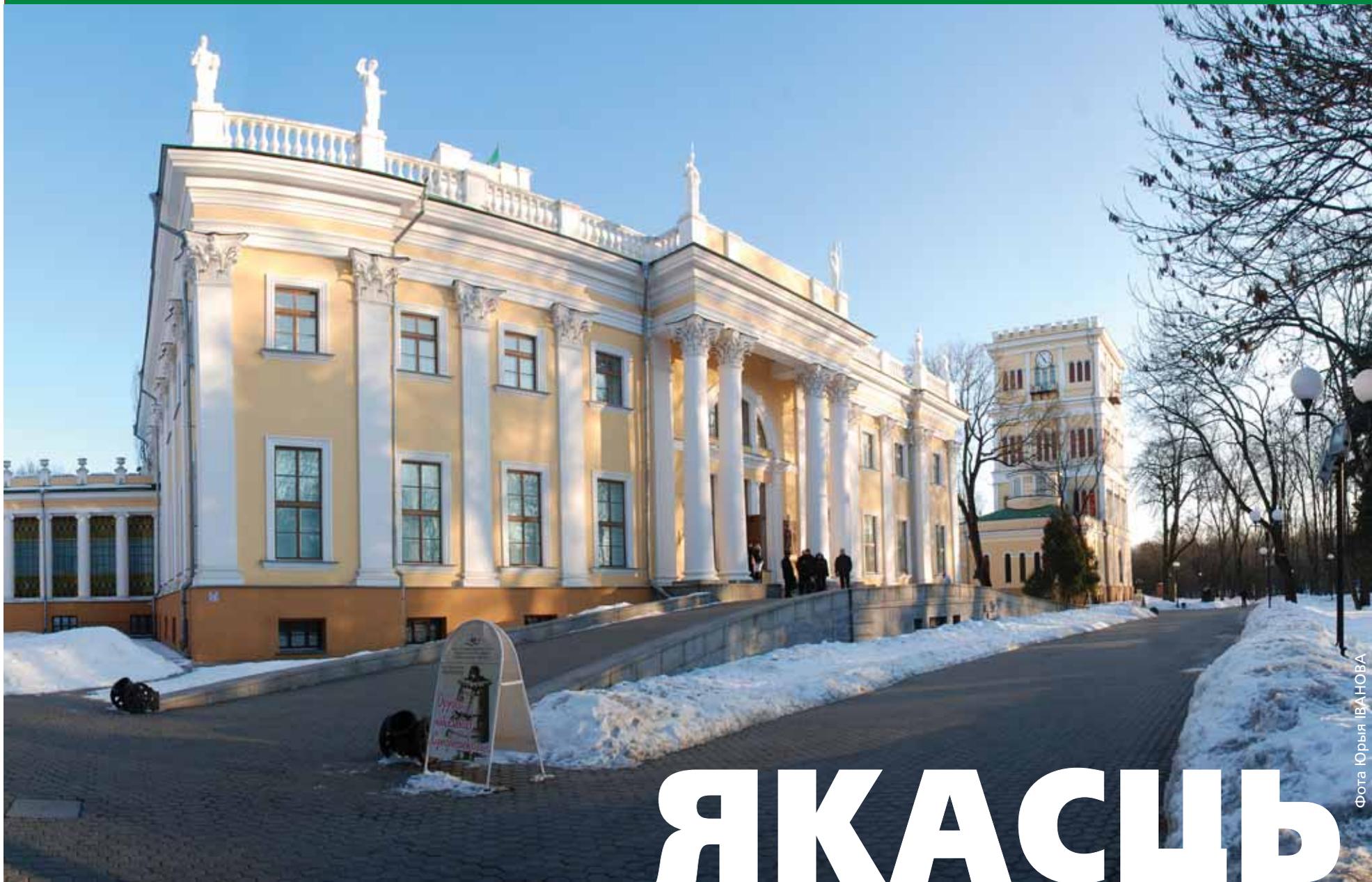
З'яўляючыся трывалым падмуркам дзяржаўнага ладу Рэспублікі Беларусь, Асноўны Закон гарантуе надзейную абарону правоў і свабод грамадзян, садзейнічае паслядоўнаму правядзенню сацыяльна-эканамічнай палітыкі, накіраванай на істотнае павышэнне якасці жыцця людзей.

Мы па праве ганарымся сваёй Канстытуцыяй, якая ўвабрала ў сябе лепшыя традыцыі і дасягненні нацыянальнага заканадаўства і адпавядае самым высокім міжнародным стандартам.

Упэўнены, што няўхільнае следаванне канстытуцыйным прынцыпам стане залогам паспяховай рэалізацыі эканамічнага, культурнага і духоўнага патэнцыялу беларускага народа.

Шчыра жадаю вам, дарагія сябры, міру, шчасця, здароўя, увасаблення ўсіх вашых задум, натхнення на далейшыя працоўныя дасягненні на карысць роднай Айчыны.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр ЛУКАШЭНКА

Фота Юрыя ІВАНОВА

ЯКАСЦЬ ЖЫЦЦЯ НАРОДА

Кожны мае права на ўдзел у культурным жыцці. Гэтае права забяспечваецца агульнадаступнасцю каштоўнасцей айчыннай і сусветнай культуры, якія знаходзяцца ў дзяржаўных і грамадскіх фондах, развіццём сеткі культурна-асветных устаноў.

З артыкула 51
Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь

Вектары культурных кантактаў

9 сакавіка беларускую сталіцу з візітам наведаў міністр культуры Літоўскай Рэспублікі Рэмігіюс Вілкайціс. У сценах Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі ў прысутнасці прадстаўнікоў СМІ была падпісана Праграма культурнага супрацоўніцтва паміж Міністэрствам культуры нашай краіны і Міністэрствам культуры Літоўскай Рэспублікі на 2010 — 2011 гады, якая закранае самыя розныя аспекты і накірункі сумеснай дзейнасці.

ках Дзён еўрапейскай спадчыны, а таксама праекта “Вядомыя роды Вялікага княства Літоўскага”. Акрамя таго, падтрымана рашэнне гэтай экспертнай групы аб магчымасці ініцыявання ў рамках UNESCO святкавання 250-годдзя з дня нараджэння Міхала Клеафаса Агінскага ў 2015 годзе.

Міністр культуры Літоўскай Рэспублікі Рэмігіюс Вілкайціс, у сваю чаргу, згадаў пра неабходнасць больш цесных стасункаў паміж літаратурамі і літаратарамі нашых краін, адзначыўшы, што проза, драматургія, публіцыстыка — гэта тыя сферы, у якіх нам яшчэ шмат патрэбна зрабіць. А для таго, каб дэталёва падрыхтаваць глебу для супрацоўніцтва ў галіне кінадакументалістыкі, запрасіў беларускую дэлегацыю ў

Ініцыятывы на перспектыву

З прыярытэтных вектараў беларуска-літоўскіх кантактаў міністр культуры нашай краіны Павел Латушка вылучыў пашырэнне і актывізацыю супрацоўніцтва ў галіне музычнага мастацтва, у прыватнасці, арганізацыю абменных гастролей дзяржаўных сімфанічных і дзяржаўных камерных аркестраў дзвюх краін; супрацоўніцтва нацыянальных драматычных тэатраў, тэатраў оперы і балета; наладжванне прамых кантактаў паміж нацыянальнымі бібліятэкамі; паглыбленне стасункаў паміж нацыянальнымі мастацкімі музеямі ў Мінску і Вільнюсе. У шэрагу важнейшых мерапрыемстваў запланавана правядзенне Дзён культуры Беларусі ў Літве і, адпаведна, Літоўскай Рэспублікі — у Беларусі, прычым існуюць дамоўленасці прапрацаваць магчымасць правядзення Дзён культуры Беларусі ў Літве ўжо ў бягучым годзе. Літоўскаму боку, у сваю чаргу, прапанавана прапрацаваць магчымасць арганізацыі Дзён літоўскага кіно ў нашай краіне. Былі абмеркаваны і пытанні, звязаныя з развіццём супрацоўніцтва ў галіне кінамастацтва, у тым ліку гутарка вялася аб узаемнай зацікаўленасці ў рэалізацыі сумесных кінапраектаў, аб магчымасці арганізацыі стажыровак нашых спецыялістаў — рэжысёраў тэатра, кіно, — выкладчыкаў і студэнтаў айчынных ВНУ ў Літоўскай Рэспубліцы, а таксама аб арганізацыі ў перспектыве сумеснай прэзентацыі беларускай і літоўскай культуры ў Бруселі.

Павел Латушка расказаў журналістам, што пад час перамоў былі абмеркаваны вынікі дзейнасці сумеснай рабочай групы міністэрстваў культуры дзвюх краін па пытанні аховы сумеснай гісторыка-культурнай спадчыны. У лістападзе мінулага года ў Мінску прайшла першая рабочая сустрэча, пад час якой быў акрэслены шэраг важных накірункаў супрацоўніцтва ў галіне культуры паміж дзяржавамі. З іх можна вылучыць ініцыятыву рэалізацыі сумеснага культурна-турыстычнага праекта “Замкі Вялікага княства Літоўскага” ў рам-

верасні бягучага года на ўручэнне кінапрэміі імя Пятраса Абукявічуса. У сваю чаргу, Павел Латушка нагадаў, што беларусы чакаюць літоўскіх кінамастацтваў на вераснёўскай “Анімаёўцы” ў Магілёве і на Мінскім міжнародным кінафестывалі “Лістапад”.

Яшчэ адна важная тэма, якая была абмеркавана ў час візіту, — святкаванне 600-годдзя Грэнвальдскай бітвы. Беларускі і літоўскі бакі абмяняліся інфармацыяй аб мерапрыемствах, што плануецца ў сувязі з гэтай датай. Павел Латушка перадаў Рэмігіюсу Вілкайцісу запрашэнне наведаць 26 — 27 чэрвеня мерапрыемствы, прымеркаваныя да яе. Яны адбудуцца ў Навагрудку. “Спадзяюся, дадзенае мерапрыемства, — падкрэсліў ён, — будзе яркім сведчаннем таго, што гэтая дата, якая аб’яднала нашы народы гістарычна, працягвае яднаць нас і сёння”.

Беларускі міністр падрабязна адказаў на пытанне нашага карэспандэнта аб тых міжнародных культурных кантактах, што запланаваны Міністэрствам культуры на бліжэйшую перспектыву.

— Сапраўды, — зазначыў Павел Латушка, — апошнім часам значна актывізаваліся кантакты Міністэрства культуры на міжнародным узроўні. Сярод найбольш важных падзей трэба адзначыць тое, што ў студзені бягучага года намі падпісана міжурадавае пагадненне аб супрацоўніцтве ў галіне культуры, мастацтва і адукацыі з Францыяй. Мы маем ужо згоду Урада Рэспублікі Беларусь і згоду італьянскага боку і спадзяёмся, што ў бліжэйшы час падпішам міжурадавае пагадненне аб супрацоўніцтве ў галіне культуры з Італіяй. Атрымана згода Урада Беларусі на пачатак перамоўнага працэсу па падпісанні аналагічнага пагаднення з Грэцыяй.

Візіт у беларускую сталіцу міністра культуры Літоўскай Рэспублікі — гэта таксама вельмі важная падзея ў нашым міжнародным культурным супрацоўніцтве. Мы маем згоду

Павел Латушка і Рэмігіюс Вілкайціс у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі.

нашага Урада, і спадзяюся, што ў бліжэйшы тыдні падпішам праграму супрацоўніцтва ў галіне культуры з Міністэрствам культуры Украіны.

Таксама мы працуем над далучэннем да Кіеўскай ініцыятывы Савета Еўропы, якая паўстала ў 2006 годзе пад час пасяджэння міністраў культуры Савета Еўропы ў Бухарэсце. Намі накіраваны адпаведныя прапановы, хадайніцтвы да міністраў культуры Арменіі, Азербайджана, Грузіі, Малдовы і Украіны аб далучэнні Беларусі да Кіеўскай ініцыятывы, а таксама — да генеральнага дырэктара Савета Еўропы. Практычна ад усіх ужо атрыманы станоўчыя адказы на гэты конт. Мяркую, што ў бліжэйшы час мы далучымся да гэтай ініцыятывы, якая стварае дадатковыя магчымасці для міжнароднага супрацоўніцтва ў галіне культуры як з названымі краінамі, так і ў цэлым у рамках Савета Еўропы, рэалізацыі трансгранічных праектаў, у тым ліку з дадатковым фінансаваннем з боку Савета Еўропы.

Лічу, што міжнароднае культурнае супрацоўніцтва — вельмі важны накірунак дзейнасці. Яно адкрывае дадатковыя магчымасці для нашых дзеячаў культуры, якія могуць прадстаўляць сваё мастацтва на сцэнах вядучых залаў іншых краін свету, а таксама — для прадстаўлення характа і багацця ўсёй нашай нацыянальнай беларускай культуры.

Таццяна КОМАНОВА
Фота Юрыя ІВАНОВА

Высокую ацэнку далі роліку кінафільма “Брэсцкая крэпасць” на 81-м Расійскім кінарынку, што праходзіў у Маскве з 1 па 5 сакавіка.

У Маскве і...

Гэтае мерапрыемства тры разы на год — у сакавіку, чэрвені і снежні — збірае вытворцаў і практыкаў кінафільмаў для абмеркавання агульнага стану кінамастацтва дасягненняў самых паспяхоўных студыяў. “Брэсцкай крэпасці” прадстаўнікі розных кінастудыяў, кінавідэапракатных арганізацый, прадзюсерскіх цэнтраў ды іншых удзельнікаў кінарынку прагнулі поспех.

Як паведамілі “К” у Тэлерадыёвяшчальнай арганізацыі Саюзнай дзяржавы, па заказе якой знята гэтая ваенна-патрыятычная драма, такія высновы маюць вялікую вагу, бо Міжнародны кінарынак з’яўляецца адным з самых заўважных мерапрыемстваў у галіне кіно: ён збірае каля тысячы кампаній з Расіі, краін СНД і Балтыі.

Прэм’ера стужкі, нагадаем, прызначана на 22 чэрвеня 2010 года ў мурах цягдзельні.

Гэтымі днямі ў Велікабрытаніі паспяхова праходзіць фотавыстаўка “Летапіс Брэсцкай крэпасці ў фатаграфіі”.

...на Альбіёне

Выстаўка праходзіць, у тым ліку, і пры падтрымцы Пасольства Рэспублікі Беларусь у Злучаным Каралеўстве. Як распавяла “К” намеснік дырэктара па навуковай рабоце Мемарыяльнага комплексу “Брэсцкая крэпасць-герой” Ларыса Бібік, на выстаўцы прадстаўлены фатаграфіі, якія ілюструюць гісторыю крэпасці.

Адкрыццё выстаўкі адбылося ў Мэйдане напрыканцы верасня 2009-га, а пасля здымкі змаглі пабачыць жыхары іншых мясцін краіны: Глазга і Брыстала, на востраве Джэрсі і ў Ліверпулі. Па словах Л.Бібік, існуюць папярэднія дамовы аб правядзенні выстаўкі ў Кардыфе, Лондане, Інвернесе і Натынгеме ды іншых гарадах Велікабрытаніі.

Учора Нацыянальныя акадэмічныя народныя аркестры імя І.Жыновіча вярнуліся з гастрольнага тура па Віцебшчыне.

Палац культуры і навукі ў Варшаве.

Па запрашэнні міністра культуры і нацыянальнай спадчыны Рэспублікі Польшча Багдана Здраеўскага міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка знаходзіўся з візітам у Варшаве.

Аб падрабязнасцях паездкі кіраўнік Міністэрства культуры нашай краіны распавёў карэспандэнту “К”.

— У час візіту адбыліся двухбаковыя перамоўныя міністраў з удзелам прадстаўнікоў міністэрстваў дзвюх краін, пад час якіх была ўзгоднена неабходнасць распрацоўкі і падпісання ў бліжэйшы час праграмы супрацоўніцтва ў галіне культуры, — адзначыў Павел Латушка.

У ходзе гутаркі адзін з акцэнтаў быў засяроджаны на неабходнасці каардынацыі арганізацыі мерапрыемстваў, прымеркаваных да 600-годдзя Грэнвальдскай бітвы. Названы аспект асобна абмеркаваны на сустрэчы міністра культуры Беларусі з першым намеснікам міністра культуры Польшчы Пятром Жухоўскім — старшынёй Нацыянальнага арганізацыйнага камітэта па святкаванні гэтай важнай гістарычнай даты. “Бакі праінфармавалі адзін аднаго аб правядзенні мерапрыемстваў згаданай тэматыкі на тэрыторыі Беларусі і Польшчы, узгаднілі неабходнасць каардынацыі намаганняў па тэрмінах іх правядзення, каб забяспечыць магчымасць удзелу ў іх дзеячаў навукі і культуры, грамадскасці дзвюх краін. Бакі дасягнулі дамоўленасці аб узаемным запрашэнні гасцей на святкаванні на ўзроўні міністэрстваў”, — падкрэсліў міністр.

Ёсць фактура для супрацоўніцтва

У час візіту

Таксама ў Варшаве адбыліся сустрэчы міністра культуры Рэспублікі Беларусь з яго калегамі з Чэхіі, Сербіі, Украіны і Латвіі.

Пад час сустрэчы з міністрам культуры Украіны Уладзімірам Ваўкуном была дасягнута дамоўленасць аб падпісанні ў бліжэйшы час праграмы супрацоўніцтва паміж міністэрствамі культуры Беларусі і Украіны. Урад Беларусі ўжо зацвердзіў праект дадзенай праграмы для падпісання.

На сустрэчы з міністрам культуры Сербіі была дасягнута дамоўленасць аб удзеле сербскіх кінамастацтвафістаў у Мінскім міжнародным кінафестывалі “Лістапад” і магчымым візіце кіраўніцтва Міністэрства культуры гэтай краіны ў Беларусь.

З латвійскім калегам дасягнута дамоўленасць аб неабходнасці ўсталявання кантактаў на міжміністраўскім узроўні. У снежні гэтага года ў рамках Міжнароднага опернага фестывалю ў беларускай сталіцы чакаецца спектакль Опернага тэатра Латвіі, а Дзяржаўны сімфанічны аркестр Рэспублікі Беларусь выступіць з канцэртнай праграмай у Рызе.

З міністрам культуры Чэхіі дасягнута дамоўленасць аб рэалізацыі шэрагу сумесных праектаў у галіне культуры. У час гэтай сустрэчы была падкрэслена неабходнасць развіцця супрацоўніцтва ў сферы культуры, якое апошнім часам не мела сістэмнага характару.

Пад час размовы з міністрам культуры Польшчы былі дасягнуты дамоўленасці аб узаемадзейні пры рэстаўрацыі гісторыка-культурных помнікаў, якія з’яўляюцца сумеснай спадчынай, і аб спрыянні польскага боку ў арганізацыі стажыровак для нашых спецыялістаў на сваёй тэрыторыі. У сваю чаргу, эксперты з краіны-суседкі мяркуюць наведваць Беларусь, каб перадаваць веды, ладзіць кансультацыі. У ходзе візіту таксама была дасягнута дамоўленасць аб пашырэнні супрацоўніцтва Нацыянальнага мастацкага музея ў Мінску і Нацыянальнага мастацкага музея ў Варшаве.

Асобна абмяркоўвалася пытанне аб усталяванні помніка Янку Купалу і Якубу Коласу ў Варшаве. Міністэрства

культуры і нацыянальнай спадчыны Польшчы пацвердзіла сваю прынцыповую падтрымку рэалізацыі праекта. З мэрыяй Варшавы пытанне прапрацоўваецца з мэтай акрэсліць месца для ўсталявання помніка.

Таксама польскі бок ініцыяваў неабходнасць актывізацыі супрацоўніцтва паміж вышэйшымі навучальнымі ўстановамі культуры дзвюх краін. Было падкрэслена, што ВНУ Польшчы зацікаўлены ў сумесных праектах, арганізацыі стажыровак, узаемаабменах студэнтаў і выкладчыкаў.

Пытанні супрацоўніцтва ў галіне кінавытворчасці закраналіся ў час сустрэчы міністра культуры Беларусі з дырэктарам Польскага інстытута кінамастацтва Агнешкай Адаровіч. На ёй была выказана зацікаўленасць абодвух бакоў у рэалізацыі сумесных праектаў, адбыўся абмен праектамі сцэнарыяў. Як мяркуюцца, дэлегацыя кінамастацтвафістаў і прадзюсераў з суседняй краіны наведае Мінскі міжнародны кінафестываль “Лістапад”. Таксама польскі бок прапанаваў зладзіць у Варшаве Дні беларускага кіно, праграму якіх склалі б і фільмы, знятыя ў савецкай часы, і стужкі гадоў незалежнай Беларусі, а Дні польскага кіно пройдуць сёлета і ў нашай краіне.

— Дасягнута дамоўленасць і аб арганізацыі стажыровак нашых рэжысёраў, апэратараў і гукаапэратараў у Польшчы, — адзначыў міністр культуры Беларусі. — Гэтыя стажыроўкі маглі б адбыцца непасрэдна пад час здымак стужак. Наогул, пытанні стажыровак не толькі для рэжысёраў кіно, але і рэжысёраў тэатра, масавых відовішчаў абмяркоўваліся надзвычай шырока, прычым бакі дамовіліся аб сумесным фінансаванні гэтых мерапрыемстваў.

Кіраўнік нашага Міністэрства таксама паведаміў, што, паводле вынікаў снежаньскага візіту міністра культуры Польшчы Багдана Здраеўскага ў Мінск, напрыканцы лютага ў Варшаве адбылося падпісанне пагаднення аб супрацоўніцтве паміж Нацыянальнай операй Польшчы і Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатрам оперы і балета Беларусі.

Пад час візіту Павел Латушка разам з Паслом Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Польшча Віктарам Гайсёнкам прынялі ўдзел у адкрыцці Музея Фрыдэрыка Шапэна. А таксама прысутнічалі ў Вялікім тэатры — Нацыянальнай оперы Польшчы — на галаканцэрце, прысвечаны адкрыццю Года Шапэна.

Зачараваць Парыж

Менавіта там саліста калектыву, заслужанага артыста Беларусі Аляксандра Крамко напаткала добрая вестка: у маі ён будзе выступаць у Парыжы і Маскве.

Гэтае запрашэнне стала вынікам паспяховага выступлення нашага музыканта ў кастрычніку 2009 года ў Страсбургу (Францыя) у межах правядзення Форуму славянскіх культур. Акурат пасля летніх вакацый Міністэрства культуры Расіі і Расійская дзяржаўная канцэртная кампанія “Садружнасць” звярнуліся ў Міністэрства культуры нашай краіны і сталічную філармонію з прапановай рэкамэндаваць аднаго з выканаўцаў на народных інструментах. Спыніліся, вядома, на кандыдатуры Аляксандра Крамко.

— У Кангрэс-хале ў Страсбургу, — распавёў А.Крамко, — мне давялося саліраваць з Нацыянальным акадэмічным аркестрам народных інструментаў Расіі імя Мікалая Осіпава. Я прапанаваў сваю Фантазію “Абцасы з выкрутасамі”. Спыніўся на ёй яшчэ і таму, што ён дае магчымасць прадэманстраваць адрозны чатыры народныя інструменты: дудку, акарыну, жалейку і дуду. Вядома, хацелася б сыграць яшчэ што-небудзь, але акрамя мяне ў тым гала-канцэрце з аркестрам па чарзе саліравалі прадстаўнікі іншых славянскіх краін. Маё выступленне настолькі ім спадабалася, што ў снежні мяне запрасалі ганаровым госцем на 90-годдзе гэтага калектыву ў Канцэртнай зале імя Чайкоўскага. І вось, у маі — чарговая паездка з осіпаўскім аркестрам у Парыж, у залу UNESCO, а потым — выступленне ў Маскве на сцэне Залы царкоўных сабораў храма Хрыста Збавіцеля ў гонар зварэння свята Славянскага пісьменства і культуры.

Беларусь — наш родны дом. Тут спакон веку годна сябе пачуваюць прадстаўнікі самых розных нацыянальнасцей. І гэтае права гарантавана Асноўным Законом Рэспублікі Беларусь — Канстытуцыяй. Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур, што праходзіць у Гродне, сёлета яшчэ раз сцвердзіць аднасць народаў і культур, якія жывуць у адной супольнасці і годна прымнажаюць духоўны і культурны скарб Беларусі. Напярэдадні Дня Канстытуцыі пра дзяржаўную нацыянальную палітыку краіны, пра адметнасць суквеццяў культуры пад эгідай Рэспубліканскага фестывалю ў Гродне распавядае Упаўнаважаны па справах рэлігій і нацыянальнасцей Леанід ГУЛЯКА.

На пасяджэннях міжэтнічнага савета адбываецца размеркаванне фінансавай падтрымкі Упаўнаважанага на рэалізацыю практаў грамадскіх аб'яднанняў, і, што цікава, размеркаванне гэтых сродкаў, па прапанове Упаўнаважанага, ажыццяўляецца самімі членамі савета. Кожны, хто хоча атрымаць пэўную падтрымку свайго праекта, павінен абараніць яго перад сваімі калегамі, і ўсе разам вырашаюць, каму гэтыя сродкі найбольш патрэбны. Падобныя і іншыя пытанні вырашаюць супольна за адным сталом яўрэі і палесцінцы, армяне і туркі, немцы і цыганы, літоўцы і рускія, грузіны, украінцы, чувашы, карэйцы, казахі, іншыя, — вось гэта, на мой погляд, цывілізаваны дыялог.

У нашай краіне прыняты Закон “Аб нацыянальных меншасцях у Рэспубліцы Беларусь”, распрацаваны і рэалізуюцца рэспубліканская і рэгіянальныя праграмы развіцця канфесіянальнай галіны, нацыянальных адносін і супрацоўніцтва з суайчыннікамі за мяжой на 2006 — 2010 гады. Дзяржава прадстаўляе роўныя магчымасці і падтрымку рэ-

вопыт грамадскай дзейнасці і напрацоўкі, якія падкрэсліваюць і папулярызуюць багацце культурнай спадчыны іх народа на Беларусі. Вядома, лепшым месцам, каб падзяліцца і пахваліцца гэтым багаццем, з'яўляецца Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур. Дзяржава ў свой час пайшла насустрач прапановам стварэння такога агульнага фестывалю і ўсклала на сябе цяжар арганізацыйных і фінансавых выдаткаў на яго правядзенне. Гэта было пажаданнем нацыянальных супольнасцей: яднацца і працаваць дзеля добрых спраў.

Што да майго бачання тэмы згаданага “канфліку”, дык гэта банальная, непрыхаваная правакацыя невялікай групкі “актывістаў”, якія, прыкрываючыся нацыянальнымі матывамі, спрабуюць зрабіць сабе імя на гэтым. Звярніце ўвагу: усё, што датычыцца спадарыні Борыс і яе папчэнікаў, звязана з нейкімі палітычнымі і грамадскімі скандаламі. Няма ніводнай згадкі пра праведзеныя ёю прыстойныя мерапрыемствы на карысць большасці жыхароў Івянца.

марыць трапіць на гэты фестываль і праз тое імкнецца расці ў сваёй творчасці, паказаць лепшыя рысы нацыянальнага і духоўнага багацця свайго народа.

Кожны мае права на ўдзел у культурным жыцці...

3 артыкула 51 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь.

Кожны абавязаны берагчы гісторыка-культурную, духоўную спадчыну і іншыя нацыянальныя каштоўнасці.

3 артыкула 54 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь.

— Некалькі слоў пра гісторыю развіцця фестывалю. З чаго ўсё пачыналася і як урэшце відазмянілася?

— У мерапрыемствах першага фестывалю ў Гродне прымалі ўдзел 11 нацыянальных культурна-асветніцкіх аб'яднанняў: украінцы, рускія, палякі, яўрэі, татары, армяне, малдаване, літоўцы, азербайджанцы, карэйцы, немцы. Тады ж з'явілася і бы-

ма 60-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Сімвалічным стала правядзенне пад час заключных мерапрыемстваў фестывалю II Кангрэса дзячаў культуры і мастацтваў краін — удзельніц СНД “Новае пакаленне і дыялог культур на постсавецкай прасторы”.

У 2005 — 2006 гадах прайшоў VI фестываль, які быў прысвечаны 60-годдзю Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне. У рамках яго заключных мерапрыемстваў упершыню адбыўся конкурс маладых выканаўцаў нацыянальнай песні.

VII фестываль праходзіў у чэрвені 2008-га. І калі ў першым фестывалі, як адзначалася, прынялі ўдзел прадстаўнікі 11 нацыянальных аб'яднанняў, дык у сёмым па ліку — ужо каля 30-ці, усяго — звыш дзвюх тысяч чалавек. Адметна і тое, што пад час правядзення адборачных тураў з'явіліся новыя нацыянальныя аб'яднанні і калектывы: балгарскія, кабардзіна-балкарскія, арабскія. Жаданымі гасцямі фестывалю сталі калектывы грамадскіх аб'яднанняў беларускіх суайчыннікаў з Літвы, Польшчы, Латвіі, Украіны, Расіі.

Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур — гэта новае народнае свята, якое з'яўляецца яркім доказам таго, што для прадстаўнікоў розных нацыянальнасцей Беларусі стала агульным домам, новае формаванне ў святочнай культуры нашай дзяржавы, фестываль дружбы, дзе кожны з яго ўдзельнікаў уласнай творчасцю не толькі захоўвае і развівае свае нацыянальныя традыцыі, але і ўзбагачае духоўную культуру Беларусі. Адзінае, што стрымлівае межы фестывалю — гэта “фізічныя” магчымасці горада Гродна: папулярнасць свята такая, што ўсе ахвотныя проста не могуць тут размясціцца.

Кожны мае права на свабоду аб'яднанняў.

3 артыкула 36 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь.

— Колькі нацыянальных культурна-асветніцкіх аб'яднанняў прымуць удзел у сёлетнім фестывалі? Чым яны мяркуюць здзівіць Гродна?

— На другое пытанне пакуль падрабязна адказаць не буду — няхай захавецца інтрыга, — але скажу, што па рэспубліцы ў адборачных турах прынялі ўдзел больш за 2500 чалавек, прадстаўнікоў 33 нацыянальнасцей: армяне, азербайджанцы, афганцы, балгары, венгры, грузіны, грэкі, дагестанцы, індыйцы, кабардзіна-балкарцы, казахі, карэйцы, ланкійцы (Шры-Ланка), латышы, літоўцы, малдаване, мардоўцы, марышцы, немцы, пакістанцы, палесцінцы, палякі, рускія, татары, таджыкі, туркмены, башкіры, украінцы, цыганы, чачэнцы, чувашы, эстонцы, яўрэі.

Дзяржава садзейнічае развіццю культуры, навуковых і тэхнічных даследаванняў на карысць агульных інтарэсаў.

3 артыкула 51 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь.

— Ці стаў фестываль творчай мадэллю міжнацыянальных зносін у краіне? Якім яго бачыце ў перспектыве?

— Бясспрэчна, стаў. Грамадскія аб'яднанні нацыянальных супольнасцей будуюць адносіны паміж сабой па прыкладзе жыцця фестывалю. Большая частка іх мерапрыемстваў адбываецца з запрашэннем да ўдзелу ў іх прадстаўнікоў іншых нацыянальнасцей. Усё часцей пачалі праводзіцца буйныя сумесныя праекты некалькіх аб'яднанняў. Адзін з апошніх: нямецкая і яўрэйская абшчыны правялі сумеснае мерапрыемства, прысвечанае 65-годдзю завяршэння Вялікай Айчыннай вайны “Жадаем жыць з усімі ў міры”. Нацыянальныя супольнасці паводзяць сябе як добрыя суседзі: працуюць і святкуюць разам.

Радуе і абнадзейвае тое, што фестываль для многіх стаў стылем жыцця, што ў ім знайшоў месца для беларускіх суайчыннікаў з замежжа, якія таксама гуртуюцца вакол сваёй Бацькаўшчыны, што людзі навучыліся не толькі ганарыцца сваёй спадчынай, але і паважаць культуру і традыцыі іншых народаў, ставіцца да іх як да роўных.

Мяркую, фестываль мае перспектывы развіцця і цікаваю будучыню. Пад час яго ў Гродна прыязджаюць падзвіжцы і пераняць вопыт з бліжняга і далёкага замежжа. Не выключана, што ў хуткім часе лепшыя ўдзельнікі такіх фестывалю з розных краін свету будуць сустракацца на міжнародных фестывалах.

Занатаваў Яўген РАГІН

Міжнацыянальны давер, гарантаваны Асноўным Законом

Да Дня Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь

Дзяржава рэгулюе адносіны паміж сацыяльнымі, нацыянальнымі і іншымі супольнасцямі на аснове прынцыпаў роўнасці перад законам, павагі іх правоў і інтарэсаў.

3 артыкула 14 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь.

— Як вы дэтэлізуеце паняцці, найпрост звязаны з дзяржаўнай палітыкай міжнацыянальнай стабільнасці, як “міжнацыянальны давер”, “цывілізаваная форма дыялога” і “камфортны сацыяльна-псіхалагічны клімат для прадстаўнікоў нацыянальных супольнасцей”?

— Сваім пытаннем вы якраз і агучылі асноўныя складнікі “формулы” дзяржаўнай палітыкі, вынікам якой з'яўляецца феномен міжнацыянальнай стабільнасці ў нашым грамадстве, чым на сёння далёка не ўсе дзяржавы — нават еўрапейскія — могуць пахваліцца.

З чаго складаецца “міжнацыянальны давер”? Пэўна, з таго, што кожная асоба ў нашай краіне з'яўляецца, па-першае, раўнапраўным грамадзянінам рэспублікі са сваімі правамі і абавязкамі, незалежна ад нацыянальнасці; па-другое, — кожны мае роўнае права на сваё нацыянальнае, канфесіянальнае вызначэнне і рэалізацыю духоўных і нацыянальна-культурных патрэб. А паколькі ўсе роўныя перад Канстытуцыяй і не аспрэчваюць гэтага, дык адсюль і давер да дзяржавы і адно да аднаго. Добразычлівасць, талерантнасць і цярдзімасць гістарычна закладзены ў беларускім народзе, які здавён прывык ацэньваць чалавека па справах, а не па нацыянальнай прыналежнасці. Спрыяе гэтаму і месцазнаходжанне Беларусі — цэнтр Еўропы, скрываючы культурных і гандлёвых шляхоў. Мінулыя войны наклаі адбітак: нельга жыць не сярбруючы.

Калі паміж людзьмі розных нацыянальнасцей ёсць давер, дык складаюцца і добрыя адносіны. Павінны быць цывілізаваныя формы дыялога. Як прыклад — дзейнасць грамадскіх Кансультатывых міжэтнічнага і міжканфесіянальнага саветаў пры Упаўнаважаным. Яны складаюцца з прадстаўнікоў розных нацыянальнасцей і веравызнанняў, але ахвотна праводзяць сумесныя пасяджэнні, разам вырашаюць праблемныя пытанні, плануюць і ладзяць мерапрыемствы, супрацоўнічаюць з дзяржавай у рэалізацыі сацыяльна-значных праектаў. Словы кожны член савета павінен пацвярджаць справай.

алізацыі нацыянальных культурных праектаў кожнай нацыянальнай супольнасці, але не дыктуе і не навязае свае погляды. Галоўнае патрабаванне: дзейнічаць згодна з заканадаўствам і з павагай да іншых, астатняе — справа актывнасці і працаздольнасці саміх грамадскіх арганізацый. Вось тут можна казаць і пра сапраўдны камфортны сацыяльна-псіхалагічны клімат для прадстаўнікоў нацыянальных супольнасцей: усе шляхі адкрыты, калі маш жаданне стваральна працаваць.

Нацыянальныя аб'яднанні карыстаюцца метадычнай, фінансавай, арганізацыйнай падтрымкай мясцовых органаў дзяржаўнай улады. Украінцы, палякі, яўрэі, літоўцы, грэкі, армяне выдаюць газеты, часопісы, біюлетэні. Працуюць інтэрнет-сайты, праводзяцца народныя святы, Дні нацыянальных культур, іншыя мерапрыемствы. Зыходзячы з патрэб і магчымасцей суполак працуюць гурткі, нядзельныя і нават агульныя школы і дзіцячыя садкі з нацыянальным кампанентам (напрыклад, польскія, літоўскія, яўрэйскія). Творчыя самадзейныя калектывы этнакультурных грамадскіх аб'яднанняў атрымліваюць падтрымку ў набыцці нацыянальных касцюмаў, запрашаюцца да ўдзелу ў мясцовых, рэспубліканскіх і міжнародных святах і мерапрыемствах.

Яшчэ адна цікавая акалічнасць наконт “жыццёвага клімату” ў Беларусі: мы — адзіная дзяржава на постсавецкай прасторы, дзе колькасць прыездзяч на пастаяннае месца жыхарства перавышае ў некалькі разоў выезд ахвотных жыць за мяжой. А ці ехалі б сюды людзі, у іншым выпадку? Вось і адказ на ваша пытанне.

Ніхто не можа карыстацца перавагамі і прывілеямі, якія супярэчаць закону.

3 артыкула 23 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь.

— На Беларусі ў згодзе і міры жывуць прадстаўнікі больш чым 140 нацыянальнасцей. Наша рэспубліка заўжды пастыхова вырашае пытанні захавання правоў нацыянальных меншасцей, развіцця культурнай самабытнасці. У сувязі з вышэйзгаданым як вам бачыцца “канфлікт”, звязаны з Саюзам палякаў на Беларусі і Польскім домам у Івянцы?

— Амаль усе нацыянальна-культурныя аб'яднанні і іх аргструктуры маюць значны

Я ўпэўнены: людзі самі ўсё бачаць і разумеюць, а час пакажа, хто мае рацыю, а хто — не. Між тым, дзяржава хоць і не ўмешваецца ў асабістыя адносіны нацыянальных меншасцей (яны павінны самі разабрацца паміж сабой), але заканадаўства, Канстытуцыя Беларусі парушаць нікому не дазволіць: закон агульны для ўсіх грамадзян нашай краіны, незалежна ад нацыянальнасці і веравызнання. Беларусь паважае заканадаўства іншых дзяржаў і падтрымлівае грамадзянскае законапалупшэнства сваіх замежных суайчыннікаў, таго ж яна чакае і ад іншых.

Дзяржава адказная за захаванне гісторыка-культурнай і духоўнай спадчыны, свабоднае развіццё культур усіх нацыянальных супольнасцей, якія пражываюць у Рэспубліцы Беларусь.

3 артыкула 15 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь.

— Фестываль нацыянальных культур — вобразнае ўвасабленне шматнацыянальнага жыцця рэспублікі. Яго заключныя, найбольш яркія і масавыя, мерапрыемствы праводзяцца ў Гродне. Некалькі згаданы фестываль упывае на творчую самарэалізацыю нацыянальных грамадскіх аб'яднанняў, гарантавана культурнай Рэспублікі Беларусь?

— Так, першае на постсавецкай прасторы свята нацыянальных культур пачало крочыць па беларускай зямлі з 1995 года, з кожным годам знаходзячы новых сяброў. Беларусы сталі першымі, хто на такі высокі і грунтоўны ўзровень паставіў павагу да разнастайнасці суквецця нацыянальных культур — песень, танцаў, музыкі і іншых відаў творчасці, — таго, чым вызначаецца багацце культуры кожнага народа. Фестываль пачаў пачатак мэтанакіраванаму развіццю культур нацыянальных аб'яднанняў Беларусі і даў ім стымул творчага развіцця і росту. Ён пачаў садзейнічаць стварэнню новых самабытных і каларытных творчых калектываў, запальванню імён цікавых выканаўцаў і майстроў народнай творчасці, адкрыў новыя межы для самарэалізацыі нацыянальных грамадскіх аб'яднанняў Беларусі, стаў меркай узроўню іх культурнай і грамадскай дзейнасці. Кожная з грамадскіх арганізацый

Фота Андрэя СПІРЫНЧАНКА

“Юрыдычныя тонкасці (elegantia juris)”

“Эталон” у рэжыме “он-лайн”

Павышэнне ўзроўню **правых ведаў грамадства, выпрацоўка азіных падыходаў па аказанні публічнымі бібліятэкамі інфармацыйна-правых паслуг насельніцтву і вызначэнне накірункаў іх далейшага ўдасканалення — тэмы, якія з’яўляюцца актуальнымі для многіх работнікаў культуры. Пра гэта сведчыць і запатрабаванасць нашай рубрыкі “Юрыдычныя тонкасці (elegantia juris)” сярод чытачоў “Культуры”.** Сёння прапануем вашай увазе матэрыялы рэспубліканскага семінара “Актуальныя праблемы і перспектывы развіцця публічных цэнтраў прававой інфармацыі”, які днём абдыўся на базе Інстытута павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў.

Галоўны спецыяліст упраўлення ўстановаў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры нашай краіны Ганна Гамеза, гаворачы пра стан і перспектывы развіцця сеткі публічных цэнтраў прававой інфармацыі (ПЦПІ), падкрэсліла: прававой асновай для іх стварэння стаў Указ Кіраўніка дзяржавы “Аб парадку распаўсюджвання прававой інфармацыі ў Рэспубліцы Беларусь”, падпісаны ў 1998 годзе.

У галіне культуры на працягу трох наступных гадоў быў распрацаваны і зацверджаны шэраг дакументаў, да тыхчых згаданага пытання. У прыватнасці, гаворка — пра рашэнне калегіі Міністэрства культуры “Аб дзейнасці абласных навуковых бібліятэк як навукова-метадычных цэнтраў”, пагадненне паміж Нацыянальным цэнтрам прававой інфармацыі (НЦПІ) і Міністэрствам культуры “Аб стварэнні публічных цэнтраў прававой інфармацыі ў Рэспубліцы Беларусь і развіцці супрацоўніцтва ў галіне распаўсюджвання прававой інфармацыі”, “Тыпавая праграма стварэння публічных цэнтраў прававой інфармацыі”, “Тыпавое палажэнне аб публічным цэнтры прававой інфармацыі”. Усе гэтыя дакументы вызначылі мэты стварэння ПЦПІ, іх прынцыпы і задачы, механізмы адкрыцця і функцыянавання на базе агульнадаступных бібліятэк, абавязальнасці дзяржаўных органаў па забеспячэнні паслядоўнага стварэння сеткі падобных цэнтраў у рэгіёнах і ўдасканаленні іх дзейнасці. Названыя нарматыўныя акты леглі ў аснову рашэнняў і праграм аблвыканкамаў па стварэнні і развіцці ПЦПІ ў рэгіёнах рэспублікі.

Банк інфармацыі — гэта...

Як адзначыла Г.Гамеза, станоўчая дынаміка развіцця сеткі ПЦПІ забяспечваецца даволі дакладным механізмам іх стварэння. Падставой для арганізацыі такога цэнтра на базе публічнай бібліятэкі з’яўляецца дагавор (пагадненне) аб інфармацыйным узаемадзеянні (г.зн. аказанні інфармацыйных паслуг) паміж упраўленнем культуры адпаведных выканкамаў (альбо ўласна саміх бібліятэк, калі апошняе з’яўляецца юрыдычнай асобай) і рэгіянальным цэнтрам прававой інфармацыі (РПЦІ). На сёння сетка публічных бібліятэк Міністэрства культуры налічвае каля 3,9 тыс. бібліятэк, 80% з якіх месцяцца ў сельскай мясцовасці. Забяспечваючы доступ да інфармацыі ўсіх груп насельніцтва, яны разглядаюцца ў якасці асноўнага звяна нацыянальнай сеткі па

распаўсюджванні і доступе да прававой інфармацыі, аказанні шэрагу паслуг на аснове назапашаных рэсурсаў.

На базе публічных бібліятэк сёння працуе каля 400 ПЦПІ, у тым ліку 16 — у дзіцячых установах. Цягам 2009-га ПЦПІ праведзена каля 23 тысяч мерапрыемстваў па прававой тэматыцы, а карыстальнікамі цэнтраў сталі звыш 53 тыс. грамадзян рэспублікі, колькасць наведванняў склала больш як 96,6 тыс. разоў.

Сёння ў распараджэнне бібліятэк, дзе створаны цэнтры, НЦПІ прадставіў Эталонны банк даных прававой інфармацыі (ЭБДПІ) “Эталон”, што дазваляе аператыўна весці пошук неабходных звестак, актуалізацыя ж банка адбываецца на платнай аснове. Важным складнікам з’яўляецца фонд друкаваных афіцыйных выданняў, чыёй асновай з’яўляецца Нацыянальны рэестр прававых актаў. Апошні ў поўным аб’ёме публікуе ўсе новыя акты, незалежна ад органа прыняцця.

Для аказання насельніцтву кваліфікаванай юрыдычнай дапамогі на бесплатнай аснове цэнтры выкарыстоўваюць дапамогу юрыстаў-прафесіяналаў, якія сістэматычна даюць індывідуальныя (адасныя) і тэматычныя (публічныя) кансультацыі насельніцтву. Для апошніх запрашаюцца таксама спецыялісты выканкамаў, падатковых інспекцый, аддзелаў унутраных спраў, банкаў, цэнтраў занятасці насельніцтва. За мінулы год аказана звыш дзвюх тысяч юрыдычных кансультацый.

Прапануе Нацыянальная

На думку Г.Гамеза, сёння ўжо недастаткова толькі прадастаўляць прававую інфармацыю: неабходна павышаць прававы асвету і культуру насельніцтва. Таму і ўрокі інфармацыйнай граматычнасці і бібліятэчна-бібліяграфічныя ўрокі цяпер уключаюць абавязковы элемент знаёмства і навучання карыстальнікаў самастойнай працы з прававымі базамі даных. Атрыманая звестка на платнай аснове можна захаваць на электронны або папяровы носьбіт.

Для пашырэння магчымасцей ПЦПІ за кошт выкарыстання інтэрнэт-тэхналогій у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі створаны для працы “он-лайн” Віртуальны цэнтр прававой інфармацыі. Аб эфектыўнасці праекта сведчыць значнае павелічэнне колькасці карыстальнікаў бібліятэкі за кошт аддаленых спажыўцоў інфармацыі. Сярэдняя дзённая колькасць наведвальнікаў цэнтра — каля 100 інтэрнэт-карыстальнікаў.

Летась НББ актыўна прадоўжыла працу па прадастаўленні копій нарматыўна-правых дакументаў грамадзянам, што знаходзяцца ў папраўчых установах краіны. Плынь лістоў з калоній адкрыла праблему пашырэння пунктаў доступу да прававой інфармацыі. У мэтах папулярызавання ведаў у гэтай галіне НББ пастанавіла праводзіць шэраг мерапрыемстваў, у тым ліку прадастаўляючы ўвазе карыстальнікаў доступ да шырокага спектра даведачна-інфармацыйных і даведачна-правых сістэм, сярод якіх — банк НЦПІ, “КансультантПлюс”, “Светач-інфа”, “ЮСІАС”, “Эксперт”, “Бізнес-Інфа”, “Кодэкс”, зборы актаў краін замежжа.

Як адзначыла Г.Гамеза, плануецца далейшае развіццё ПЦПІ на базе публічных бібліятэк у кожным населеным пункце, аднак, разам з тым, бачыцца неметэазгодным адкрыццё іх пры кожнай установе такога тыпу: гэта запатрабуе дадатковых фінансавых рэсурсаў і знізіць абарот прававых дакументаў. Галоўны спецыяліст Міністэрства культуры краіны вызначыла фактары, якія

стрымліваюць развіццё ПЦПІ: недастатковае фінансаванне, запавольныя тэмпы набыцця камп’ютэрнай тэхнікі і праграмных прадуктаў, шэраг праблем, звязаных з захаваннем электронных рэсурсаў і прадастаўлення доступу да іх.

На гістарычным грунце

Начальнік аддзела збору, рэгістрацыі і ўліку інфармацыі ўпраўлення фарміравання банкаў даных прававой інфармацыі НЦПІ Ірына Стрэльчык пазнаёміла прысутных з гісторыяй стварэння, структурай і перспектывамі развіцця дзяржаўнай сістэмы прававой інфармацыі краіны. У прыватнасці, фарміраванне Нацыянальнага рэестра прававых актаў як сістэмы ўліку запатрабавала ў свой час інвентарызацыі заканадаўства Беларусі пачынаючы з 1919 года. У выніку гэтай працы ў рэестр дадаткова ўключана каля 15 тыс. прававых актаў, прынятых да 1 студзеня 1999 года і дзеючых на момант прадастаўлення інфармацыі.

Намеснік начальніка ўпраўлення, начальнік аддзела аналізу і маркетынгу ўпраўлення распаўсюджвання прававой інфармацыі НЦПІ Вольга Баркоўская адзначыла ролю ЭБДПІ як асноўнага інфармацыйнага рэсурсу ў сістэме міждзяржаўнага абмену прававой інфармацыяй. Нацыянальны цэнтр прававой інфармацыі актыўна ўзаемадзейнічае са сваімі калегамі ў Расіі, Малдове, Казахстане, Украіне, Кыргызстане, Літве, Азербайджане, Узбекістане. Вольга Баркоўская таксама акрэсліла фактары вызначэння ролі ЭБДПІ ў дзяржаўнай сістэме прававой інфармацыі. Функцыянаванне Эталоннага банка даных з’яўляецца адным са сродкаў забеспячэння дзейснага механізму па рэалізацыі канстытуцыйна замацаваных правоў грамадзян на бесперашкоднае атрыманне інфармацыі аб дзеючым заканадаўстве рэспублікі.

У кантэксце бібліятэчных інавацый

Навуковы супрацоўнік аддзела прававога і навукова-метадалагічнага забеспячэння прававой інфарматызацыі ўпраўлення прававой інфарматызацыі НЦПІ Ірына Чупракова адзначыла, што стварэнне ПЦПІ на базе публічных бібліятэк надало гэтым установам новыя параметры ўзаемадзеяння з наваколлем і зафіксавала пэўныя змены арганізацыйнага, змястоўнага і метадычнага характару. У кантэксце бібліятэчнай інавацыі стварэнне ПЦПІ можна разглядаць як вынік інфармацыйна-тэхналагічнай мадэрнізацыі, што ўзмацніла інфармацыйную функцыю названых устаноў культуры. Распаўсюджванне прававых ведаў у асветніцкіх і выхаваўчых мэтах у комплексе з аказаннем адукацыйных паслуг насельніцтву, удзел у рэгіянальных праектах і праграмах прававой накіраванасці асабліва вылучаюць сацыяльны аспект дзейнасці цэнтраў.

На думку І.Чупраковай, стварэнне і актывізацыя дзейнасці ПЦПІ ў накірунку папулярызавання прававых ведаў, стымуляванне попыту на інфармацыю такога тыпу сярод рэальных і патэнцыйных карыстальнікаў абзначыла новы этап іх развіцця як суб’ектаў сістэмы прававой асветы насельніцтва. Актыўнасць жа ПЦПІ ў фарміраванні прававой кампетэнтнасці асобы дазваляе разглядаць іх не толькі ў якасці суб’ектаў прававой сацыялізацыі, але і як фактар фарміравання прававой дэмакратычнай дзяржавы, паколькі цэнтры ажыццяўляюць інфармацыйную падтрымку павышэння прававой культуры грамадства.

(Заканчэнне будзе.)

Ляхавічына мае, прынамсі, адну ўнікальную рысу. Бяром карту раёна і ўмоўна “наносім” на яе тамтэйшыя помнікі гісторыка-культурнай спадчыны. Сярод іх адназначна пераважаюць старыя шляхецкія сядзібы: Вошкаўцы, Фларыянава, Грушаўка, Нача, Нача Свянціцкая, Савейкі... Злучыўшы гэтыя пункты паміж сабою, атрымаем своеасаблівае сузор’е, якое месціцца на ўсходзе раёна. Адлегласць паміж яго “зоркамі” — лічаныя кіламетры. Такой канцэнтрацыі ацалелых старадаўніх сядзіб у нашай краіне, мусіць, нідзе больш не знайдзеш.

Здавалася б, вось ён, рэгіянальны брэнд — яго нават і вынаходзіць не трэба. Браслаўшчына — край азёраў, а Ляхавічына, скажам, — зямля палацаў і паркаў. Але... Сёння гэтыя сядзібы — прычына не столькі гонару, колькі клопату. Адказ на пытанне, як адрадыць або, прынамсі, захаваць найбольшую адметнасць краю, у раёне пакуль што не ведаюць.

У былыя часы гісторыя гэтых мясцін была багатай на дзівосныя піруэты. Сучасная ж гісторыя сядзіб — адна тыпная і банальная. Да той пары, пакуль будынак палаца выконваў пэўную функцыю (клуб, крама, бальніца...), ён захоўваўся. Пасля таго, як установа з той ці іншай прычыны яго пакідала, пачынаўся працэс павольнага руйнавання. Такі лёс спадчыну амаль усе з пералічаных вышэй сядзіб.

У Спісе не значацца...

Адзін з этапных твораў вядомага філосафа-мараліста XIX стагоддзя Фларыяна Бохвіца называецца “Думкі пра выхаванне чалавека”. І яны прыходзілі пад час шпацыру па старым парку “родавога гнязда” — вёска Вошкаўцы, якая ў савецкі час атрымала “мілагучнае” імя Ураджайная.

Сядзібны дом, дзе пісаў свае творы мыслер, захаваўся да нашага часу — што праўда, у моцна змененым выглядзе. У сваёй грунтоўнай энцыклапедыі замкаў і сядзіб Брэстчыны галоўны спецыяліст упраўлення культуры Брэскага аблвыканкама па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Леанід Несцярычкі піша: “Палац быў узведзены яшчэ да Бохвіцаў, у XVII стагоддзі, з хвойнага дрэва. У будаўніцтве палаца выкарыстоўваліся выключна драўляныя цвікі”. Някідкі будыначак, які сваім цяперашнім выглядам мала адрозніваецца ад звычайнай хаціны, — адзін з найстарэйшых помнікаў драўлянай жыллёвай архітэктуры на Беларусі...

Яшчэ пазалетась палац выконваў пачасную ролю ў вясковым жыцці: там месцілася амбулаторыя. Сёння яго дзверы адкрыты для ўсіх ахвотных. Дакладней, іх папросту скралі. Аконныя рамы таксама камусьці прыдаліся. Унутры будынка — такі гармідар, нібы гэтая ціхуткая вёска спазнала татара-мангольскае нашэсце. Парупіцца аб тым, каб яго “прадухіліць”, энтузіястаў, мусіць, не знайшлося.

Праехаўшы некалькі кіламетраў ад Вошкаўцаў, бачыш абрысы дзівоснай камяніцы з неатынкаванай цэглы, якая замыкае перспектыву вясковай вуліцы. Сын філосафа Ян Отан Бохвіц збудаваў тут новую сядзібу і назваў яе ў гонар бацькі — Фларыянава.

Сучасная гісторыя абодвух палацаў — аднолькавая. З той толькі розніцы, што ў Фларыянаве пэўныя клопат мясцовых улад пра сваю адметнасць усё ж заўважны: вокны будынка заклеены поліэтыленам, лазы ў лёхі накрыты дошкамі... Але такія дэталі зусім не змяняюць агульнага ўражання ад гэтых мясцін. Роўны, нескрануты слой снегу перад ганкам хіба яго ўзмацняе.

Сёння гэтым прыгожаму будынку не могуць знайсці новае прызначэнне. У старых гаспадароў такога пытання не паўставала. На пачатку XX стагоддзя яны адкрылі тут невялікі пансіянат. Зацішны куток стаў прыцягваць творчую багему. Над Фларыянавам луналі гукі піяніна і дыскусіі пра сутнасць прыгажосці. Дуб, які пасадзіла ўжо знакамітая на той час Эліза Ажэшка, можа стаць дадатковым “магнітам” для турыстаў.

Побач з разгалістым дрэвам — ахоўная шыльда, ладна ўжо пашарпаная ад даўніны. Але ўзяўшы ў рукі апошняе выданне Дзяржаўнага спіса гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь, фларыянаўскай сядзібы я там не знайшоў. Як, дарэчы, і вошкаўскай. Хаця, здавалася б, і архітэктурная, і мемарыяльная значнасць гэтых мясцін сумневу не выклікае. Не значацца ў Спісе і іншыя

сядзібы раёна: даўно закінутыя палацы ў Лабузах і Начы Свянціцкай, шыкоўны парк у Рэгіхаве... Няма там і некаторых храмаў, помнікаў археалогіі.

— Калі аб’ект не мае статуса помніка гісторыка-культурнай каштоўнасці, упываць на яго лёс бадай немагчыма, — кажа начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Ігар Чарняўскі. — Таму мясцовым уладам варта звярнуць увагу на гэтую праблему...

Спецыяліст па ахове гісторыка-культурнай спадчыны аддзела культуры Ляхавіцкага райвыканкама Валерый Івашка запэўніў, што праблема гэтая не абмянаецца ўвагай, і праца па яе вырашэнні актыўна вядзецца. Замаруджванне выклікана толькі тым, што падрыхтоўка дакументаў, якія патрэбны для надання помніку спадчыны адпаведнага яму статусу, вымагае нямаля часу.

Рынкавы кошт старой вадакачкі

Паводле звестак аддзела культуры, гістарычных сядзіб у раёне — 14. Леанід Несцярычкі у сваёй кнізе апісвае 23 аб’екты. Праўда, сярод іх ёсць і тыя, ад якіх засталася ледзь прыкметная алейка або і наогул адны ўспаміны старажылаў. Лёс сядзібы ў Савейках склаўся іначай: яна стала ваенным санаторыем. Палац, моцна пашкоджаны пад час вайны, быў адрэстаўраваны, парк і гаспадарчыя будовы таксама падтрымліваліся ў добрым стане.

Сёння ў памяць аб тых часінах засталіся хіба помнік Леніну ды іншыя ўзоры манументальнага мастацтва савецкай пары — досыць цікавыя, але не зусім адпаведныя месцу. Санаторыя даўно ўжо няма, услед за ім сядзібу пакінуў і іншы “гаспадар” — бальніца.

...На дзяржаўнага палаца вісеў замок. Амбулаторыя, якая сёння ў ім размешчана, працуе нават не кожны дзень, а для яе дзейнасці патрэбны хіба некалькі пакойчыкаў. Таму зразумела, што дамоклаў меч занябання вісіць і над гэтай сядзібай. Вось, у зграбнай вінакурні з “разынкавай” кладкай — часткі сядзібнага комплексу — ужо вывалілася вонкі ваконная рама...

— Яшчэ летам яна была на месцы, — адзначыў Валерый Івашка. — Але паколькі гэты будынак пустуе...

Лёс Савейкаў пакуль няпэўны. Аднак яшчэ зусім нядаўна ён мог зрабіць круты піруэт: на сядзібу “паклаў вока” сталічны бізнесмен Андрэй.

— Дзяржпраграма па развіцці агра-турызму спарадзіла ў мяне свайго кштальту “ідэю фікс”: стварыць аб’ект, які адлюстроўваў бы не сялянскі, а шляхецкі “зрэз” вясковага побыту, — распавядае ён. — Пагадзіцеся, на туркарце Беларусі такой прапановы пакуль што надта бракуе.

Прадпрымальнік планаваў “перасяліць” амбулаторыю ў больш прыдатнае для яе памяшканне, а на яе месцы стварыць гатэль-пансіянат, разлічаны на клі-

ентаў з дастаткам “вышэй за сярэдні”, выкарыстаўшы частку плошчы пад музейныя экспазіцыі.

— У рэалізацыі гэтага праекта было запланавана некалькі этапаў, — распавядае бізнесмен. — Ажыццявіць грунтоўныя гістарычныя даследаванні — у тым ліку і ў замежных архівах, па магчымасці, стварыць інтэр’еры сучасна той эпосе, прывесці да ладу парк, вылучыць шматлікія хворыя дрэвы... Адным словам, аднавіць колішні дух сядзібы, бо менавіта ён павінен стаць найважнейшым складнікам тураб’екта. Сёння таго духу там няма...

На Савейках выбар бізнесмена быў спынены па дзвюх прычынах. Па-пер-

выдаткаваць уласныя грошы, каб яе дэманціраваць. Але ж той металалом таксама быў ацэнены!

Па словах Ігара Чарняўскага, вынік ацэнкі, якую праводзіла Міністэрства культуры краіны, меў аб’ектыўны характар:

— Яе рабілі прафесійныя спецыялісты, яна была зацверджана Навукова-метадычнай радай па ахове гісторыка-культурных каштоўнасцей. Але зразумейце: ацэнка была патрэбна дзеля вызначэння стартываюць цаны — пэўнай кропкі адліку. А стартываюць цана — не канчатковая. Яна можа змяніцца не толькі ў бок павышэння, але і ў супрацьлеглы бок. Дынаміку тут вызначае рынак — і толькі ён.

— Прайдзіцеся па гэтым паркеце, і вы не пачуеце ані рыпу, — звяртае маю ўвагу Сяргей Чарановіч. — Хаця ў завею тут цэлыя суметы былі. І гэтак — ужо колькі гадоў!

Таму і не дзіва, што некаторыя мясцовыя жыхары здавён выкарыстоўваюць палац як бясплатную крыніцу якасных будаўнічых матэрыялаў (або проста дроў для топкі печы, хто ведае?). Здавалася б, за трыццаць гакам гадоў адтуль ужо можна было скрасці ўсё, што толькі можна. Але краязнаўца, які ведае ў палацы літаральна кожны цвік, ці не штотомся са скрухай адзначае новыя “сляды чалавечай дзейнасці”:

ўнасцю за яе разлічыцца. Доўг будзе пакрыты сёлета дзякуючы тым 30 мільёнам, якія выдзелены на ахову спадчыны раёна абласным упраўленнем культуры.

— Застанеца якіх 15 мільёнаў. І ў мяне ўзнікае пытанне: як іх належыць асвоіць? — шчыра прызналася Ніна Прыхач. — Бо сума надта мізэрная для такога праекта...

— Можна, набыць на гэтыя грошы дошак, фанеры, шыферу ды зрабіць хаця б элементарныя захады па кансервацыі закінутых сядзіб? — падаў я ідэю.

— Ведаеце, калі распачынаць работу, то ўжо — усур’ёз, — лічыць Ніна Барысаўна.

— Але, мусіць, прасцей мне самому пагузіць у свой багажнік тая прымітыўная будматэрыялы, расстарца на кілаграм цвікоў і правесці работу па кансервацыі тых помнікаў, чым чакаць ініцыятывы “на месцах”, — адзначаў начальнік упраўлення. — Тут я маю на ўвазе не толькі Ляхавіцкі раён. На вялікі жаль, сітуацыя ўвогуле характэрная. Хіба вялікая гэта праблема — зачыніць вокны і дзверы, а калі хтосьці выдзярэ дошку — прыбіць яе зноў?

***

Не так даўно па ініцыятыве райвыканкама быў выдадзены буклет з красамоўнай назвай: “Ляхавіцкі раён вачамі патэнцыйнага турыста”. Чаму турыст — “патэнцыйны”, думаецца, ужо зразумела. Як і тое, што можа яго “ўрэаіснаці”.

Лесвіца ў неба

Замест “піруэтаў” — інвестыцыйныя праекты

для патэнцыйнага турыста

шае, сядзіба захавалася ў адносна добрым стане. І захавалася менавіта як сядзіба — цэласны і адасоблены арганізм з усімі складнікамі: палацам, паркам, каскадам сажалак, гаспадарчымі пабудовамі. А па-другое...

— Я сам родам прыкладна з тых мясцін, і таму ведаю іх даволі добра, — прызнаўся Андрэй. — Я не столькі ставіў перад сабой бізнес-задачы, колькі меў жаданне стварыць культурны аб’ект. На прыбытак разлічваў толькі ў перспектыве.

Па словах бізнесмена, для ажыццяўлення сваіх намераў ён быў гатовы выкупіць сядзібу па нізкім кошце і інвестіраваць у яе амаль 5 мільярдаў рублёў. Такіх сродкаў і сапраўды дастаткова, каб ператварыць праблемны аб’ект у рэспектабельны.

— У Ляхавіцкім райвыканкаме мяне сустрэлі вельмі прыязна, і мы хутка прыйшлі да поўнага паразумення, — распавядае прадпрыемнік. — Але ж потым пачалі паўставаць праблемы. Справа ў тым, што аб’ект не быў гатовы да адчужэння. Каб распачаць гэты працэс, трэба было зрабіць тэхнашарты на кожны будынак, аформіць дакументацыю на зямельныя ўчасткі. Гэтая працэдура заняла каля двух гадоў.

Пасля вырашэння ўсіх фармальнасцей па ініцыятыве райвыканкама адбылася ацэнка сядзібы, і тая была выстаўлена на аўкцыён. Пачатковая цана — 2 мільярды 100 мільёнаў рублёў. Аўкцыён не адбыўся.

— У мяне запыталі: дык чаго ж ты нават заяўкі не падаў? Я патлумачыў: ведаеце, але за такія грошы можна купіць падобны аб’ект на поўдні Францыі. Не, я зусім не супраць папоўніць раённы бюджэт, але... Прабачце, два мільярды гэтая сядзіба не каштуе — зважаючы хаця б на аб’ём інвестыцый, якія яна патрабуе.

На думку бізнесмена, завышаны кошт стаў прычынай недасканалай метадалогіі ацэнкі, якая не ўлічвае рэальнага стану аб’екта і рынковыя попыт на яго:

— Колькі можна заплаціць за старую воданепорную вежу, што месціцца перад фасадам сядзібы? Нуль рублёў. Нам яна не патрэбна, давядзецца яшчэ

Але ж запрашэння падаць заяўку на новы аўкцыён бізнесмен пакуль не атрымаў. Цяпер ён плануе новую вандроўку па беларускіх сядзібках, каб знайсці іншую пляцоўку для ажыццяўлення сваёй задумы.

А дзе сабакарня?

На партале Брэсцкага аблвыканкама можна знайсці інвестыцыйны праект, які датычыцца галоўнай адметнасці Ляхавіччыны — сядзібна-паркавага ансамбля ў Грушаўцы. Яго ідэя ўражвае сваёй прапрацаванасцю. Кожнаму з элементаў вялікага комплексу знайшлася новая функцыя. У флігелі-“мураванцы” прапанавана стварыць музей, прысвечаны знакамітам Тадэвушу Рэйтану, чый трагічны лёс скончыўся менавіта ў гэтых сценах. У палацы — гатэль і яшчэ адзін музей, этнаграфічны. У стайні — конную школу для мясцовай дзятвы. У былым спіртапрымальніку — кавярню. А ў сабакарні — пітомнік для паляўнічых парод.

— Няма больш той сабакарні! — агаломшыў ляхавіцкі мастак і краязнаўца Сяргей Чарановіч, калі я папрасіў яго паказаць гэты дзіўны аб’ект. — Яна была зруйнавана ўжо ў апошнія гады. Кім — невядома.

Як сведчаць мясцовыя жыхары, палац быў закінуты яшчэ ў 1975 годзе. Але ж адкрыты ўсім стыхіям будынак з пусктымі аканіцамі і сёння мучна змагаецца з часам. На сценах нават захаваліся аўтэнтчныя фрэскі! Праўда, яны суседнічаюць з тымі надпісамі, культурная каштоўнасць якіх вельмі сумнеўная...

— Адсюль дошкі былі скрадзены з паўгода таму, адсюль — ужо сёлета, — праводзіць ён сумную экскурсію. — Дарэчы, і ганак абрынуўся толькі летась...

Незайздросны стан мае і найстарэйшы ды найкаштоўнейшы (з гістарычнага пункта гледжання) будынак палаца — той самы мураваны флігель. Дах у ім відавочна працякае.

— Штогод мы ладзім у Грушаўцы суботнікі: прыбіраем смецце, косім, — распавядае начальнік аддзела культуры Ляхавіцкага райвыканкама Ніна Прыхач. — Задзейнічана і моладзь, навучэнцы Ляхавіцкага аграрнага каледжа. І гэтыя захады знаходзяць у раёне падтрымку: скажам, знайсці машыну, каб вывесці лісце, — не праблема. Але не магу сказаць, каб такая работа вялася пастаянна. Вось калі б з’явілася магчымасць зрабіць адну-дзве стаўкі для тых, хто сачыў бы там за парадкам...

Каб пераканацца ў слушнасці такой прапановы, варта завітаць у іншую сядзібу Брэсцчыны — Дубаі, што на Піншчыне. Яе ўласнік — мясцовая гаспадарка — увяла адмысловую стаўку для наглядчыка за гістарычным помнікам (хай сабе афіцыйна пасада гучыць як “дворнік”) і зааганжыравала на гэтую працу сапраўднага энтузіяста, які можа не толькі скасіць траву, але і правесці цікавую экскурсію для турыстаў.

Здавалася б, сродкаў такая інавацыя запатрабуе небагата, але яе плён абялае быць істотным. Пабачыўшы, што помнік спадчыны пад наглядом, мясцовыя прайдзісветы ўжо не будуць абдзіраць з яго дошкі.

Зрабі сам

Пошукі інвестара для Грушаўскай сядзібы пачаліся далёка не сёння. Гучалі ўжо і зацікаўленыя прапановы. Але ж на гэтым шляху раптам з’явілася сур’ёзная перашкода: як выявілася, дакументацыя на палац і іншыя будынікі была страчана. Яе аднаўленне — справа карпатлівая і нятанная.

Замарудзілася праца і па рэстаўрацыі сапраўднай візітоўкі ляхавіцкага краю — капліцы-спачывальні Рэйтанаў. Праектна-каштарысная дакументацыя была зроблена яшчэ некалькі гадоў таму, але ж заказчык — адзел культуры — не меў сродкаў, каб по-

Ігар Чарняўскі з ёю не згодны:

— Сёння галоўная задача — захаваць помнікі спадчыны да з’яўлення зацікаўленых інвестараў. Для таго, каб закрыць вокны неабразной “дваццаціпятай”, вялікіх рэсурсаў не трэба. Таму разводзіць рукамі ў дадзеным выпадку не выпадае.

Як адзначаў Ігар Чарняўскі, на пачатку года ўпраўленне па ахове спадчыны падрыхтавала свае рэкамендацыі па захаванні гістарычных сядзіб. Дакумент утрымлівае падрабязны пералік канкрэтных дзеянняў — з шэрагу “зрабі сам”.

І Чарановіч, і Івашка могуць гадзінамі распавядаць неверагодныя факты і гіпотэзы з мінуўшчыны ляхавіцкіх сядзіб. Скажам, пра колішняга ўладальніка Савеек — Канстанціна Рудутоўскага, які сбраваў з Міцкевічам і Пушкіным. Або пра тое, што лістоўніцы алеі, якая вядзе да спачывальні Рэйтанаў, павялічваюцца ў даўжыню па меры набліжэння да капліцы. Я б не паверыў, але... Плаўная лінія і сапраўды выразна праглядаецца здалёк.

— Як удалося дасягнуць такога выніку — невядома, — кажа Сяргей Чарановіч. — Навошта? Задумаўшыся над гэтым пытаннем, я прыйшоў да высновы: гэта своеасаблівае лесвіца ў неба. Не думаю, што аляя мае толькі дэкаратыўнае значэнне — у ёй праглядаецца і містычная сімволіка.

Знаёмства з такімі дзівосамі прымушае змяніць уражанне аб Ляхавіцкім краі. І гэта важна не толькі для турыстаў, але, у першую чаргу, для саміх жыхароў. Асабліва — моладзі.

І гэта надае веры ў тое, што ў гісторыі старых сядзіб будуць новыя піруэты — угару. Вядома, калі яны “дажывуць” да лепшых часін...

Ілля СВІРЫН,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Ляхавіцкі раён — Мінск
Фота аўтара

У працяг тэмы

Попыт ёсць. А рэклама?

Два тыдні таму нашы карэспандэнты, шукаючы білеты Рэспубліканскай грашова-рэчавай латарэі “Скарбніца”, частка сродкаў ад якой пойдзе на рэканструкцыю Навагрудскага замка, сутыкнуліся з іх адсутнасцю ў традыцыйных, здавалася б, пунктах продажу: кіёсках “Белсаюздруку”, аддзяленнях “Беларусбанка” і нават у пунктах ды ў распаўсюджвальнікаў арганізатара “Скарбніцы” — РУП “Беларускія латарэі”. Пра гэта мы пісалі ў артыкуле “Білеты — заўтра?” (гл. “К” № 9 за 2009 г.).

Тым не менш, як запэўнілі нас тады ў аддзеле маркетынгу і рэкламы прадпрыемства — арганізатара латарэі, білеты вось-вось з’явіцца ў продажы — разам з адгруквай апошняй партыі тыражу. Напярэдадні здачы гэтага нумара ў друк мы наведалі яшчэ шэраг пунктаў продажу “Скарбніцы”.

Першы і самы галоўны вынік — білеты ў продажы ёсць ва ўсіх згаданых намі месцах. А попыт на іх? Мы запыталіся пра гэта ў адным са сталічных аддзяленняў “Беларусбанка”. “Попыт такі ж, як і на іншыя грашова-рэчавыя латарэі”, — рэзюмаваў кансультант. Падумалася: мо таму, што і рэкламы плакат фармату А4, пагадзіцеся, не надта кідаецца ў вочы сярод іншых на стракатым стэндзе? Дарэчы, пацікавіліся мы і колькасцю білетаў у наведаных аддзяленнях: яна вагалася ад 20 да 28 адзінак, так што шанц набыць іх цяпер сапраўды ўзрос.

Знайшліся білеты і ў пункце “Беларускія латарэі” у адным з пераходаў метрапалітэна. “Скарбніцу” запытваюць у нас, таму хутка трэба будзе заказаць новую партыю”, — кажа распаўсюджвальнік у жоўтым жылеце, дастаючы ладны стосік запаветных білетцаў чамусьці з кішэнні.

На жаль, рэкламы на сцяне перахода і на самім століку распаўсюджвальніка не ўбачыў. Але, пакуль карэспандэнт “К” набываў яшчэ пару “цаглінак” для муроў Навагрудскага замка і распываў прадаўца, за гутаркай назіралі жанчына, якая пасля падышла і пацікавілася:

— А што гэта за білеты, які выйгрыш, калі тыраж?
— Тыраж — 22 красавіка, а найбольшы выйгрыш у “Скарбніцы” — адноўлены Навагрудскі замак! — напаяўжартам сказаў я.

Азірнуўшыся, убачыў, што два білеты латарэі “прарэкламаваў” добра...

Каго выбярэ журы?

20 красавіка ў Маладзёжным тэатры эстрады вызначыць беларускіх удзельнікаў дзіцячага і дарослага конкурсаў на XIX Міжнародным фестывалі мастацтваў “Славянскі базар ў Віцебску”.

кожным з конкурсаў павінна стаць песня айчыннага аўтара на беларускай мове. Калі будуць адабраны фанэграмы, лепшыя 10 выканаўцаў у кожным са спаборніцтваў прадэманструюць сваё майстэрства журы. Другі этап адбору пройдзе з 10 да 20 красавіка.

Дарэчы, пакуль у сталіцы вызначаюць удзельнікаў конкурсаў фестывалю, жыхары Віцебска змогуць таксама паўплываць на выбар... помніка: да канца сакавіка ў Музычнай гасцёўні будуць прадстаўлены 7 варыянтаў скульптуры князя Альгерда. Спецыяльная кніга, куды гараджане запісваюць свае водгукі аб макетах, стане падказкай для журы. Яго члены вызначаць, які з праектаў уважліва ў хуткім часе насупраць Свята-Уваскрасенскай царквы.

Таленавітыя дзеці ад 7 да 12 гадоў і маладыя вакалісты ад 18 да 35 гадоў могуць накіроўваць свае аўдыё- і відэазапісы на адрас экспертнай групы, якую складаюць вядомыя дзеячы культуры і мастацтваў.

Да 1 красавіка на адрас Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь будуць прымацца па дзве фанэграмы ад аднаго выканаўцы: для дзіцячага конкурсу — сучасная песня, якая найбольш ярка засведчыць выканальніцкае майстэрства ўдзельніка, для дарослага — эстрадная песня кампазітара славянскай краіны на славянскай мове, а другім твораў для прэтэндэнтаў на ўдзел у

Тры ў адным

Да Міжнароднага дня тэатра, які традыцыйна адзначаецца 27 сакавіка, Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Максіма Горкага прапануе сваім прыхільнікам прэм’еру — спектакль “Пане Каханку”.

Пастаноўчыкам спектакля з’яўляецца галоўны рэжысёр тэатра Сяргей Кавальчык, а ў ролі прадстаўніка знакамітага роду Радзівілаў на сцэну выйдзе народны артыст СССР Расціслаў Янкоўскі.

Сакавік стаўся багатым на прэм’еры ў абласных тэатрах. Напярэдадні 8 сакавіка ў Гродзенскім абласным драматычным тэатры пабачыў свет “Тарас на Парнасе” па п’есе Сяргея Кавалёва. У якасці рэжысёра — пастаноўчыка спектакля выступіў акцёр тэатра Сяргей Курыленка, а ў ролях герояў сатырычна-парадынай пэзмы занята амаль уся трупы.

А 17 сакавіка на сцэне Гомельскага гарадскога маладзёжнага тэатра чакаецца прэм’ера спектакля “Пачатак” па п’есе Барыса Васільева, прымеркаванага да 65-годдзя Вялікай Перамогі. Рэжысёрам-пастаноўчыкам гэтай работы з’яўляецца Юрый Вута.

Старонкі Перамогі

Унікальнае выданне “Энцыклапедыя Победы: Беларусь — Москва”, якое з’яўляецца сумесным праектам Міністэрства інфармацыі нашай краіны і Урада Масквы, было прэзентавана на XIII Нацыянальнай выстаўцы-кірмашы “Кнігі Расіі”.

У мерапрыемстве прынялі ўдзел першы намеснік міністра інфармацыі Лілія Ананіч і Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Беларусь у Расійскай Федэрацыі Васіль Даўгалёў. Цэнтральная тэма, якая прагучала на выстаўцы, — святкаванне 65-годдзя Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне.

Гістарычныя нарысы, архіўныя матэрыялы, фотаздымкі на 800 старонках “Энцыклапедыя Победы” паведамляюць

пра партызанскі і падпольны рух, падрабязна апісваюць ход баёў, названы імёны Герояў Савецкага Саюза — ураджэнцаў Беларусі і Масквы... Сёння “Беларуская энцыклапедыя” імя Петруса Броўкі, якая выдала фаліант, працуе над новым маштабным праектам — альбомам фамільных партрэтаў князёў Радзівілаў.

У выстаўцы “Кнігі Расіі” ўдзельнічалі і іншыя выдавецтвы з Беларусі: “Мастацкая літаратура”, “Вышэйшая школа”, “Пачатковая школа”, “Народная асвета”, “Мінская фабрыка каляровага друку”, “Беларусь”... Увогуле ж экспазіцыя на пяць дзён аб’яднала ва Усерасійскім выставачным цэнтры амаль 500 выдавецтваў, кнігагандлёўцаў, паліграфістаў, вядомых пісьменнікаў, бібліятэкараў і прыкладна 150 тысяч кніг.

Гадзіннік і птушкі міру

Нацыянальны банк Рэспублікі Беларусь 9 сакавіка ўвёў у абарачэнне памятных манеты “65 год Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне”: сярэбраную — наміналам 20 рублёў і медна-нікелевую — наміналам 1 рубель.

Манеты маюць форму круга, з пярэдняга і адваротнага бакоў — выступаючы кант па акружнасці. Бакавая паверхня — рыфленая. На пярэднім баку размешчаны: уверх — рэльефны відарыс Дзяржаўнага герба Рэспублікі Беларусь; у цэнтры — выява разбітага гадзінніка; па крузе — надпісы: у верхняй частцы — “Рэспубліка Беларусь”, у ніжняй — наміналы, год чаканкі і проба сплаву (на сярэбранай).

На рэверсе: рэльефная выява галубоў — птушак міру, якія лунаюць над зямлёй; унізе па крузе — надпіс: “65 год Перамогі”.

Манеты адчаканены на Казахстане ім манетным двары: сярэбраная — якасцю “пруф”, медна-нікелевая — “пруф-лайк”. Тыраж сярэбранай манеты — 2000, медна-нікелевай — 3000 штук.

Паводле паведамлення ўпраўлення інфармацыі Нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь

“Дзякуй!” — гэта толькі пачатак

Другі адборачны этап конкурсу маладых талентаў “Зорка ўзышла над Беларуссю” падышоў да завяршэння. 13 сакавіка са сваімі кандыдатамі на выхад у фінал вызначаецца Гродзенская вобласць. А на тры дні раней абласны тур прайшоў у Гомелі. Больш за 200 прадстаўнікоў з усіх раёнаў вобласці з’ехаліся ў горад над Сожам, дзе яны прадэманстравалі свае таленты членам рэспубліканскага журы. І ўзровень падрыхтоўкі мясцовых канкурсантаў аказаўся на вышнім! Гэта з журы ацанілі і прадстаўнікі прэс-цэнтра “Зоркі...”, якія наведлі Гомель разам з творчым “арэпагам” вядомых дзеячаў беларускага мастацтва.

Што кажа журы?

Узровень гомельскіх канкурсантаў рэспубліканскае журы ацэньвала станоўча.

— На свой курс у Акадэміі мастацтваў я кожны год бяру некалькі гамельчан, — кажа старшыня журы ў намінацыях “Жывапіс”, “Графіка”, “Скульптура”, прафесар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Уладзімір Зінкевіч. — І наш конкурс толькі пацвердзіў ранейшы меркаванні наконт талентаў з гэтага рэгіёна: творчая база там вельмі добрая.

Падвядзенне вынікаў па мастацкіх намінацыях, дарэчы, адбылася ў Гомелі ў адной з агульных залаў гарадскога Дома культуры. Таму ўсе ўдзельнікі сабраліся на падвядзенне вынікаў, утварыўшы імправізаванае кола разам з майстрамі з журы. У гэтыя хвіліны з вуснаў членаў судзейскай калегіі на адрас канкурсантаў прагучалі сапраўды карысныя парады.

А вось у зале для эстрадных намінацый для парад папросту не хапіла б часу. Усе рэкамендацыі для пераможцаў, якія паедуць у Мінск, прагучаць пасля. Пакуль ж пераважная большасць спевакоў пачула мяккае, але ўпэўненае: “Дзякуй!” Магчымасцю спыніць выканаўцаў журы карысталася і ў Гомелі. Насамрэч, у большасці выпадкаў гэта не азначала, што канкурсант зусім не спадабаўся, а, хутчэй, тое, што прафесіяналы з журы атрымалі ўяўленне аб яго здольнасцях ужо па першых куплетах. Калі ўлічыць, што ўдзельнікаў у намінацыі “Эстрадныя спевы” ў Гомелі было 53, то няцяжка сабе ўявіць, якую эмацыйную нагрукку атрымалі судзі за адзін конкурсны дзень!..

Пра ўзрост і не толькі

Валянціна Крукава з Гомельскага раёна сама працуе ў ўстанове культуры і паралельна вучыцца на завочным аддзяленні ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце культуры і мастацтваў па спецыяльнасці “Харавое дырыжыраванне”. Для яе розныя конкурсы, у тым ліку “Зорка ўзышла над Беларуссю”, — добрая нагода яшчэ раз паспрабаваць сябе на сцэне.

Народны сямейны калектыў “Абібокi” Запясцоўскага сельскага клуба Жыткавіцкага раёна пад кіраўніцтвам Валянціны Бурыйнай, які складаецца з трох музыкаў, падавалася б, не адпавядае заяўленаму ў рэгламенце конкурсу ўзроставаму цэнзу, але з задавальненнем пагадзіўся акампаніраваць маладому дырэктару клуба Алене Валюшыцкай. Тое, што на агульны поспех маладых талентаў ва ўсіх рэгіёнах працуюць людзі

рознага ўзросту, добра заўважна і за кулісамі “Зоркі...”, дзе вопытныя харэографы даюць парады сваім калектывам. У Гомелі быў пастаўлены і своеасаблівы рэкорд: самай маладой з удзельніц 16 гадоў спюніцца толькі напрыканцы красавіка.

“К” пісала ўжо аб тым, што “Зорка...” стане нагодай правесці аналітычнае даследаванне наконт запатрабаванасці розных відаў мастацкай творчасці ў Беларусі сярод моладзі і, адпаведна, аб узроўні развіцця гэтых кірункаў. Ужо перад апошнім рэгіянальным турам можна з упэўненасцю казаць пра вялікую цікавасць да эстрады. Значым, большасць удзельнікаў — спевакоў ды танцораў (і гомельскі тур не быў выключэннем) маюць крыху больш за дваццаць і прафесіяналамі не з’яўляюцца. А вось канкурсанты — прыхільнікі народных спеваў, як правіла, маюць пэўную адукацыю і вопыт працы. Майстэрства спеваў ім прывілі не толькі ў родных мясцінах, але і ў навучальных установах. Тое ж тычыцца мастакоў і скульптараў: “выпадковыя” людзей у падобных намінацыях конкурсу амаль не сустрачаеш.

Пра манеру і не толькі

Кампазітар Алег Хадоска, член журы ў намінацыі “Аўтарская песня”, лічыць, што ўзроставую планку, прынамсі, у гэтай намінацыі можна знізіць:

— У 31 год чалавек з’яўляецца ўжо цалкам сфарміраванай асобай. Шукаць таленты трэба куды раней — нават раней, чым у 16. Калі будуць праводзіцца наступныя конкурсы, узроставыя межы можна смела “пасунуць” на некалькі гадоў уніз — з 14 да 25. Трэба і больш дакладна тлумачыць сутнасць намінацыі. Напрыклад, аўтарскай песні ў тым разуменні, якое існавала ў 1960-я — 1970-я, цяпер няма. І справа менавіта ў тым, што пад аўтарскай песняй сучасная моладзь разумее нешта іншае, чым лічылася некалькі дзесяцігоддзяў таму.

Са словамі Алега Хадоскі варта пагадзіцца і ў дачыненні да намінацыі “Народныя спевы”: пад народнай песняй канкурсанты разумеюць, хутчэй, манеру выканання, чым аўтарства. Тое, што народныя спевы ў свядомасці некаторых канкурсантаў маюць яўную асацыяцыю з эстрадным жанрам, засведчылі і сцэнічныя касцюмы некаторых канкурсантаў. Да прыкладу, адна з вакалістак “народнай” намінацыі выйшла на сцэну Гомельскай музычнай школы імя П.І. Чайкоўскага ў... міні-спадніцы, не адпаведнай заўленай песні.

* * *

Працоўная атмасфера гомельскага адборачнага тура даказала, што Палессе — невычэрпная крыніца талентаў. І таленты гэтыя — мэтакіраваныя і падобнаму амбіцыйныя...

А наступны прыпынак конкурсу — Гродна!

Антон СІДАРЭНКА, Юрый ІВАНОВ (фота), нашы спецыяльныя карэспандэнты
Мінск — Гомель — Мінск

“Зорка...” як яшчэ адзін шанс

— У першым туры “Зоркі...” на Гомельшчыне прыняло ўдзел больш за 700 чалавек, — распавядае першы намеснік начальніка ўпраўлення культуры аблвыканкама Вольга Антоненка. — Ахвотных нават пасля таго адбору было вельмі шмат, таму вырашылі правесці дадатковыя занальныя туры. Найбольш актыўныя — маладыя таленты з Мазырскага, Калінкавіцкага, Светлагорскага, Лельчыцкага, Рагачоўскага, Жыткавіцкага, Жлобінскага і Рэчыцкага раёнаў: менавіта адтуль у Гомель прыехала найбольшая колькасць удзельнікаў.

Да слоў гэтых варта дадаць: творчай моладзі Гомельшчыны не прывыкаць удзельнічаць у розных конкурсах. Вось і ў “зорным” адборы прымала ўдзел шмат лаўрэатаў іншых творчых мерапрыемстваў. Сярод іх — Дзяніс Вяршэнка са Светлагорска, Яўгенія Чачыла з Гомеля, народная балет-студыя сучаснага танца “Алексіс” з Мазыра, вакальны ансамблі “Серпанцін”, “Твае крылы”, народны студэнцкі тэатр “Люстэрка”. Адборачны этап у Гомелі яшчэ раз пацвердзіў: маладых людзей з творчымі амбіцыямі ў нашай краіне багата. Наладжаная сістэма па знаходжанні і далейшай працы з таленавітай моладдзю дае свой плён. І асноўны сэнс такой працы — не толькі ў падрыхтоўцы кадраў для прафесійнай сцэны.

— Я займаюся танцамі дзеля свайго задавальнення, — кажа ўдзельнік танцавальнай групы “Каларыт” Гомельскага дзяржаўнага медыцынскага ўніверсітэта Сяргей Кузімініч. — У нашай установе створаны для гэтага добрыя ўмовы. Вопыт удзелу ў конкурсах і фестывалях маем: летась выступалі на маладзёжным фестывалі ў Віцебску. Але, нягледзячы на вялікую колькасць калектываў і мерапрыемстваў, сённяшні ўзровень танцавальнага мастацтва ў Гомелі лічу вартым паляпшэння: у плане прафесіяналізму моладзі ёсць над чым працаваць! Спадзяюся, удзел у “Зорцы...” дапаможа нам у гэтым.

ЗОРНАГА БАЛЮ ІМГНЕННІ...

РЭСПУБЛІКАНСКІ
КОНКУРС
МАЛАДЫХ ТАЛЕНТАЎ

ЗОРКА
ўзышла над
БЕЛАРУССІЮ

"Культура" № 11
13 — 19 сакавіка 2010 г.

7

ГОМЕЛЬШЧЫНА

Фота Юрыя ІВАНОВА

Усе хады-выхады, або Кожны — сам сабе мудрэц

Калі вы хочаце як мага хутчэй развітацца з рэжысёрам, даручыце яму паставіць “Мудраца” (“На ўсякага мудраца даволі прастаты”. — Ж.Л.), альбо “Падступства ды каханне”: ёсць сведчанне, што сам Станіслаўскі не жартам пакінуў тэатральнай гісторыі гэты тэзіс. Аднак Рыд Таліпаў на пасадзе мастацкага кіраўніка Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа не пабаяўся пачаць акурат з Астроўскага.

цэс размовы і яе наступствы. І свайго ён дамагаецца спрытна: галоўнае — правільна выбраць месца і ведаць, чым “расцяляць” суразмоўцу. У “аўтэнтчнага” Глумава не было Інтэрнета — эпіграмы на ўсю Маскву ён пісаў асадкай на паперы, але вывучыў норавы і зразумеў, што займець поспех можна толькі адным чынам: казаць людзям тое, што яны хочучь пачуць. Гэтага аказалася дастаткова.

Парадаксальна, але герой ні ў кога нічога не просіць: самі прапануюць і самі ўсё даюць, усяму навучаюць, хады-выхады паказваюць, усё вырашаюць ды рухаюць. Цягам спектакля на сцэне ўзнікаюць і іншыя часы, іншыя аўтары — яны пераблыталіся, ушчыльніліся, зніталіся. Настрой і тэмпарытм жыцця-свята, жыцця-параду задае “Камарынская”

Ансамбль спектакля — далікатны, чуйны, схільны да гумару. Акцёры відавочна любяць сваіх персанажаў. Паводле класічных тэатральных рашэнняў, гэтыя персанажы, даўмеўшыся праўды аб намерах Глумава, здабыўшы ды пачытаўшы ягоны дзённік, мусяць супраць яго хаўрусавацца — хутка, бязлітасна, жорстка; мусяць рабіцца страшнымі — ажно да глядацкага спалоху. Але ў Рыда Таліпава Глумаў ужо вывучыў, даследаваў, зразумеў іхні чалавечы механізм. І механізм іхніх дачыненняў. Магчыма, яго па-свойму праецыруе сцэнаграфія: сцэна спрэс застаўлена гадзіннікамі розных форм ды памераў, але пяско не сыплецца, маятнікі хістаюцца праз раз, стрэлкі не рухаюцца, а толькі ледзь торагаюцца.

У галоўнай ролі заняты Юрась Гапееў, якому часам бракуе хіба сцэнічнага досведу, але ніяк не жыццёвага. Ягоны Глумаў — звадыш упэўнены, дасведчаны, пільны, але ў яго і сумленне ёсць, і павага, і ветлівае абыходжанне, і акцёрскія здольнасці. У фінале драматург карае Глумава, але адразу ж, вуснамі грамады, паведамляе глядачу, што хлопца ацанілі. Датымаюць характар і вернуць — і будзе ён адрабляць на іхнюю карысць і рабіць на сваю. Бо памкнуліся былі хаўруснікі біць-караць, але хлопец не спалохаўся, так што разгубіліся, спалохаліся яны самі. Перамудрылі, мудрацы... Вось так, паводле рэжысёра і драматурга, і выходзяць у людзі. Механізм — стары, іржавы, сапсаваны, ледзь ліпіць, але працуе, дарма што вонкавага руху стрэлак не заўважыць. Усё рухаецца. Іншае пытанне — куды?

Жанна
ЛАШКЕВІЧ
Фота
Ганны
ЖЫГУР

Мамаева — Анжаліка Баркоўская.

Тролінг па Астроўскаму

У вазе і ацэнцы персанажаў Рыд Таліпаў разыходзіцца з Аляксандрам Астроўскім. Аднак сцэны месцамі не мяняе і тэкст класіка не “перапісвае”, хіба сям-там далікатна скарачае. Той, хто не перачытваў п’есу перад спектаклем, гэтых скарачэнняў нават і не заўважыць. Прыкладам, у сцэне, калі Мамаша Глумава (Раіса Грыбовіч) расказвае чароўны сон свайго малечы (маўляў, зляцеліся да ложка анёлы і кажуць: “Слухайся бацькоў сваіх, а потым — слухайся начальнікаў сваіх...”), пра бацькоў са сцэны не чуваць. Толькі — пра начальнікаў. Бо, па сцэнічнай сітуацыі, не з бацькамі жыць маладому Глумава, а менавіта з начальнікамі. У пэўным сэнсе ім — начальнікам — Глумава ўсё гэта і распавядае. Альбо ў сцэне, калі Мамаева просіць у Гарадуліна месца для Глумава, той адказвае, што добрыя месцы ўсе заняты: адно — Нобелем, другое — Фрэйдам. Між тым, у арыгінале пазначаны Бісмарк ды Бейст, аднак сёння для глядача іх прозвішчы, відавочна, скажуць куды меней.

Паводзіны і матывіроўкі маладога Глумава маюць аналагі і сваё развіццё ў нашым часе: ягоныя сучасныя равеснікі, на свой досвед ды розум, назвалі б іх тролінгам. Маўляў, сядзіць такі “троль” у Інтэрнеце і цікуе, каго на што “злавіць”. Пры гэтым, да тэмы і праблемы ставіцца абсалютна абыякава — яго цікавіць пра-

Глінкі і марш Халіпава (як персанальная тэма Круціцкага) — скокі навыперадкі адзін перад адным: глядзі пад ногі, бо растопчучь і нават не заўважаш. Задача Глумава — скакаць ды падскокваць, трапляючы ў рытм. І ён спраўляецца.

Увогуле, кожны персанаж у спектаклі рухаецца лёгка, нязмушана, нібыта пратанцоўвае сваю партыю: ніхто не збіваецца, фігуры не бльтае. Са сцэны ў сцэну лябедкай пераплывае Клеапатра Львоўна Мамаева — не дурная, між іншым, кабета, якая, закахавшыся ў Глумава, квітнее на вачах (Анжаліка Баркоўская). Маршыруе “маленькі ваяка” Круціцкі (у спектаклі ён — былы марскі афіцэр), а з дамамі — прыскоквае, біноклем круціць налева-направа, разглядае і ўглядаецца, але — паважна, з годнасцю (Тадэвуш Кокштыс). Асцярожна пераступае Соф’я Ігнатаўна Турусіна, чакае знакаў лёсу, уся ў здагадках ды прыкметах (Галіна Букаціна). Сунецца і калоціцца прадказальніца Манефа — дурніца, ашуканка, але свае тры рублі ад Глумава мае (Ларыса Антосева). Перапырхвае, пералятае Машачка, пляменніца Турусінай: замуж ёй хочацца, цётцы ў ногі валіцца, але адразу ж забывае, навошта павалілася, так і качаецца, ножкамі перабірае (Ніна Обухава)... Кожны — сам сабе мудрэц.

“Багажны” паўстанак

На сцэне Слонімскага драматычнага тэатра адбылася прэм’ера спектакля “Паўстанак” паводле п’есы Аляксея Шчэрбака — драматурга, які жыве ў Рызе, з’яўляецца дырэктарам буйнога выдавецкага дома і піша п’есы. Яго драматургічная спроба атрымала шмат узнагарод на міжнародных конкурсах і фестывалях, у тым ліку ў Расіі і Беларусі. Спектакль паставіў малады рэжысёр Дзяніс Фёдарай. Пасля заканчэння ў мінулым годзе Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў ён не застаўся ў сталіцы, а прыехаў у Слонім. Першай самастойнай работай творцы стаўся спектакль па п’есе Аляксея Дударова “Не пакідай мяне”, цяпер жа ён прадставіў на суд глядачоў сваю другую пастаноўку на слонімскай сцэне.

У аснове сцэнічнай дзеі — простая, але надзіва кранальная гісторыя: адзінокая жанчына, што працуе пуцявой абходчыцай на чыгунцы і выхоўвае малаго сына, раптам сустракае на сваім жыццёвым шляху пісьменніка, які выпадкова трапляе на іх паўстанак і праводзіць там некалькі дзён. І ў нейкі момант здаецца, што птушка шчасця завітала ў гэты закінуты куточак. Але калі праз год выпадковы госьць вяртаецца на той маленькі паўстанак, каб зноў сустрэцца з жанчынай і хлопчыкам, якія запалі яму ў душу, малы Ваня расказвае, што мама трапіла пад таварняк...

Слонімска акцёры Вікторыя Міхальчык, Сяргей Яўменаў і Сяргей Фурса дакладна знайшлі ключ для расшыфравкі асаблівасцей пазтыкі “Паўстанак”, паказалі сапраўдны ўзор акцёрскага натхнення і поўнай творчай і псіхафізічнай самааддачы, што і прынесла станоўчы вынік. Яны здолелі спасцігнуць і раскрыць на сцэне адметнасць характараў ва ўсёй іх псіхалагічнай ды сацыяльнай абумоўленасці і заслугоўваюць самых яркіх эпітэтаў. Іх ролі вылучаюцца багаццем акцёрскай палітры, сакавітасцю і яркасцю фарбаў. А поруч з прафесійнымі акцёрамі ў ролі Сына на сцэну выйшаў слонімскі школьнік Уладзіслаў Ключас, які, варта зазначыць, справіўся са сваёй роляй належным чынам і не выпаў з акцёрскага ансамбля.

Нягледзячы на сумны фінал гэтай гісторыі, што падштурхоўвае задумацца аб нашым жыцці, аб чалавечых узаемаадносінах, каханні і тым духоўным і душэўным “багажы”, з якім мы крочым па жыцці, глядачы выходзілі з залы з засяроджанымі тварамі: яны неслі свае думкі і развагі з сабой...

Сяргей ЧЫГРЫН
Слонім

На здымку: рэжысёр Дзяніс Фёдарай пад час рэпетыцыі спектакля.

Чаму плача рэжысёр?

Ускочыць у апошні вагон “Трамвая...”

Дзмітрый Лось — рэжысёр-навічок на “Беларусьфільме”. “Трамвай у Парыж” — яго поўнаметражны дэбют, камедыйна меладрама ў дзвюх серыях для ТБ. “Гэта гісторыя пра маладога фатографа Валерыю Сташыньскую, якая здымае закаханых. У ейным жа жыцці каханне няма, — распавядае выканаўца галоўнай ролі Ганна Палупанавя, актрыса Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі. — Лера хоча з’ехаць у Парыж, але напярэдадні паездкі на ейную галаву звальваюцца ўсе праблемы, якія толькі магчыма прыдумаць. І Лера мусяць іх вырашаць. Але ў рэшце рэшт прыходзіць каханне, і дзяўчына нікуды не едзе, таму што каханне лепшае за любы Парыж”. Толькі-толькі адбыліся апошнія здымачныя дні гэтага “тэлемуві”. Здача фільма — 19 красавіка. Мы паспелі, як кажуць, “ускочыць у апошні вагон” і пабываць на здымачнай пляцоўцы.

Вакол каманды “Беларусьфільма”, якая прыехала здымаць “Эпізод у супермаркеце”, сабралася шмат глядачоў. Гукарэжысёр Уладзімір Сухадлаў, не заўважыўшы побач журналіста, неабачліва падумаў услых: “Мінск — горад кінематаграфічны. Кожны мінчанін хаця б раз у жыцці бачыў здымачную пляцоўку”. Вось і цяпер кінематаграфічна адукаваныя жыхары сталіцы сабраліся паглядзець на ігру акцёраў, задзейнічаных у фільме: Ігара Забары, Станіслава Дружнікава, Паліны Сыркінай, Ганны Палупанавай. Забара (адмыслова прыехаў у Беларусь на адзін дзень) у касцюме зайца з велізарнымі вушамі распалохвае мясцовую дзятву, Дружнікаў у касцюме бухматага дыназаўра млява абмахваецца “лапай”. Пытаюся: “Станіслаў, чаму ваш герой у такім дзіўным касцюме?” “О! Доўга распавядаць. Там такі заблытаны сюэт! Мой герой — адзінокі чалавек, які страціў надзею на ўсё. Ён перажыў страту дачкі, развёўся з жонкай і перастаў верыць у тое, што калі-небудзь пакахае зноў і створыць сям’ю. Каб прыглышыць тугу, ён пастаянна займаецца рамонтам. І аднойчы выпадкова разбурае сцяну, за якой жыве галоўная гераіня...

Сканчваецца ж усё хэпі-эндам. Я лічу, што трэба рабіць больш фільмаў з добрым фіналам. Усім патрэбны надзея, любоў, цеплыня, якія будзе выпраменьваць экран тэлевізара. Людзі сталіліся ад шэрасці — хочацца вяселкі. Яе я і стараюся ствараць сваёй працай”.

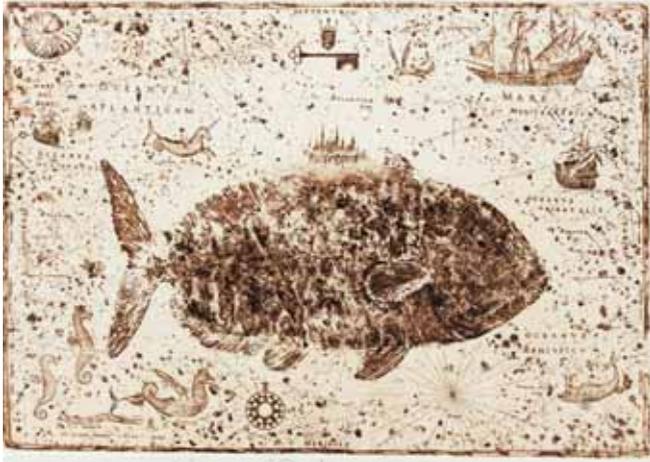
Рэжысёры бываюць розныя. Дзмітрый Лось, выпускнік майстэрні Міхаіла Пташукі, — рэжысёр актыўны. Ён мітусіцца, бегае па пляцоўцы, ледзь не плача разам з галоўнай гераіняй, рыхтуючы яе для буйнога плана з чуллівым маналагам і морам слёз. Дзмітрый ніколі не камплексуе з-за “нізкага” фармату тэлесерыяла і лічыць, што цалкам рэалізоўвае сябе як рэжысёр. “Я стаўлюся да гэтага як да паўнаватраснага мастацкага фільма, у яго ёсць пачатак, сярэдзіна і канец, — дзеліцца са мной дэбютант пад час перапынку. — Гэтым, уласна кажучы, наш фільм і адрозніваецца ад “мыльнай оперы”. У звычайных тэлесерыялах няма перспектывы развіцця дзеяння, ніхто не ведае, калі і чым усё скончыцца. А ў нас усё зразумела, ясна размеркаваны перспектывы кожнай ролі. Па сутнасці, гэта і ёсць класічная поўнаметражная стужка, проста падзеленая на дзве серыі — так званы серыял выхаднога дня”.

Калі і на якім канале мы зможам пабачыць “Трамвай у Парыж”, яшчэ не вядома. Для беларускага тэлеглядача, зразумела, было б цудоўным сюрпрызам нарэшце пазнаёміцца і з айчынным жанравым тэлефільмам. Як бы там ні было, рэжысёр “Трамвая ў Парыж” збіраецца здымаць і надалей. “У мяне і гісторыя шмат, і сцэнарыяў, — запэўнівае Дзмітрый Лось.

Вольга ЧАЙКОўСКАЯ
Фота Аляксандра
ДЗМІТРЫЕВА

Рэспубліканская выстаўка друкаванай графікі — эстампа, якая адбылася ў сталічным Палацы мастацтва, — падзея для культурнага жыцця Мінска нешараговая. Апошняя экспазіцыя такога роду прайшла вельмі даўно. І на гэта ёсць свае прычыны. Не сакрэт, што за апошнія гады сярод мастакоў існуе тэндэнцыя да адыходу ад уласна эстампа, і многія майстры літаграфіі, афорты, лінагравюры спрабуюць сябе ў жывапісе, іншыя — у камп'ютэрным мастацтве і г. д. Мабыць, адна з прычын такога становішча — адсутнасці камерцыйнага разліку для мастакоў-графікаў, іх незапатрабаванасці арт-рынкам.

В.Даўгяла. "Атлантада".

Яшчэ адзін крок да графічнага абсалюту

Вось чаму цяперашняя выстаўка эстампа павінна выклікаць цікавасць і гледача, і саміх графікаў. "Мы, члены Беларускага саюза мастакоў, — адначасна і намеснікі старшыні БСМ Сяргей Цімохаў, — спадзяёмся, што гэтая экспазіцыя крыху разварушыць айчынны творцаў. Магчыма, зробім яе рэгулярнай, хутэй за ўсё, у форме трыенале. Словам, дадзены працэс наладжваць неабходна. І Саюз збіраецца за гэта сур'ёзна ўзяцца".

На жаль, у поўнай меры рэалізаваць задуманае не атрымалася. Куратар выстаўкі Андрэй Басалыга адзначыў, што з-за недахопу выставачнай прасторы давлялася выключыць са спіса экспанатаў некаторыя эстампы. Асноўным жа "расчараваннем" сталі маладыя творцы. І тут, як ні дзіўна, размова ідзе не пра якасць работ, а пра іх колькасць. "Хацелася б бачыць больш твораў ад маладога пакалення, адкрываць больш новых імёнаў. Менавіта для гэтага такія фэсты і ствараюцца! Спадзяюся, калі выстаўка стане рэгулярнай і, тым больш, атрымае больш шырокі фармат, цікавасць да яе з боку маладых творцаў будзе большай", — лічыць А.Басалыга. Тым не менш, можна з упэўненасцю сцвярджаць: выстаўка агульнаацыянальнага ўзроўню сапраўды адбылася: не толькі з пункта гледжання геаграфічнага (на выстаўцы прадстаўлены работы і сталічных, і рэгіянальных мастакоў), але і ў адносінах да якасці экспануемых твораў і гуч-

А.Асташоў. "Гукі музыкі".

насці імёнаў. Менавіта тут можна ўбачыць самыя яркія старонкі беларускай графікі: работы народных мастакоў Беларусі Арлена Кашкурэвіча, Васіля Шаранговіча, Георгія Паплаўскага, іншых вядомых творцаў — Людвіга Асецкага, Андрэя Басалыгі, Аляксандры Паслядовіч, Алены Лось, Марыны Капілавай, Андрэя Асташова, Аляксандра Шапо...

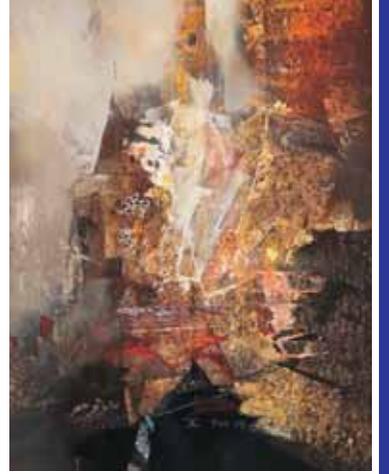
Асаблівую ўвагу на вернісажы звярнулі на Дзмітрыя Малаткова — прафесійнага друкара з 58-гадовым стажам, з непасрэднай дапамогай якога пабачылі свет амаль усе прадстаўлены на выстаўцы творы. Зразумела, стварыць эстамп без удзелу дру-

кара немагчыма. Таксама нельга стварыць сапраўды прафесійны, высокамастацкі эстамп без вопытнага, умелага спецыяліста, такога, як Малаткоў, што не толькі віртуозна валодае тэхнікай, але і добра адчувае мастака, яго думку, нібы становячыся сааўтарам графіка. У такім сінтэзе і заключаюцца традыцыі беларускай графічнай школы, якая высока цанілася і ў нас, і далёка за мяжой. Сёння вельмі важна не толькі захаваць гэтыя традыцыі, але і развіць найлепшае ў іх. Варта спадзявацца, што выстаўка "Мастацтва эстампа" стане значным крокам на гэтым шляху.

Дар'я ДАНИЛЕВІЧ

Філігранны сілуэт

У сталічным Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва з поспехам прайшла выстаўка твораў Юрыя Хілько. Экспазіцыя выразна выявіла эксперымент аўтара і яго павагу да традыцый нацыянальнай мастацкай школы.

Ю.Хілько. "Неастылы сон".

Ю.Хілько (13 лютага яму споўнілася 50 гадоў) засвоіў асновы майстэрства на кафедры графікі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў ва У.Савіча, В.Шаранговіча, У.Басалыгі, якую ён скончыў у 1991 годзе. З таго часу работы мастака атрымалі шырокае прызнанне, знаходзяцца ў айчынны і замежныя зборах. Сёння творца ўзначальвае кафедру графікі нашай Акадэміі.

Сучасная беларуская графіка сціслая да творчага эксперыменту і засваення прагрэсіўных тэндэнцый і ўплываў. Яна развіваецца ў кантэксце тэндэнцый, якія ахопліваюць усю шырокую еўрапейскую культурную прастору. Ёй уласціва сціранне відавых і жанравых межаў, імкненне да сінтэзы з іншымі відамі мастацкай практыкі, абавіранне на актуальны філасофскі дыскурс. Усё гэта мае непасрэднае дачыненне да асобы Юрыя Іванавіча. Ён сваёй творчай і педагогічнай працай уносіць важкі ўклад у развіццё беларускай графікі і яе міжнароднага прызнання.

Знешне ўраўнаважаная постаць самога творцы нібыта знайшла адлюстраванне ў яго графічных лістах, адметных сімфанічным танальна-калеравым гучаннем. Псіхалагічная атмосфера работ ствараецца мастаком у непасрэднай узаемадзейнасці з гісторыяй, філасофіяй, культурнай спадчынай. Майстра бачыць сучаснае праз прызму традыцыйных архетыпаў, а мінулае Беларусі, наадварот, успрымае з пункта гледжання дня сённяшняга. Яго работам уласціва дасканалае танальнае вырашэнне і філігранная фактурнасць, яны ўражваюць сваімі эфектамі і вабяць недагаворанасцю. Мастак найчасцей выконвае камерныя лірычныя матывы беларускай прыроды, якія падаюцца яму невычэрпнымі, сімвалічна шматасачыятаўнымі, а таксама вялікую ўвагу надае жывапісным характарыстыкам і шырока карыстаецца сумяшчэннем некалькіх тэхнік у межах аднаго аркуша. Яму цікавая прапрацоўка сілуэта і дэталей у прасторы.

Міхаіл БАРАЗНА, кандыдат мастацтвазнаўства,
ганаровы акадэмік Расійскай акадэміі мастацтваў

Ю.Хілько. "Вершнік".

Гледзячы на палотны сучасных творцаў, рэдкі мастацтвазнаўца, нават вельмі высокай кваліфікацыі, адразу адзначна вызначыць стыль майстра. Напрамкаў і тэндэнцый у постмадэрнісцкім жывапісе стала столькі, што і прыгадаць усе складана. Да таго ж, амаль ніводны аўтар не кіруецца канонамі выключна аднаго напрамку, стылю, нават тэхнікі, трансфармуючы іх, далучаючы элементы аднаго да другога. Таму часта побач з рэалізмам у палатне заўважаем прыкметы імпрэсіянізму, прымітывізму нярэдка складана адрозніць ад поп-арту, а ў творах асобных мастакоў амаль немагчыма правесці мяжу паміж "прадметным" і — асабліва — дэкаратыўным жывапісам.

В.Барабанцаў. "Напярэдадні свята".

В.Асядоўская. "Стары дом".

біць творы жывапісаў вельмі блізкамі да асноў духоўнасці беларуса. Побач з эцюдамі, вясковымі і ўрбаністычнымі пейзажамі, нацюрмортамі на выстаўцы прадстаўлены і фігура тыўныя кампазіцыі, якія вельмі трапна, з асаблівай увагай да дэталей, адзначаюць уласцівы нашаму народу якасці. У той жа час, знаходзіць месца ў работах мастакоў-традыцыяналістаў і своеасабліва жывапісная метафара. Дзякуючы ёй звычайныя і паўсядзённыя для гледача сюжэты і тэмы на палотнах набываюць тонкую паэтычнасць і ўзвышанасць.

Пульт "Любімай мелодыі"

Адраду паўстае пытанне: ці не прыядзе такое імкненне творцаў выяўляць сябе як мага больш незвычайна, неардынарна да страты традыцый, у першую чаргу — рэалістычных? Таму ў той час як большасці нашых сучаснікаў блізка эксперымент — ці то ў форме, ці то ў змесце, — мастацкае аб'яднанне "Традыцыя" ў якасці творчых прынцыпаў называе імкненне да мастацкай праўды, рэалістычнага метаду адлюстравання, сцвярджэння добра над злом, выяўлення лепшых чалавечых якасцей беларусаў.

Выяўленне гэтых прынцыпаў на палотнах мастакаў "Традыцыі" прадставілі на сваёй другой выстаўцы — "Любімая мелодыя". Яна нядаўна прайшла ў сталічнай галерэі "Мастацтва". Удзел у экспазіцыі прынялі не толькі заснавальнікі аб'яднання — жывапісцы М.Апіёк, У.Уродніч, В.Барабанцаў, але і іншыя яго члены: В.Асядоўская, Э.Бубашкіна, Н.Голышава К.Шастоўскі ды іншыя.

Традыцыйнасць мастакоў аб'яднання выражаецца не толькі фармальна, але і змястоўна, што ро-

Выстаўка гэтая — яшчэ і своеасаблівае адмаўленне стэрэатыпаў у адносінах да рэалізму: маўляў, у строгім адлюстраванні рэчаіснасці губляецца індывідуальнасць мастака, нівеліруюцца асаблівасці яго стылю, тэхнікі. "Любімая мелодыя" — яркі доказ памылковасці такіх думак, бо ў творах кожнага аўтара бачны асаблівы каларыт, свая пачуццёвая танальнасць, а галоўнае — адчуваецца пульс жыцця чалавека ў сучасным свеце.

Алена ШАХНОВІЧ

Адраджэнне і развіццё сяла: сацыякультурны зрээ

Паводле Дзяржаўнай праграмы адраджэння і развіцця сяла ва Ушацкім раёне павінна быць 6 аграгарадоў. Пяць ужо здадзены, на чарзе апошні — у вёсцы Глыбачаны. Але аб пераможных рэляцыйх казаць пакуль што зарана: ніводзін аграгарадоцкі СДК, атрымаўшы новы статус, не здолеў пакуль што выйсці на новыя, больш якасныя, паказчыкі працы. Гэта датычыць і выканання плана платных паслуг, і стварэння новых аматарскіх аб'яднанняў. А бібліятэчныя работнікі на сяле толькі падступаюцца да выкарыстання ў паўсядзённым дзейнасці Інтэрнета...

Ёсць тут і свае ўшацкія “загадкі”. Установы культуры ў некаторых паселішчах — вёскі Сарочына, Селішча — з года ў год застаюцца лепшымі па аказанні платных паслуг: зарабляюць больш, чым у любых з аграгарадоцкіх СДК. Ёсць у гэтай, з першага погляду, парадаксальнай сітуацыі і досыць лёгкае тлумачэнне: у раёне не стае кваліфікаваных спецыялістаў, і кадравая праблема асабліва востра адчуваецца ў сельскіх клубных установах Ушачыны.

Народ пытаецца і прапануе

А як з тэматычнымі дыскаткамі?

Меркаванні жыхароў тых паселішчаў, у якіх я пабываў цягам камандзіроўкі, красамоўна пацвярджаюць той факт, што якасць культурных мерапрыемстваў у раёне ўсё ж такі пакідае жадаць лепшага.

Кацярына Савельёна, жыхарка аграгарадка “Арэхаўна”:

— Тэматычных дыскатак для людзей майго веку няма. Што нам рабіць на танцавальных вечарах сярод моладзі? Калі б ладзілі “Дыскатэкі 80-х” або “Для тых, каму за трыццаць”, — абавязкова пайшла б! І іншыя мае ровесніцы ўбаку не засталіся б...

Старшакласнік з аграгарадка “Арэхаўна”:

— Па суботах людзей на дыскатках малавата, таму і не цікава. Ездзім на танцы за пяць кіламетраў — у вёску Сарочына. Там і людзей паболей, і музыка якасная: нядаўна апаратуру новую набылі. А побач з клубам ёсць прыдарожныя кафэшкі, дзе можна папіць чаю, кавы. Зручна! Адна толькі праблема: Сарочынскі клуб рамонт патрабуе, бо драўляны будынак не надта прывабны знешне.

Пенсіянер з вёскі Сарочына:

— Калі якой кніжкі няма ў нашай бібліятэцы, дык замаўляю яе ў бібліятэкаркі, і яна мне праз пару дзён патрэбнае выданне прывозіць з горада. Адно дрэнна: па чацвяргах установа не працуе, бо бібліятэкарка іншыя вёскі абслугоўвае. Нядаўна даведаўся, што ёй за месяц трэба аб'ехаць аб'ісці больш за дзiesiąт паселішчаў! А машыны, каб развозіць кнігі, няма...

Сяргей, аматар дыскатак з аграгарадка “Вяркуды”:

— Добра, што нарэшце адрамантавалі наш СДК, а то ўжо вельмі доўга цягнуліся работы. Хаджу на танцавальныя вечары па суботах, але, на жаль, няма светлай апаратуры ў зале. Цікава, калі яе набудуць, і ці набудуць увугле?..

Спадзеў на філарманічную пляцоўку

Першае паселешча, дзе пабываў, — аграгарадок “Вяркуды”. Жыве тут прыкладна 300 жыхароў, у мясцовай шкoлцы — 53 вучні. У Вяркудскім СДК нядаўна завяршыўся рамонт. З 2007 года гэты аб'ект культуры быў, як кажуць, “пераходным”. Нават на гэты год засталіся пэўныя работы па добраўпарадкаванні прылеглай тэрыторыі, якія мясцовае кіраўніцтва плануе распачаць улетку.

Як і многія іншыя аб'екты культуры Ушацкага раёна, Вяркудскі СДК месціцца ў прыставаным будынку: раней тут знаходзілася сельская староўка. Але месца хапае: ёсць залы — глядзельная (на 150 месцаў) і танцавальная. Праўда, няма пакуль што светлай апаратуры для дыскатакі. Але, як запэўніла мяне начальнік аддзела культуры Ушацкага райвыканкама Таццяна Малак, абсталяванне заказана на “Светлоконе” і ў хуткім часе паступіць у сельскі Дом культуры. Дырэктар Вяркудскага СДК Аляксандра Чумак гэтай навіне вельмі рада.

— Асноўная наша форма дзейнасці, — кажа яна, — гэта дыскатка, таму без адпаведнай апаратуры не абыйсціся. Тады і на танцах будзе больш людзей. А пакуль што масавасцю на танцавальных вечарах

пахваліцца не можам: па пятніцах, калі праводзім дыскатку для тых, каму за трыццаць, бывае ў нас 10-15 чалавек, па суботах на маладзёжных вечарах — 20 — 25...

Каб нейкім чынам выйсці на планавыя паказчыкі, супрацоўнікі СДК ладзяць летам дзіцячыя дыскатэкі з абавязковымі гульнёвымі праграмамі, вечары адпачынку для розных катэгорый насельніцтва. Вялікія спадзяванні — і на філарманічную пляцоўку, якая запрацавала ў Вяркудскім СДК з канца мінулага года: менавіта з яе дапамогай Аляксандра Чумак мяркуе выйсці на планавыя паказчыкі ў чатыры мільёны рублёў па аказанні платных паслуг. А летась установа зарабіла толькі мільён.

Словам, год абяцае быць для ўстановы няпростым. Дарэчы тут згадаць, што дырэктар СДК не мае спецыяльнай адукацыі: раней яна працавала загадчыкам сельскай крамы. Дапамогу ёй аказвае як раённы метадычны цэнтр, так і мастацкі кіраўнік Вяркудскага СДК Ірына Мацюшэнка, якая вучылася ў Віцебскім вучылішчы мастацтваў і працавала калісьці загадчыкам клуба ў суседняй вёсцы Слабада.

Дапамога, як падаецца, дзейсная, бо ва ўстанове наладжана праца разнастайных гурткоў: вакальных спеваў, фальклорнага,

жаночага клуба “Кветка”, клуба майстроў “Чароўны кувэр” і клуба “Міласэрнасць” для пажылых людзей. Асабліва запатрабаваны апошні, бо ў Вяркудах існуе адзіны ў раёне Дом сацыяльных паслуг, і супрацоўнікі Вяркудскага СДК там — частыя госці.

З Інтэрнетам пакуль “на вы”

Бібліятэка ў аграгарадку “Вяркуды” размешчана ў адным будынку з СДК. Вось ужо два гады на пасадзе бібліятэкара працуе Вера Кладніцкая. У гэтай культработніцы таксама, на жаль, няма спецыяльнай адукацыі: раней Вера Пятроўна была загадчыкам калгаснай фермы. Летась вучылася на абласных курсах павышэння кваліфікацыі.

У кніжным фондзе бібліятэкі — 5 тысяч экзэмпляраў, неблагі падбор перыёдыкі. Ёсць тут і камп'ютэр з усім патрэбным да яго “дадаткам”: сканерам, прынтэрам, ксераксам і выхадам у Інтэрнет. Адна бяда: як расказала Вера Кладніцкая,

не Малак: ці здолее яна адшукаць для мяне рэферат па творчасці свайго земляка Васіля Быкава ў Сусветным павуцінні? Адказ не сусцешыў: бібліятэкар пакуль што з Інтэрнетам не надта сябруе — умеє толькі набіраць тэксты і працаваць з электроннымі табліцамі.

А працуе тут Ірына Станіславаўна ўжо трэці год. Падаецца, часу на камп'ютэрны “лікбез” было больш чым дастаткова. Справа, натуральна, і ў адсутнасці спецыяльнай адукацыі: па прафесіі Ірына Малак — закройшчыца. Але гэта зусім не азначае, што можна забывацца на тыя патрабаванні, якія прад'яўляе да сённяшніх сельскіх бібліятэкараў час найноўшых тэхналогій.

Мінулагодні план платных паслуг бібліятэчнай установы — 330 тысяч, сёлетні — 650. Ірына Станіславаўна плануе павялічыць аддачу ад аказання шэрагу платных паслуг: прадастаўлення камп'ютэра для гульні, сканіравання, набору тэксту. І гэта ўжо не толькі словы. За люты ўстанова культуры зарабіла на платных паслугах

Менавіта Арэхаўскі СДК прымаў на свае плечы ўвесь цяжар раённых культурна-масавых мерапрыемстваў цягам трох гадоў — з 2006-га па 2008-ы г. А ўсё таму, што Ушацкі РДК быў у гэты час зачынены на рамонт. Балазе да Арэхаўкі ад райцэнтра недалёка: пяць кіламетраў. План платных паслуг для ўстановы культуры ў тыя гады дасягаў 10 — 12 мільёнаў рублёў.

Але дырэктар Арэхаўскага сельскага дома культуры Ірына Ясюк — у якой, дарэчы, таксама няма спецыяльнай адукацыі, — казала мне пра гэта са скрухай. Справа ў тым, што пасля таго, як у 2008 годзе раённы Дом культуры адкрыў свае дзверы для наведвальнікаў, скончылася “добрае жыццё” для культработнікаў аграгарадка. Летась план платных паслуг установа не выканала: зарабіла ўсяго адзін мільён сто тысяч рублёў пры амаль трохмільённым плане.

— Мы знаходзімся непадалёк ад Ушачаў, — патлумачыла сітуацыю Ірына Уладзіміраўна, — таму ўся моладзь ездзіць на дыскатэкі або ў райцэнтр, або ў Сарочына, суседнюю

“Неспецыяліст”

Замест...

Пакуль у перспектыве камп'ютэрны “лікбез” замест камп'ютэрных паслуг

камп'ютэр яна асвоіла не так даўно і самастойна. І калі з наборам тэксту спраўляецца, дык ні з Інтэрнетам, ні з электроннай поштай пакуль што працаваць не ўмеє.

Няма ў бібліятэцы і аматарскага аб'яднання. Між тым, стварэнне фарміраванняў экалагічнага напрамку, лячэчных тэатраў — пашыраная практыка сярод іншых ЦБС Віцебшчыны ды і іншых рэгіёнаў Беларусі, дзе мне даводзілася бываць. І справа тут не толькі ў аграгарадоцкім статусе, які вымагае “трымаць марку”, але і ў дадатковых магчымасцях для развіцця пазабюджэтай дзейнасці. Скажам, тыя ж самыя біб-

70 тысяч рублёў — удвая больш, чым у любым месяцы мінулага года.

Як і ў іншых сельскіх бібліятэках раёна, няма ў Арэхаўскай бібліятэцы і свайго камерцыйнага фонду. Запатрабаваныя чытачамі кнігі Ірына Малак прывозіць з Ушачаў, з цэнтральнай бібліятэкі. Да таго ж, па пятніцах аб'язджае вёскі, якія ўваходзяць у яе зону абслугоўвання: калі — пешшу, калі — на веласіпедзе. Хоць і кажа, што гэта не вельмі складана, але пагадзілася, што аўтабібліятэка была б у раёне вельмі дарэчы. Але пакуль гэта толькі мара...

І апошняе: аматарскага аб'яднання не створана і пры гэтай бібліятэчнай установе. Паўтарацца

вёску. Да нас жа прыходзіць 6 — 10 чалавек...

Менавіта з прычыны невялікай запоўненасці танцавальнай залы дыскатэкі тут ладзяцца толькі па вялікіх святах, не перыядычна. І гэта — трывожны сігнал для кіраўніцтва аддзела культуры, для раённага метадычнага цэнтра, якія, нягледзячы на ўсе намаганні, не могуць пакуль выправіць праблемную сітуацыю.

Яшчэ адна крыніца грашовых паступленняў для Арэхаўскага СДК — більярд, куплены яшчэ ў 2007 годзе за пяць мільёнаў рублёў. Але і ён таксама, нягледзячы на вялікі спадзяванні кіраўніцтва, не карыстаецца вялікім попытам. У план платных паслуг неаблагу прыбаўку дадае такая паслуга, як камп'ютэрныя гульні. Ёсць пэўны спадзеў і на летнія дзіцячыя дыскатэкі.

— Будзем сваімі сіламі ладзіць платныя канцэрты, — кажа Ірына Ясюк, — бо і ў гэтым годзе нам трэба зарабіць на платных паслугах больш за тры мільёны рублёў.

На пытанне пра танцавальныя вечары для тых, каму за трыццаць, Ірына Уладзіміраўна распавяла, што спробы праводзіць падобныя мерапрыемствы былі, але яны таксама не зведалі поспеху. Хаця патрэба ў такіх мерапрыемствах, неаспрэчна, ёсць. Пра гэта мне расказалі жыхары сярэдняга веку, якіх распытваў пра тое, чаму яны не наведваюць танцавальныя вечары. Шмат людзей запэўнівалі мяне, што з задавальненнем хадзілі б на дыскатэкі “35 плюс-мінус 5”. Значыць, і тут непрацоўка мясцовых культработнікаў відавочная. Менавіта танцавальныя вечары маглі б стаць “фішкай” установы культуры, а іх запатрабаванасць неаспрэчна не толькі ў Арэхаўне, а і сярод жыхароў суседніх паселішчаў. Балазе матэрыяльная база ва ўстанове культуры для гэтага ёсць. Справа — за крэатыўнасцю і пошукам новых форм працы.

СДК аграгарадка “Арэхаўна”.

ліятэчныя лячэчныя тэатры ў сістэмах многіх ЦБС краіны прадастаўляюць чытачам шырокі спектр платных паслуг.

З кнігамі — на веласіпедзе

Наступны прыпынак — аграгарадок 2005 года “Арэхаўна” на 600 жыхароў — першае паселішча раёна з такім ганаровым статусам. Спярша наведваў бібліятэку, якая месціцца ў будынку мясцовага дзіцячага садка. Зацікаўлены пытаннем належнага інтэрнет-абслугоўвання насельнікаў аграгарадоў, задаў і тут “правакацыйнае” пытанне бібліятэкарцы Іры-

пра неабходнасць такіх фарміраванняў у аграгарадках не буду, заўважу толькі, што на вырашэнне і гэтага пытання часу, як падаецца, было таксама больш чым дастаткова.

Было 12 мільёнаў, цяпер — адзін

Арэхаўскі СДК — таксама былая сельсаветаўская староўка. Цяпер яе не пазнаць: шмат кабінетаў, вялікая танцавальная зала. Глядзельная, праўда, не надта ўмяшчальная: разлічана ўсяго толькі на 100 месцаў. Але з апаратурай для дыскатак тут праблем няма: усё якаснае і новае. І гэтаму ёсць сваё тлумачэнне.

Усе пытанні, якія з'явіліся ў мяне пасля наведвання аграгарадкоў раёна, агучыў на райвыканкамаўскай "лятучцы", зыніцыяванай "К". У ёй прынялі ўдзел намеснік старшыні Ушацкага райвыканкама **Вольга КАРЧЭЎСКАЯ**, начальнік аддзела культуры **Таццяна МАЛАК**, дырэктар раённага Дома культуры **Соф'я ТАРАСЕНЯ**, дырэктар Цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы раёна **Ларыса ГОЛУБ**, дырэктар Раённага метадычнага цэнтру **Маргарыта САЗОНАВА** і **вядучы спецыяліст аддзела культуры Марыя ШАЎЧЭНКА**.

Таццяна МАЛАК:
— Якраз мінулы год і быў вельмі няўдалы ў кадровым плане: усе спецыялісты, якіх мы чакалі, паступілі ў вышэйшыя навучальныя ўстановы. Да нас ніхто не прыйшоў. Прыехалі, адзначыліся — і паступілі ў ВНУ.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:
— Сітуацыя, зрэшты, прагназуемая. Што робіце для таго, каб падстрахавацца ў кадровай палітыцы?

Вольга КАРЧЭЎСКАЯ:
— Праводзім прафарыентацыю. Кожны год у студзені на бацькоўскіх сходах у школах інфармуем бацькоў і вучняў, якія спецыяльнасці запатрабаваны ў раёне, шукаем маладых та-

Таццяна МАЛАК:
— Будзем імкнуцца да гэтага.
Вольга КАРЧЭЎСКАЯ:
— Даводзіце спачатку да 200 працэнтаў паказчык у фактычных цэнах, а потым — у супастаўных.

Таццяна МАЛАК:
— Вельмі складана выйсці на такія рубяжы. Я думаю, падзвіг зробім, калі на 150 працэнтаў ад плана выйдзем.

Вольга КАРЧЭЎСКАЯ:
— Паўтараю яшчэ раз: паказчык — 200-працэнтны... Шукайце новыя формы работы, прываблівайце людзей якасцю мерапрыемстваў.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:
— Якія напрацоўкі ўжо ёсць?

дык у першую чаргу маем на ўвазе, што вясковыя паселішчы павінны выходзіць на новыя, больш якасныя ўзроўні, адпавядаць усім патрэбам сённяшняга дня. Добра, што ў двух аграгарадках, дзе сёння пабывалі, ёсць і камп'ютэрная тэхніка, і падключаны Інтэрнет. Але нідзе бібліятэкары не ўмеюць карыстацца ні Інтэрнетам, ні электроннай поштай.

Вольга КАРЧЭЎСКАЯ:
— Элементарная безыніцыятыўнасць! У раёне ёсць камп'ютэршыкі, ёсць дзе павучыцца азам. Мы казалі аб гэтым яшчэ два гады таму, калі старшыня райвыканкама рабіў аб'езд аграгарадкоў і прапаноўваў работнікам бібліятэч знайсці інфармацыю ў Інтэрнеце. Ды бібліятэкары тады не ўмелі гэтага рабіць. Была пастаўлена задача правіць становішча. Прайшло столькі часу — а нічога не зроблена! Дамуляйцеся з прафесіяналамі, плаціце ім грошы, збірайце бібліятэкараў і вучыце іх. Няўжо гэта цяжка?

Ларыса ГОЛУБ:
— У цэнтральнай раённай бібліятэцы ў нас усе бібліятэкары валодаюць камп'ютэрам і могуць аказваць чыгчам адпаведныя віды платных паслуг, у тым ліку і па карыстанні Інтэрнетам. А ў аграгарадках у нас працуюць "неспецыялісты" і маладыя супрацоўнікі.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:
— Адна з работніц працуе два гады, другая — трэці год.

Вольга КАРЧЭЎСКАЯ:
— Дык што, не было часу навучыць? Ёсць жа для гэтага ўсе магчыма-масці!

Ларыса ГОЛУБ:
— Мы іх спрабавалі вучыць. Але, як вы і казалі, усё залежыць ад асобы: нехта хоча вучыцца, а нехта — не.

Вольга КАРЧЭЎСКАЯ:
— Трэба ставіць пытанне пайншаму: не валодаеш Інтэрнетам, не хочаш вучыцца — шукай іншую працу! На месца "неспецыяліста" лёгка знойдзецца іншы "неспецыяліст", які будзе ўмець карыстацца камп'ютэрам або захоча вучыцца гэтаму. Інакш ніякага плана платных паслуг не выканаецца...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:
— Пасля паездкі па раёне ўбачыў, што слаба вядзецца праца з тымі спажывальцамі культуры, каму за трыццаць. А пагаварыўшы з людзьмі, магу сказаць, што яны з задавальненнем хадзілі б на дыскатэкі, скажам, "Рытмы 80-х"...

Вольга КАРЧЭЎСКАЯ:
— Тая тэма, якую я заўсёды агучваю: гэта і танцавальныя вечары, і Клубы маладой сям'і... Трэба гэта арганізоўваць абавязкова, бо арыентавацца толькі на моладзь не выпадае: у нас яе ў раёне, на жаль, не так ужо і шмат.

Соф'я ТАРАСЕНЯ:
— Праводзім апытанні як у РДК, так і ў сельскіх устаноў культуры: што падабаецца, што не, ці добры рэпертуар, і гэтак далей. Паспрабавалі ладзіць у раёне дыскатэкі "Трыццаць пяць плюс-мінус пяць" і "Сорак пяць плюс-мінус пяць", але пакуль што ніхто не пайшоў. Мо не прызвычаліся яшчэ?

Вольга КАРЧЭЎСКАЯ:
— Прычына і ў тым, што матэрыяльная база слабая і ў шэрагу клубных устаноў. А вось у Арэхаўне, здаецца, ёсць каму хадзіць, а не ідуць. Значыць, трэба знайсці такіх арганізатараў, каб маглі зацікавіць і моладзь, і людзей больш сталага ўзросту.

Маргарыта САЗОНАВА:
— Яшчэ адзін накірунак пазабюджэтай дзейнасці: Раённы метадычны цэнтр цяпер распрацоўвае шэраг турыстычных маршрутаў, каб вазіць людзей на радзіму Васіля Быкава, да нашых музейных устаноў на раёне, у вёску Пуцілкавічы... У вёсцы Жары побач з СДК створаны аб'ект "Сялянская хатка", каб праводзіць там адпачынак у нацыянальным стылі, з беларускай кухняй...

Вольга КАРЧЭЎСКАЯ:
— Тут аддзел таксама спазняецца. Хутка распачнуцца школьныя канікулы, і можна будзе вывозіць дзяцей па турыстычных маршрутах, па гістарычных мясцінах Ушацкіны. Трэба дамаўляцца з тураператарамі і зрабіць усё, каб кожная турыстычная "капейчына" ў скарбонку культуры трапіла. Выязджаць варта туды, куды сіроўваюцца турысты, прапаноўваць ім сваю праграму: дэманстраваць традыцыйныя ўшацкія абрады, песні, гатаваць ежу... Лічу, што тут у нас шмат чаго можна зрабіць пры наладжаным супрацоўніцтве з турфірмамі.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:
— У раёне шмат пытанняў і з мабільнымі ўстановамі культуры. А яны на турмаршрутах спатрэбяцца.

Таццяна МАЛАК:
— Планавалі набыць у мінулым годзе і бібліобус, і кінавідэаперасоўку. На жаль, з-за скарачэння фінансавання гэтых грошай мы не атрымалі.

Ларыса ГОЛУБ:
— Аўтабібліятэка патрэбна, бо ў нас больш за 250 населеных пунктаў у раёне. Бібліятэкары часта вымушаны хадзіць па суседніх вёсках і разносіць кнігі. У некаторых зона абслугоўвання — 15 — 17 вёсак. Гэта вельмі шмат. Да таго ж, у тых дні, калі бібліятэкар разносіць кнігі — а гэта звычайна чацвер ці пятніца, — бібліятэка ў вёсцы не працуе.

Вольга КАРЧЭЎСКАЯ:
— Аўтаклуб ёсць, а бібліобус — нязбыўная пакуль мара. Па снезе цягаць кнігі — вельмі цяжка. Але, як вядома, наш раён датацыйны на 78 працэнтаў. Летась фінансаванне на сацыяльную сферу зменшылася. А гэтыя грошы мы планавалі патраціць на набыццё якаснай апаратуры, бібліобуса, кінавідэаперасоўкі, музычных інструментаў.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:
— Не пабачыў ні ў адной з бібліятэк аграгарадкоў аматарскага аб'яднання...

Таццяна МАЛАК:
— Усё ж 12 аматарскіх бібліятэчных аб'яднанняў у раёне ёсць. А ўсяго ў ЦБС — 21 бібліятэка.

Вольга КАРЧЭЎСКАЯ:
— Тут таксама да спецыялістаў патрабаванні заніжаныя. У аграгарадках культасвета павінна быць узорнай. Гэта датычыць і стварэння аматарскіх аб'яднанняў пры бібліятэках. Выснова тут адзіная: трэба планова вырашаць кадроваю праблему, развіваць клубныя фарміраванні, удасканальваць і пашыраць віды культурных паслуг.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Ушацкі раён — Мінск Фота аўтара

На райвыканкамаўскай "лятучцы" ў адзеле культуры (злева направа): Соф'я Тарасеня, Марыя Шаўчэнка, Таццяна Малак, Маргарыта Сазонава, Ларыса Голуб, Вольга Карчэўская.

"Неспецыяліста"

Райвыканкамаўская "лятучка" з "К"

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:
— Пачну з самай, як мне падаецца, балючай праблемы раённых устаноў культуры: ні ў адным пабачаным аграгарадку на пасадзе дырэктара клуба або бібліятэкара няма супрацоўніка са спецыяльнай адукацыяй. Наколькі востра ў раёне стаіць кадровае пытанне?

Вольга КАРЧЭЎСКАЯ:
— Праблема сапраўды першарадная. Рэй у сферы рэгіянальнай культуры павінны весці асобы. Толькі тады будзе вынік ад працы. Задача аддзела — знайсці і падтрымаць такіх актыўных, ініцыятыўных людзей. Вось у тых жа Вяркудах цяпер — добрая матэрыяльная база, а арганізатара, які мог бы наладзіць там творчы працэс, пакуль няма. Ці ж можна такое дараваць?

Марыя ШАЎЧЭНКА:
— У сельскіх клубных устаноў — толькі 49 працэнтаў спецыялістаў са спецыяльнай адукацыяй... І гэта сапраўды праблема. Ёсць пытанні і з клубнымі фарміраваннямі, бо на сённяшні дзень "неспецыяліст" па харэаграфіі, "неспецыяліст" па вакале не здольныя стварыць добры калектыў, нармальнае аб'яднанне, не могуць зацікавіць людзей для таго, каб яны актыўна наведвалі СДК.

Таццяна МАЛАК:
— Але мы цяпер чакаем выпускнікоў нашых навучальных устаноў. У нас на сённяшні дзень 9 чалавек вучацца на дзённым, а 12 — на завочных аддзяленнях у Віцебску, Мінску, Магілёве...

Марыя ШАЎЧЭНКА:
— Бяда ў тым, што калі яны вучацца добра, асабліва — харэаграфы, музыканты, дык у горадзе застануцца.

Таццяна МАЛАК:
— Летась чакалі, напрыклад, харэографа, а ён "асеў" у Віцебску...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:
— Колькі ў мінулым годзе да вас прыехала маладых спецыялістаў?

ленавітых людзей, гаворым пра іх перспектывы. А перспектывы, напрыклад, жыллёвыя, у раёне ёсць. У нас не знойдзеш ні настаўнікаў, ні клубных работнікаў, якія стаяць у чарзе на паляпшэнне жыллёвага становішча. Усе маюць жыллё. Вось, да прыкладу, у вёсцы Глыбачаны ў нас ёсць вольныя трохпакаёвыя кватэры з усімі выгодамі.

Марыя ШАЎЧЭНКА:
— Стаўку робім на завочнікаў. Дванаццаць чалавек заканчваюць навучанне сёлета, у мінулым годзе адукацыю атрымалі яшчэ дзесяць.

Вольга КАРЧЭЎСКАЯ:
— Не будзем забывацца, што ад узроўню адукацыі і заробак залежыць. Таму мы пастаянны "падтурхоўваем" сваіх супрацоўнікаў: хочаце большую заробковую плату — ідзіце вучыцца.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:
— Выкарыстоўваецца, зразумела, у якасці стымулу надбаўкі, прэміраванне...

Вольга КАРЧЭЎСКАЯ:
— Адназначна. І надбаўкі, і прэміі, і даплаты з пазабюджэтнага фонду.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:
— Згодна з патрабаваннем губернатара Віцебскай вобласці, план выканання платных паслуг павялічыўся сёлета на 200 працэнтаў ад узроўню мінулага года...

Таццяна МАЛАК:
— Мы за першы месяц выйшлі на паказчык у 124 працэнты. Лічу, што гэта нядрэнна.

Вольга КАРЧЭЎСКАЯ:
— А я ўпэўнена ў адваротным. Калі даведзена 200 працэнтаў ад плана, дык трэба рабіць усё, каб гэты план выканаць. Так што не трэба сябе суцяшаць гэтымі лічбамі. Я буду патрабаваць штомесячнага 200-працэнтнага выканання.

Таццяна МАЛАК:
— Стаўку робім на камп'ютэрызацыю бібліятэк.

Ларыса ГОЛУБ:
— Летась былі прааналізаваны планавыя паказчыкі па ўсіх бібліятэчных сістэмах Віцебшчыны. І Ушацкая ЦБС аказалася на перадапошнім месцы ў вобласці! Таму сёлета наш план нават не 200, а 258 працэнтаў! Зразумела, мы ўсё разлічылі, з першага сакавіка ўвялі новыя віды паслуг, пераназвалі тыя, што існавалі раней, каб падняць іх кошт.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:
— Цяжка не вітаць камп'ютэрызацыю бібліятэк. Але калі мы гаворым пра адраджэнне і развіццё сяла,

Дэталі да агульнай карціны

"Абкатка" новых платных

Выход на 200 працэнтны рубаж платных паслуг немагчымы без належнай метадычнай падтрымкі. Таму супрацоўнікі Ушацкага раённага метадычнага цэнтру прыкладаюць цяпер усё намаганні, каб вынайсці новыя формы і віды культурнага сервісу, які прывабіць рознаўзроставаыя групы насельніцтва. Балазе вопыт у мясцовых культурна-арганізатараў ёсць: РМЦ быў створаны пры адзеле культуры яшчэ ў 1994 годзе.

— Першая "абкатка" новых відаў і форм платных паслуг прайшла 14 лютага, пад час святкавання Масленкі, — распавяла дырэктар РМЦ Маргарыта Сазонава, — і, лічу, усё прайшло вельмі ўдала.

Наведвальнікі свята не пашкадавалі, бо, як кажуць, тут было на што паглядзець і дзе пазабавіцца. За адзін дзень аддзел культуры зарабіў каля 600 тысяч рублёў.

Сёлета і ў сельскіх устаноў культуры пераймаюць вопыт райцэнтру, уводзяць новыя дадатковыя віды паслуг: тэматычныя вечары, прысвечаныя прафесійным святам, віншаванні дома, дні імяніннікаў. Вялікія спадзяванні ў адзеле культуры і на платныя канцэрты, якія плануецца праводзіць на базе тых сельскіх устаноў, дзе летась былі створаны філарманічныя пляцоўкі.

У 2009-м супрацоўнікі РМЦ праводзілі шэраг паказальных мерапрыемстваў. Адно з іх ладзілася ў аграгарадку "Арэхаўна". Вядучыя і Лазеншчык запрашалі ўсіх ахвотных папарыцца ў будынак сельскай лазні. А сярод наведвальнікаў абвешчаліся розныя конкурсы: на лепшы венец, на тое, хто больш ведае прымавак, загадак і многія іншыя. Такія мерапрыемствы ў РМЦ плануецца праводзіць і сёлета, прычым на платнай аснове.

Лепшыя вызначаны

Калегія Міністэрства культуры зацвердзіла вынікі Рэспубліканскага агляду-конкурсу абласных метадычных цэнтраў народнай творчасці і культурна-асветніцкай работы ў адпаведнасці з пратаколам Рэспубліканскай экспертнай камісіі.

Лепшай прызнана работа Магілёўскага абласнога цэнтра народнай творчасці і культурна-асветніцкай работы з уручэннем спецыяльнага дыплама "Лепшы метадычны цэнтр рэспублікі".

На пасяджэнні Калегіі вызначаны лепшыя абласныя метадычныя цэнтры народнай творчасці па наступных намінацыях:

"За лепшае інфармацыйна-метадычнае забеспячэнне ўстаноў культуры ў рэгіёне" і "За высокі ўзровень арганізацыі і метадычнага забеспячэння аматарскай мастацкай творчасці" — Магілёўскі АМЦНТ і КАР;

"За актыўную работу па ахове, захаванні, пераёмнасці і папулярызацыі традыцыйнай культуры" — Брэсцкі абласны культурна-грамадскі цэнтр;

"За эфектыўнае ажыццяўленне працаў рэфармавання сеткі ўстаноў культуры і стварэнне новых інтэграўных варыяцыйных тыпаў і мадэлей устаноў культуры ў рэгіёне" — Гомельскі абласны цэнтр народнай творчасці;

"За лепшую распрацоўку і ўкараненне абласных мэтавых пра-

грам сацыякультурнай дзейнасці для розных катэгорый насельніцтва ў рэгіёне" — Мінскі абласны цэнтр народнай творчасці;

"За плённае развіццё святочна-фэстывальных традыцый у рэгіёне" — Віцебскі абласны метадычны цэнтр народнай творчасці і культурна-асветніцкай работы;

"За актыўную работу па развіцці нацыянальнай культуры" — Гродзенскі абласны метадычны цэнтр народнай творчасці.

Усе пераможцы атрымалі спецыяльныя дыпламы і грашовыя прэміі.

Заахвочвальным дыпламам "За распрацоўку і рэалізацыю аўтарскага сацыякультурнага праекта" "Падарыце дзецям радасць" з уручэннем грашовай прэміі адзначана Курэша Валянціна Мікалаеўна, метадыст Брэсцкага АКГЦ.

Інтэлігентнае... стаянне на галаве

У сталіцы, дзякуючы намаганням Беларускага рэспубліканскага саюза моладзі, адбыўся фінал Адкрытага чэмпіянату краіны па брэйк-дансу "Сіла двух-2010". Чэмпіят сабраў амаль 300 удзельнікаў з розных куткоў Беларусі, бо яго адборачныя туры прайшлі ва ўсіх абласных цэнтрах і Слуцку. А сярод танцораў былі не толькі "гарадскія", але і "вяскова-пасялковыя" прадстаўнікі больш як 30 населеных пунктаў.

Кожны з трох суддзяў, якія прадстаўлялі Беларусь, Расію, Украіну, даказаў сваё "права голасу" сольным выступленнем. Калі ж у іх узніклі сумневы, канкурсантам прадстаўляліся дадатковыя выхадзі — для вызначэння пераможцаў, а на адборачных турах "вердыкт" можна было нават "аспрэчыць". За дзве гадзіны да фінальнага брэйк-рынгу на той жа сталічнай пляцоўцы быў праведзены так званы "суцяшальны тур". У выніку да 21 раней адабранага дуэта далучыліся

яшчэ 6, што перамаглі пад час "суцяшэння".

Арганізатары прыклалі ўсе намаганні, каб зрабіць спаборніцтва максімальна відовішчым, бяспечным і карысным. На мармуровую падлогу паклалі спецыяльнае пакрыццё, размялявала яго каманда мастакоў графіці з БНТУ.

А цырымонія афіцыйнага адкрыцця ўключала гістарычны экскурс у паходжан-

не брэйка і суквецце яго стыляў. Дый традыцыйнае "разразанне стужакі", якім завяршыў сваё сціслае прывітанне першы сакратар ЦК БРСМ Ігар Бузоўскі, суправаджалася інтэлігентным "стаяннем на галаве" двух танцораў, да ног якіх і была прымацавана тая стужка.

Пераможцам стала мінская каманда ў складзе Дзмітрыя Зінкевіча і Яўгена Чарняўскага (або два яны — удзельнікі зборнай Беларусі па брэйк-дансу), на другое месца выйшлі "Два ствалы" (Жодзіна, Слуцк), на трэцяе — "дуэт" магіляўчан.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Майстра па вырабе скульптур са шкла Валянціна Шутко жыве ў вёсцы Лошніца Барысаўскага раёна.

Са сваімі шклянымі фігуркамі яна ўдзельнічала ў Х Нацыянальным фестывалі беларускай песні і пэзіі ў Маладзечне, у абласных "Дажынках" (Любань), у выстаўцы майстроў народнай творчасці, прысвечанай 65-й годдзю вызвален-

Усе колеры шкла

ня Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, а таксама прадставіла свае вырабы на "Славянскім базары ў Віцебску".

Дзякуючы агню газавай гарэлкі і невялікага кампрэсара шкло робіцца падатлівым. Пры дапамозе пінцэта, нажніц, кусачкаў рознакаляровае шкло ператвараецца ў фігуркі жывёл, птушак, кветак...

Летась Валянціна Шутко прыняла ўдзел ў дабрачынным праваслаўным кірмашы народных майстроў і царкоўных рэчаў у пасёлку Печы. Сродкі ад вырабаў, прададзеных цягам акцыі, пайшлі на ўзвядзенне ў пасёлку царквы Святога Дзмітрыя Данскога.

Анатоль БАРЫС
Старыя Дарогі

На здымку: Валянціна Шутко са сваімі вырабамі.

У балгарскім Перніку

Ансамбль народнай музыкі і песні "Крынічанька" быў створаны пры Палацы культуры горада Барань у 1988 годзе. У складзе калектыву — 15 чалавек, рабочых і служачых, улюбёных у мясцовы беларускі мелас. Менавіта народныя песні Аршаншчыны, вышуканыя намі пад час фальклорных экспедыцый і старанна адроджаныя, і склалі канцэртны рэпертуар ансамбля. Нашы аўтэнтычныя калядныя, купальскія і жніўныя цыклы заўжды запатрабаваны слухачом.

У 1996 годзе калектыву стаў народным. "Крынічанька" займела прызнанне не толькі ў Беларусі: мы бралі ўдзел у прэстыжных міжнародных фальклорных фэстах у Літве і Латвіі. А грошы на замежныя канцэртныя ваяжы імкнемся зарабляць самі — за кошт платных канцэртаў, што ладзім пастаянна ў Барані, Оршы, па ўсёй Віцебскай вобласці.

Пра адну з такіх гастролей і хачу распавесці. Ёсць у Оршы пабрацім — балгарскі горад Пернік. Там паста-

янна ладзіцца фестываль маскарадных гульняў "Сурва", што мае вельмі старадаўнія карані, а ўдзельнікаў такіх маскарадных шэсцяў называюць сурвакары. Нам пашчасціла сёлета ўвайсці ў іх лік: "Крынічанька" стала ўдзельніцай XIX Міжнароднага маскараднага фестывалю ў Перніку.

Паказалі балгарам адзін з калядных абрадаў Аршаншчыны. Мелі поспех, што нас, натуральна, акрыліла, бо гэты фестываль — вельмі прэстыжны: у ім бралі ўдзел больш за шэсць

тысяч самадзейных артыстаў з Кітая, Францыі, Італіі, Сербіі, Харватыі, Македоніі, Румыніі, Славеніі, Грэцыі...

Дахаты "Крынічанька" прывезла прызнанне, прыемныя ўражанні і сувеніры, а таксама запрашэнні прыняць удзел у фальклорных фэстах, што ладзяцца ў Македоніі і Грэцыі.

Вячаслаў ШПАКОЎСКІ,
кіраўнік народнай музыкі і песні "Крынічанька"

Палаца культуры г. Барань
На здымку: "Крынічанька" на балгарскім маскарадным фэсце.

ЗАЦВЕРДЖАНА
Распараджэнне Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь
31.12.2009 № 358рп

РАШЭННЕ Савета спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі

29 кастрычніка 2009 г. ■ пратакол № 2 г. Мінск

(Працяг. Пачатак у №№ 4 — 8, 10 за 2010 г.)

ПЯТРОЎСКАЯ Настасся Максімаўне — навучэнцы дзіцячай школы мастацтваў № 2 адрэда культуры Мазырскага райвыканкама, лаўрэату тэлевізійнага Міжнароднага фестывалю-конкурсу "На высокай хвалі", дыплом II ступені (Расія, 2009 год);

ПІНЬКЕВІЧ Юліі Сяргеёўне — салісты Нацыянальнага цэнтра музычнага мастацтва імя У.Г. Мулявіна дзяржаўнай установы "Беларускі дзяржаўны ансамбль "Песняры", лаўрэату VI Міжнароднага фестывалю юных талентаў "Зямля пад белымі крыламі", дыплом II ступені (Беларусь, 2009 год);

РУСАКЕВІЧ Алене Мікалаеўне — навучэнцы Ляхавіцкай дзіцячай школы мастацтваў, лаўрэату IV Міжнароднага конкурсу дзіцячага малюнка "На сваёй зямлі", дыплом I ступені (Беларусь, 2009 год);

САВІЦКАМУ Ягоры Станіслававічу — навучэнцу ўстановы адукацыі "Гомельскі дзяржаўны каледж мастацтваў імя Н.Ф. Сакалоўскага", лаўрэату II прэміі IV Міжнароднага конкурсу-фестывалю дзіцячага, юнацкага і маладзёжнага мастацтва "Закарпацкі эдэльвейс-2009" (Украіна, 2009 год);

САМАРДАКУ Івану Алегавічу — навучэнцу Светлагорскай дзіцячай школы мастацтваў, лаўрэату I прэміі IV Міжнароднага конкурсу-фестывалю дзіцячага, юнацкага і маладзёжнага мастацтва "Закарпацкі эдэльвейс-2009" (Украіна, 2009 год);

СЕМЧАНКА Вользе Дзмітрыеўне — навучэнцы Клімавіцкай дзіцячай мастацкай школы, уладальніцы Гран-пры IX Міжнароднага фестывалю дзіцячай творчасці "Залатая пчолка" (Беларусь, 2009 год);

СМІРНОВУ Вячаславу Генадзевічу — навучэнцу Ляхавіцкай дзіцячай школы мастацтваў, лаўрэату IV Міжнароднага конкурсу дзіцячага малюнка "На сваёй зямлі", дыплом III ступені (Беларусь, 2009 год);

СТАНКЕВІЧУ Валянціну Сяргеевічу — навучэнцу Гродзенскай спецыяльнай агульнаадукацыйнай школы-інтэрната для дзяцей з парушэннямі зроку, уладальніку Гран-пры Міжнароднага фестывалю народнай творчасці для асоб з абмежаванымі магчымацямі здароўя (Расія, 2009 год);

СТАСЕВІЧУ Дзмітрыю Сяргеевічу — навучэнцу ўстановы адукацыі "Мінскае дзяржаўнае музычнае вучылішча імя М.І. Глінкі", лаўрэату X Міжнароднага музычнага конкурсу "Сіняя птушка", дыплом II ступені (Украіна, 2009 год);

СЦЯПАНАВАЙ Аляксандры Дзмітрыеўне — студэнтцы ўстановы адукацыі "Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў", уладальніцы Гран-пры IV Міжнароднага конкурсу-фестывалю дзіцячага, юнацкага і маладзёжнага мастацтва "Закарпацкі эдэльвейс-2009" (Украіна, 2009 год);

ТАЛКАЧОВАЙ Юліі Уладзіміраўне — навучэнцы Клімавіцкага раённага дома рамёстваў, лаўрэату IX Міжнароднага фестывалю дзіцячай творчасці "Залатая пчолка", дыплом I ступені (Беларусь, 2009 год);

ТУРЧЫНОВІЧ Дар'і Іосіфаўне — навучэнцы ўстановы пазашкольнага выхавання і навучання "Дзіцячая музычная школа № 11" г. Мінска, лаўрэату II прэміі V Маскоўскага міжнароднага фестывалю славянскай музыкі (Расія, 2009 год);

УБОГІХ Цімафею Уладзіміравічу — навучэнцу ўстановы адукацыі "Гомельскі дзяржаўны каледж мастацтваў імя Н.Ф. Сакалоўскага", лаўрэату XV Міжнароднага конкурсу маладых выканаўцаў "Яўгеній Кока", дыплом III ступені (Малдова, 2009 год);

ФЕДАРЦОВАЙ Карыне Віталееўне — навучэнцы ўстановы культуры "Магілёўская дзяржаўная дзіцячая школа мастацтваў № 2 імя М.Н. Салдатава", лаўрэату IX Міжнароднага фестывалю дзіцячай творчасці "Залатая пчолка", дыплом I ступені (Беларусь, 2009 год);

ХІЗАНЕЙШВІЛІ Антону Эмзаравічу — навучэнцу Горацкага раённага дома рамёстваў, лаўрэату IX Міжнароднага фестывалю дзіцячай творчасці "Залатая пчолка", дыплом I ступені (Беларусь, 2009 год);

ЧАРНУХУ Мікалаю Вячаслававічу — навучэнцу дзяржаўнай установы адукацыі "Рэспубліканская гімназія-каледж пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі", лаўрэату XV Міжнароднага конкурсу маладых выканаўцаў "Яўгеній Кока", дыплом III ступені (Малдова, 2009 год);

ШАПАЧКА Кацярыне Сяргеёўне — навучэнцы дзяржаўнай установы адукацыі "Рэспубліканская гімназія-каледж пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі", лаўрэату XV Міжнароднага конкурсу маладых выканаўцаў "Яўгеній Кока", дыплом III ступені (Малдова, 2009 год);

ШАЎЦОВУ Юрыю Уладзіміравічу — выкладчыку дзіцячай школы мастацтваў г. Рагачова, лаўрэату I прэміі IV Міжнароднага конкурсу-фестывалю дзіцячага, юнацкага і маладзёжнага мастацтва "Закарпацкі эдэльвейс-2009" (Украіна, 2009 год);

ШЫКУН Паўліне Сямёнаўне — навучэнцы Брэсцкай дзіцячай музычнай школы № 1, лаўрэату Міжнароднага юнацкага конкурсу імя В.А. Гаўрыліна "Я — кампазітар", дыплом II ступені (Расія, 2009 год);

ШЫЛКОЎСКАЙ Вікторыі Валер'еўне — навучэнцы Лідскай дзіцячай школы мастацтваў, лаўрэату IX Міжнароднага фестывалю дзіцячай творчасці "Залатая пчолка", дыплом I ступені (Беларусь, 2009 год);

ШУЛЯКОЎСКАЙ Кацярыне Вячаславаўне — навучэнцы Ляхавіцкай дзіцячай школы мастацтваў, лаўрэату IV Міжнароднага конкурсу дзіцячага малюнка "На сваёй зямлі", дыплом II ступені (Беларусь, 2009 год);

ШУПІЛАВАЙ Паліне Мікалаеўне — навучэнцы дзяржаўнай установы адукацыі "Рэспубліканская гімназія-каледж пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі", лаўрэату II прэміі III Міжнароднага конкурсу юных скрыпачоў і віяланчэлістаў С.Сандэскіса (Літва, 2009 год);

ЮХА Ганне Аляксандраўне — студэнтцы ўстановы адукацыі "Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі", лаўрэату VI прэміі VIII Міжнароднага конкурсу маладых піяністаў памяці Артура Рубінштэйна (Польшча, 2009 год);

ЯЗЭПЧУК Рубіне Вячаславаўне — навучэнцы Калінкавіцкай дзіцячай музычнай школы, лаўрэату I прэміі IV Міжнароднага конкурсу-фестывалю дзіцячага, юнацкага і маладзёжнага мастацтва "Закарпацкі эдэльвейс-2009" (Украіна, 2009 год);

ЯКУБЕНІ Іллі Мікалаевічу — навучэнцу Полацкай дзіцячай школы мастацтваў, лаўрэату II прэміі V Маскоўскага міжнароднага фестывалю славянскай музыкі (Расія, 2009 год).

(Працяг у бліжэйшых нумарах "К".)

Канстанцін СЕЛІХАНАЎ і Алег ВАРВАШЭНЯ — мастакі вядомыя ў нашай краіне. Сэнс сваёй працы яны бачаць у развіцці сучаснага грамадска-духоўнага працэсу, у пошуках новых форм, яму адэкватных. Іхні шлях у творчасці не параўнаць з прагулкай па горадзе — хутчэй, гэта “маршрут па азімуце”, што не так часта выводзіць на ўжо пратапаныя сцяжынікі. Але затое ў час гэтых падарожжаў яны назіраюць такія карціны, якія ніколі не бачны са шматлюдных трас. Дастаткова ўспомніць хаця б вядомыя скульптурныя серыі Селіханова — “Гісторыя аднаго міфа”, “Праект”, “Знакі свету”, альбо кампазіцыі Варвашэні — “Нёман і Прыпяць”, “Сон”, “Свабода”, “Мой сусед”, каб зразумець, што ўсе пошукі звязаны з уманнем мысліць і разважаць далёка не спрошчанымі і не стэрэатыпнымі кампазіцыйнымі і пластычнымі катэгорыямі. Сёння ў майстэрні гэтых хлопцаў я знайшоў яшчэ адзін доказ маёй думкі: убачыў, як Селіхановаў творыць вялікую серыю “Атланты” (пра месца Асобы сярод сабе падобных), а Варвашэня — цыкл ню, дзе яму, па ягоных словах, важна паказаць не што ён адлюстроўвае, а — як. Я хацеў бы ўдакладніць: мабыць, важна нават не столькі “як”, а — “хто” ёсць стваральнік новай рэальнасці.

— І ў чым жа заключаецца тая адказнасць? Ва ўвасабленні вобраза такой неардынарнай асобы, як Караткевіч? У кароткіх тэрмінах выканання дзяржаўнага заказу? У адсутнасці ў вас адпаведнага вопыту работы ў галіне манументальнай скульптуры?

К.С.:
— І ў тым, і ў другім, і ў трэцім, аднак усё залежыць ад нас саміх. І мы зробім усё, каб помнік быў якасным. Было б крыўдна выканаць гэты твор кепска, у сэнсе — абы-як!

А.В.:
— Караткевіч — пісьменнік і асоба драматычнага лёсу — як вядома, стварыў сябе сам. Для нас і для тых, хто будзе жыць пасля нас, ён — свабодны, вольны чалавек. Менавіта такім мы яго бачым у помніку.

дзім перамавы. І калі мы знойдзем з ім кансенсус, адразу ж — у Кіеве, каб на месцы дэталёва акрэсліць архітэктурна-прасторавую сітуацыю. Хаця, у цэлым, прынцыповая кампазіцыя ў нас ужо ёсць: гэта вертыкальная фігура, а за ёй — архітэктурна-пластычная манументальная плоскасць (з алюмінію альбо сталёвага ліста) у выглядзе адкрытай кнігі-хвалі, на старонках якой, магчыма, і будзе фрагмент паэтычнага тэксту Караткевіча, што мае сэнсавое дачыненне і да Беларусі, і да Украіны, скажам, праз раку Днепр...

А.В.:
— Але гэта яшчэ не канчатковы варыянт. Будзем думаць на конт тэставага зместу.

— Які памер помніка?

К.С.:
— Фігура — прыкладна натура з чвэрцю; уся плоскасць развароту

“Салют” у 3D і новы білет

Напрыканцы бягучага года ў Мінску плануецца адкрыццё другога 3D-кінатэатра. Пра гэта паведаміў на прэс-канферэнцыі, якая прайшла ў Мінгарвыканкаме 10 сакавіка, генеральны дырэктар УП “Мінскі кінавідэапракат” Васіль Коктыш.

Лічбавая кіназала для паказу трохмернага кіно будзе адкрыта ў сталічным “Салюце”. Ён цяпер капітальна адрамантаваны, а ягоныя памяшканні прыводзяцца ў адпаведнасць з патрабаваннямі новага абсталявання. “Адкрыццё “Салюту” плануецца ў чацвёртым квартале, хутчэй за ўсё — у кастрычніку — лістападзе”, — адзначыў на сустрэчы з журналістамі Васіль Коктыш.

Таксама ж у гэты дзень, 10 сакавіка, у кінатэатры “Кіев” прайшоў тэхнічны семінар “Лічбавы кінапаказ і трохмернае кіно” з удзелам прадстаўнікоў кампаній з Германіі і Вялікабрытаніі. За межамі спецыялісты пракансультавалі супрацоўнікаў сталічнага “Кінавідэапракату” і наведальнікі кінатэатра “Салют”, дзе далі свае рэкамендацыі па яго пераабсталяванні ў лічбавую кіназалу.

Васіль Коктыш распавёў на прэс-канферэнцыі і пра магчымасць увядзення электроннага білета. На яго думку, гэта можа адбыцца ўжо ў 2011 годзе.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

“Маршрут па азімуце” Караткевіча

Ідэя “3678” як код Рыцара свету

Дык вось, хто гэтыя маладыя людзі — пераможцы Рэспубліканскага конкурсу эскізных праектаў помніка Уладзіміру Караткевічу ў г. Кіеве? Мы ўжо паведамлялі аб выніках першага тура конкурсу і рашэнні журы прадоўжыць яго на пайтара месяца — да 1 сакавіка 2010 года. Гэтым разам у другім, заключным, туры былі прадстаўлены 19 праектаў 13-ці аўтараў. Журы (старшыня — міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка) у выніку абмеркавання большасцю галасоў прызнала лепшым праект пад нумарам “3678”. Аўтарамі твора аказаліся Канстанцін Селіханова і Алег Варвашэня, якім і належыць увасабіць помнік для сталіцы Украіны, што размесціцца побач з Пасольствам Рэспублікі Беларусь у гэтай краіне. Кіев — не выпадковы горад для Уладзіміра Караткевіча: тут ён жыў разам з маці летам 1944 года, тут з 1949 па 1954 г. вучыўся ва ўніверсітэце імя Т.Р. Шаўчэнкі... Дарэчы, студэнцкі час пісьменнік згадаў у першай сваёй аповесці — “У снягах драмае вясна”. Пасля вучобы ён яшчэ два гады настаўнічаў у вёсцы Лесавічы Тарашчынскага раёна Кіеўскай вобласці. Так што імя нашага класіка на Украіне шырока вядомае.

Сёння яшчэ зарана падрабязна казаць пра тое, якім будзе помнік у канчатковым варыянце: наперадзе — работа над праемежкавай метровай мадэллю фігуры, зацвярджэнне яе Рэспубліканскім саветам па манументальным мастацтве, перавод помніка ў зададзены памер, удакладненне архітэктурна-прасторавай сітуацыі, упарадкаванасць тэрыторыі вакол помніка і г. д. Але, у прынцыпе, мы можам пагутарыць пра тое, як нарадзілася сама ідэя, і які вынік творцы хацелі б пабачыць напрыканцы гэтага года.

— Калі вы ўпершыню “сустрэліся” з Уладзімірам Караткевічам?

Канстанцін СЕЛІХАНАЎ:
— У класе шостым, калі пачаў не пасрэдна, па-сапраўднаму цікавіцца гісторыяй і культурай Беларусі. І маёй першай кнігай Уладзіміра Сямёнавіча ў гэтым сэнсе быў “Чорны замак Альшанскі”.

Алег ВАРВАШЭНЯ:
— Таксама — у школе. Я нарадзіўся ў Баранавічах, шмат часу праводзіў у вёсцы ў сваякоў, і пра-

BLEM з беларускай мовай у мяне не было. Першай настольнай кнігай была “Новая зямля” Якуба Коласа, а наступнай стаў двухтомнік Караткевіча “Каласы пад сярпом тваім”, які я пасля чытання доўга асэнсоўваў: такое гэты раман зрабіў уражанне...

— Калі Міністэрства культуры аб’явіла конкурс, ці адразу вы згадзіліся прыняць у ім удзел? Або былі якіясьці сумненні?

К.С.:
— Спачатку не збіраўся ўдзельнічаць, разумеў, што гэта не проста: сярод аўтараў праектаў такія былі асы ў галіне манументальнай скульптуры, што думаў — не здолею. Аднак, калі мой сябра і аднадумца Алег прапанаваў супрацоўніцтва ў рабоце над праектам, я падумаў-падумаў — і пагадзіўся.

А.В.:
— Я таксама не адразу вырашыў “увязацца ў бой”, але, калі мы пабачылі на фотаздымках архітэктурна-прасторавую сітуацыю, дзе павінен “жыць” помнік, даў згоду. А сітуацыя, павінен сказаць, не надта спрыяльная для ўстаноўкі скульптуры, аднак менавіта гэта (“чым горш — тым лепш”) і падштурхнула нас паспрабаваць пашукаць у ёй тое адзінае пластычнае зерне, з якога можа прарасці “дрэва жыцця”.

К.С.:
— Натуральна, мы перачыталі ўсяго Караткевіча і тое, што было напісана пра яго жыццё. А першым штуршком у нашай працы з’явіліся вось гэтыя радкі пісьменніка:

*Калі развітання апошняга
прыйдзе пара,
Ладдзя на апошні, світанкавы
выплыве плёс,
І прыйме мяне валявокая
цёмра Дняпра,
Як месячны серп
з залацістых
дняпроўскіх нябёс.*

— Я так разумею, што перамога ў конкурсе была для вас нечаканай...

К.С.:
— Абсалютна нечаканай...

А.В.:
— Больш за тое: яна прымусліла ўзяць на сябе вялікую адказнасць, якой, магчыма, ніколі і не было ў нашым творчым жыцці.

— Не сакрэт: аблічча вядомага чалавека бывае так кананізавана, што звычайны глядач балюча рэагуе на ўсялякую спробу мастака вар’іраваць яго вобраз, прыдаць знаёмаму твару нязвыклы для яго псіхалагічны стан і г. д. Прыгадайма, як цяжка ў свой час быў прыняты і “спазнаны” глядачом “Пушкін” Матвеева альбо андрэўскі “Гогаль”... Ды і Пётр I Шэмякіна ў Пецярбургу...

К.С.:
— Гэта сапраўды так. Таму наша звышзадача — паказаць вобраз беларускага класіка ў максімальнай паўнаце як чалавека Зямлі, складанага ў сваёй уяўнай прастаце, не забранзавелага, не аддаленага ад глядача высокім пастаментам, але, адначасова, каб у ім адчуваўся нейкая энергетыка дэміурга часу і пранізлівай рэальнасці...

А.В.:
— І — адысці ад банальных стэрэатыпаў, праявіць бытапіс, натуралістычнай безаблічнасці і, з іншага боку, — ад умоўнай сімволікі і павярхоўнага алегарызму.

— Пасыл цудоўны... А хто будзе ў вас архітэктарам?

К.С.:
— Ёсць у нас на прыкмеце адзін цудоўны архітэктар. Цяпер право-

“кнігі” па вышыні — не больш за 3,5 метра. Гэта дазволіць “схаваць” не вельмі выйгрышны фасад будынка...

А.В.:
— Такім чынам, фігура і “кніжная” плоскасць, якія будуць пастаўлены на нізкі п’едэстал, арганічна ўвойдуць у моцнае эмацыянальнае рэчышча глядацкага ўспрыняцця з вуліцы.

— Я так разумею, што помнік павінен стаць канцэнтратам адчуўленага асяроддзя і з’явіцца своеасаблівым сімвалам вяртання Уладзіміра Караткевіча ў ягонае юнацтва, у той Кіев, які ён заўсёды любіў і ніколі не забываў...

К.С.:
— Я хацеў бы сказаць вось што. Караткевіч не быў народным пісьменнікам па званні, але быў па-сапраўднаму народны па духу і прызнанні, а таксама па той папулярнасці, якую меў не толькі сярод беларусаў. Такім нам і хацелася б яго паказаць: Рыцара свету, чараўніка слова і проста добрага чалавека. У гэтым — наша звышзадача...

— Дай Божа, каб у вас усё атрымалася.

**Гутарыў Барыс КРЭПАК
На здымку: К.Селіханова
і А.Варвашэня каля свайго праекта.
Фота Юрыя ІВАНОВА**

Дакрануцца да мастацтва

Фестываль жывапісу, літаратуры, музыкі, відэаарту “ART.INTOUCH”, арганізаваны Музеём сучаснага выяўленчага мастацтва, пройдзе ва ўстанове ў красавіку. “10 гадоў у ХХІ стагоддзі” — такімі часавымі межамі аб’яднаны ўсе работы і праекты фестывалю, а назва яго раскрываецца як “Мастацтва праз дотык”.

Стартуе фестываль 14 красавіка ў Вялікай зале Музея сучаснага выяўленчага мастацтва. Старшы навукова супрацоўнік навукова-экспазіцыйнага аддзела ўстановы Вольга Рыбчынская распавяла нашаму карэспандэнту пра канцэпцыю праекта: “Штогадовы “ART.INTOUCH”, мы спадзяёмся, адлюструе беларускі кантэкст сучаснага культурнага працэсу. Будзем адсочваць працэсы змен, развіцця, руху, што адбываюцца ў мастацтве нашай краіны. Арганізатары прэтэндуюць на тое, каб стаць энцыклапедыяй, даведнікам па ім. Мерапрыемствы павінны стаць добрым полем для разваг мастакоў і мастацтвазнаўцаў, крытыкаў і журналістаў, мецэнатаў і пакупнікоў. Гэта выстаўкі, лекцыі, майстар-класы, “круглыя сталы”, канцэрты”.

Папярэдня праграма фестывалю заяўляе пра абмеркаванні інсталляцый, арт-аб’ектаў, ацэнку іх рэалізацыі. Будуць закрануты і такія пытанні, як мастацтва рэгіёнаў, эксперыментальная музыка ў Еўропе і Беларусі, сучасны дызайн.

Па словах арганізатараў, на форуме павінна адчувацца ўзаемасувязь пакаленняў, новых і традыцыйных форм мастацтва.

Алена САБАЛЕЎСКАЯ

“Магістраль” для вялікага князя

Прыдарожны “стол” на “Вітаўтавым шляху”

Вялікі князь Вітаўт.

Але, апрача водных гандлёвых шляхоў, у даўніну на тэрыторыі нашай краіны існавалі і звычайныя грунтавыя ды брукаваныя дарогі, некаторыя з якіх мелі надзвычай важнае стратэгічнае значэнне. Больш за тое: з развіццём гаспадарчай дзейнасці паступова павялічвалася сетка прасёлачных шляхоў, што пракладваліся па найбольш даступнай мясцовасці. Пралягаючы між балот і ўзбярэжжаў рэк, яны часта ўяўлялі з сябе лясныя сцяжыны.

Пры гэтым, сказаць, што шляхі гэтыя былі зусім бязлюднымі, нельга. Як паведамляюць гістарычныя крыніцы, у X—XII стст. існавала асобная “падарожная” павіннасць мясцовага насельніцтва: дапамагаць праездным княжацкім прадстаўнікам. Відавочна, што сяляне займаліся і падтрыманнем у належным стане асноўных тагачасных “магістралей”. Да прыкладу, у часы Сярэднявечча Полацк быў звязаны дарожнымі шляхамі з Віцебскам, Мінскам, Друцкам, Рыгай, Ноўгарадам, Псковам, а пазней — і з Вільняй.

На жаль, уявіць, як выглядалі буйныя дарогі стагоддзі таму, даволі складана. У прыватнасці, Генрых Татур у кнізе “Нарыс археалагічных помнікаў на прасторы Мінскай губерні і яе археалагічнае значэнне”, выдадзенай у Мінску ў 1892 г., зазначаў, што “плаціны (грэблі) для дарог на балотах былі даволі шырокія і ўладкоўваліся, відаць, з зямлі, камянёў і бяровення”.

Зразумела, што не выпадала чакаць ад тагачаснага ўзроўню развіцця тэхналогій высакаякас-

У часы першабытнага грамадства ў сувязі з развіццём жывёлагадоўлі і земляробства нашы продкі актыўна наладжвалі разнастайныя стасункі паміж плямёнамі, дзякуючы чаму ствараліся гандлёвыя шляхі. Яшчэ з перыяду позняга неаліту ў другой палове трэцяга тысячагоддзя да н.э. былі вядомы бурштынавыя шляхі, што праходзілі з Балтыйскага ўзбярэжжа праз тэрыторыю Паўночнай Беларусі па Заходняй Дзвіне. Пазней па гэтай ды шэрагу іншых буйных рэк Беларусі пралягаў знакаміты шлях з “варагаў у грэкі”.

Як піша Г.Татур, “па Барысаўскім і Ігуменскім (Сёння — Чэрвенскі раён. — К.А.) паведах пралягае так званая “Вітаўтава дарога” — шлях вялікага князя Вітаўта”. Па звестках гісторыка, граф Яўстафій Тышкевіч у адным са сваіх сачыненняў апісаў гэты шлях па Барысаўскім павеце да мяжы з Ігуменскім. Вядома, што Вітаўт праз гэтую дарогу скіроўваў ваенныя паходы на поўдзень. І менавіта ён у накірунку Вільні праязджалі татарскія прэтэндэнты на ханскі пасад для зацвярджэння іх Вітаўтам, а таксама ўсе пасольствы з поўдня.

“Выдатныя паходы вялікага князя, яго магутнасць настолькі замацаваліся ў памяці народа,

даўніны праз паўночную частку Барысаўскага павета, у накірунку ад захаду да ўсходу, праходзіў “шлях Батурынскі”, ці, як яго яшчэ называлі, “Баторыя”.

Карта Вялікага княства Літоўскага, на якую ў XVII ст. арыентаваліся падарожнікі.

Вядома, што звыклых нам сёння шылдачак-указальнікаў на гэтых старажытных дарогах не было. Што ж дапамагала арыентавацца на мясцовасці і не збочыць з абранага шляху? Па меркаванні Г.Татура, дарогі пазначаліся камянямі з высечанымі на іх умоўнымі знакамі крыжа, круга, падковы, чалавечы ступняў. З летапісных часоў дарогі ў пэўных месцах суправаджаўца курганамі, узведзенымі для пахавання людзей, памерлых у дарозе. Пра некаторыя з апошніх курганоў існуюць паданні, дзе гаворыцца, што ў іх пахавана якая-небудзь князеўна, падарожны купец, воін.

Акрамя гэтага, гісторык згадвае, што каля буйных шляхоў часам знаходзіліся камяні, названыя ў народзе “сталамі”, якім таксама прывойваліся назвы, як і самім дарогам. Гэтыя валуны былі звычайна вялікія па памерах, чатырохвугольнай ці авальнай формы і пры гэтым плоскія зверху. Па версіі Г.Татура, у дахрысціянскія часы яны маглі выкарыстоўвацца для язычніцкіх ахвярапрынашэнняў.

Таксама для патрэб вандроўнікаў пры старажытных дарогах ствараліся адмысловыя паглыбленні, што зваліся калодзежамі, круглай ці чатырохвугольнай формы, якія ўсрэдзіне былі абкладзены каменем. Ужо ў XIX стагоддзі многія такія калодзежы былі засыпаны зямлёй.

К.А.

Адсканіраваць шэдэўры

Праца над мультымедычным дыскам “Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь. 3 гісторыі даваенных збораў. Страты і вяртанне” вялася супрацоўнікамі ўстановы сумесна з архівамі, вучонымі і праграмістамі на працягу цэлага года. Днямі праграма на электронным носбіце пабачыла свет.

Навуковы праект Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь і Нацыянальнага архіва краіны аб’яднаў каля 20 аналітычных артыкулаў, амаль 300 старонак апрацаваных архіўных дакументаў і фотаздымкаў, а таксама больш за 200 твораў мастацтва, прысвечаных 70-годдзю музея. Па словах намесніка дырэктара па навуковай рабоце гэтай установы Надзеі Усавай, галоўнай мэтай праекта стала імкненне сабраць у адной прасторы, хай сабе і віртуальнай, усе матэрыялы, што непасрэдна звязаны са стварэннем Дзяржаўнай карціннай галерэі, яе стратамі пад час Вялікай Айчыннай вайны і папаўненнем фондаў ужо пасля вызвалення Беларусі.

Загадчык сектара мультымедычных тэхналогій установы Паліна Яніцкая адзначыла, што структура мультыме-

дыйнага выдання складаецца з трох частак. У прыватнасці, першы раздзел дыска знаёміць непасрэдна са стварэннем Дзяржаўнай карціннай галерэі ў 1939 г. спісам твораў, што першапачаткова знаходзіліся ў музеі.

Наступны раздзел прысвечаны стратам галерэі ў час Вялікай Айчыннай вайны, у тым ліку ён змяшчае інфармацыю пра спробы эвакуацыі калекцыі, імкненні выратаваць каштоўнасці навуковымі супрацоўнікамі музея, пра што можна даведацца з дзённікавых запісаў Мікалая Міхалапа, успамінаў Алены Аладавай.

Па словах Надзеі Усавай, на сённяшні дзень невядомы лёс прыкладна 2300 — 2500 твораў мастацтва, пры гэтым у нямецкіх музеях засталася шмат неапазнаных твораў, якія неабходна выявіць і даказаць права на іх. Гэтану дапамогуць, відавочна, матэрыялы

трэцяга раздзела дыска, дзе змешчаны апісанне і фотакопіі вернутых з Германіі, адразу пасля вайны, мастацкіх твораў, дакументы, перададзеныя з Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь. Акрамя таго, дзякуючы высілкам праграмістаў, з дапамогай дыска цяпер можна наведаць віртуальную выстаўку, складзеную з выратаваных каштоўнасцей.

К.А.

Колькі кніг на далоні Напалеона?

Упершыню кнігі мініяцюрнага фармату з’явіліся яшчэ ў Сярэднявеччы. У той час іх стварэнне займала месяцы працы манахаў у скрыпторыях, дзе старанна, каліграфічным почыркам перапісваліся рэлігійныя тэксты на тонкіх лістах пергаменту. Новым штуршком пашырэння такіх кніг стала вынаходніцтва друкаванага станка... І сёння падобныя выданні маюць сваю гісторыю.

Мы ведаем, што ці не самым вялікім прыхільнікам мініяцюрных кніг быў Напалеон Банапарт. Пад час сваіх ваенных кампаній ён вазіў з сабой так званую “Партатыўную бібліятэку падарожніка”, куды ўваходзілі 49 мініяцюрных кніг у адмысловым скураным футарале. Пры гэтым, у складзеным стане бібліятэка выглядала як адзін фаліант.

Першыя мініяцюрныя кнігі з’явіліся на Беларусі ў XVII—XVIII стст. Гэта былі Малітваслоў і Святцы, выдадзеныя, адпаведна, у Магілёве і Супраслі. У сваю чаргу, першая айчынная кніга-мініяцюра на беларускай мове — песні і вершы Адама Русака “Звонкія крыніцы” — выйшла з друку ў выдавецтве “Беларусь” у 1965 г. Яна, а таксама шэраг іншых выданняў такога кшталту прадстаўлены ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літарату-

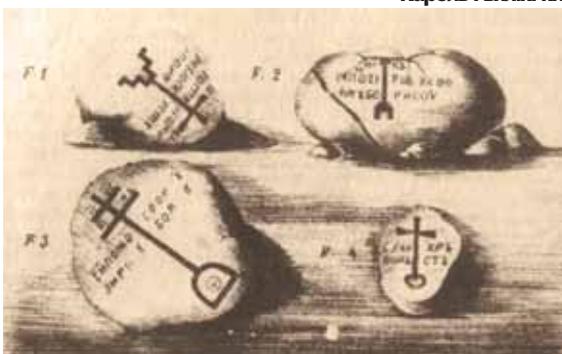
ры, дзе цяпер працуе арыгінальная выстаўка мініяцюрных выданняў “Дзівосы на далонях”, прысвечаная 520-годдзю з дня нараджэння Францыска Скарыны. Экспазіцыю склалі каля 400 міні-кніг з асабістай калекцыі Яўгена Ксяневіча і фондаў музея.

Маленькая кніга заўжды выклікае захапленне сваім памерам: у сярэднім гэта 7х9 см. У любую дарогу можна лёгка ўзяць такую кніжку, і яна зусім не абцяжарыць падарожніка. Творы Агаты Крысці, Уільяма Шэкспіра, Франчэска Пятраркі, Генрыха Гейнэ можна пабачыць у выданнях памерам з далонь. У “мініяцюрнай” калекцыі Яўгена Ксяневіча — творы амаль усіх паэтаў Сярэдняга стагоддзя. Асобная палічка прысвечана міні-выданням твораў Сяргея Ясеніна. За трыццаць гадоў збіральніцтва калекцыянер займеў кулінарныя кнігі, падручнікі па шахматах, слоўнікі і дапаможнікі, навукова-пазнаваўчыя выданні, стракатыя дзіцячыя кніжачкі ў мініяцюрным выглядзе.

Беларуская літаратура досыць багатая прадстаўлена на экспазіцыі. У так званым падарожным фармаце паўстаюць творы Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча, Цёткі, Максіма Танка, Янкі Брыля, Васіля Быкава...

У зборы Я.Ксяневіча ёсць кнігі на розных мовах, у прыватнасці, шмат украінскіх і польскіх выданняў. Па словах калекцыянера, мініяцюрныя выданні былі сабраны на працягу ад Будапешта да Магадана.

Вольга ЧАЙКОЎСКАЯ

Барысавы камяні XII ст.

ных і хуткасных дарог, якія доўжыліся б на многія сотні кіламетраў праз лясы і балоты. І тым не менш, яны былі. Прынамсі, вядомы два такія старажытныя шляхі, створаныя ў сувязі са значнымі ваенна-палітычнымі падзеямі.

сказаць дакладна, што будаваць новыя дарогі яго падначаленым было няма калі, ды і значна раней, у глыбокай старажытнасці, актыўныя зносіны з поўднем абумоўлівалі існаванне гэтага шляху. Магчыма, ім карысталіся нават старажытныя скандынавы. Таксама з глыбокай

Ліст у рэдакцыю

Неаднойчы ўжо “Культура” пісала пра тых выпадкі, калі людзі знаходзілі інфармацыю пра сваіх загінулых і зніклых без звестак у гады Вялікай Айчыннай вайны родных і блізкіх праз сайт Аб’яднанай базы даных “Мемарыял”. І сапраўды, праз столькі гадоў невядомасці — нечаканыя і, адначасова, такія доўгачаканыя радкі з адсканіраваных архіўных дакументаў: “загінуў”, “пахаваны”... Словы гэтыя адгукаюцца ў сэрцах і даўнім болям, і шчымлівай тугою расстання. “До той поры в душевной глубине мы не прощались так бесповоротно...” — адразу прыгадваюцца радкі Аляксандра Твардоўскага.

Вось і гэты ліст у “Культуру”, атрыманы з Армавіра, распавёў яшчэ адну гісторыю лёсу салдата той вайны. Письмо ад аўтара, кубанскага пісьменніка-дакументаліста Уладзіміра Паўлючэнкава, які актыўна даследуе тэму гісторыі Вялікай Айчыннай вайны ў тых мясцінах, перадаў у рэдакцыю намеснік паўнамоцнага прадстаўніка губернатара Краснадарскага края ў Рэспубліцы Беларусь Алег Давыдзюк.

Уладзімір Мікалаевіч Паўлючэнкаў працула распавёў пра свой леташні прыезд на Беларусь, на Віцебшчыну, калі праз 65 гадоў знайшоў месца пахавання свайго бацькі. Ды з нашай зямлёй у яго як старшыні Армавірскай гарадской думы сувязі ўжо сталыя: менавіта ён выступіў ініцыятарам Пагаднення аб супрацоўніцтве паміж адміністрацыяй Армавіра і Гомельскім гарвыканкамам, якое было заключана ў лістападзе мінулага года.

Унук запытаў сур’ёзна і сцісана:
— Дзед, хутка прыедзем?

Хваляваўся і я. Сулакойваўся думкамі, што ўсё ж знойдзена магіла бацькі, а ў логіцы разваг не знаходзіліся ўсвядомленыя, пераканаўчыя высновы: ён, бацька, загінуў яшчэ зусім хлапчуком у няпоўныя дзевятнаццаць. І год ужо ішоў 1944-ы, калі вялася перадапошняя буйная аперацыя перад берлінскай — “Баграціён”, што вызваліла Віцебшчыну, а пасля — і ўсю Беларусь.

***

— Ну вось, прыехалі, — сказаў Васіль Леановіч, спыніўшы машыну каля брацкай магілы, дзе пахавана і перапахавана 7140 паўшых воінаў Чырвонай Арміі і партызан, якія вызвалілі Віцеб-

Са Святаславам усклалі кветкі. Пасля падышлі школьнікі, Васіль Уладзіміравіч і настаўніца — захавальнік музея Святлана Калакольчыкава. Яны паказалі нам школу, тамтэйшы музей, падарылі дыск з кінахронікай баёў за вызваленне Віцебска, пасля чаго мы з унукам вярнуліся да бацькі і прадзеда. Развіталіся. Праехалі ў вёску Вернікі, дзе першапачаткова быў пахаваны ў брацкай магіле бацька. У маленькай царкве Святой Ксеніі паставілі свечкі за спачын светлых душ бацькі і ўсіх яго баявых таварышаў. Пасля памянулі іх...

***

— Пахаванні-адзіночкі дробнымі групамі былі раскіданы ў лесе, у балоце, на палях... Час і гаспадарчая дзей-

У ліпені 2009-га...

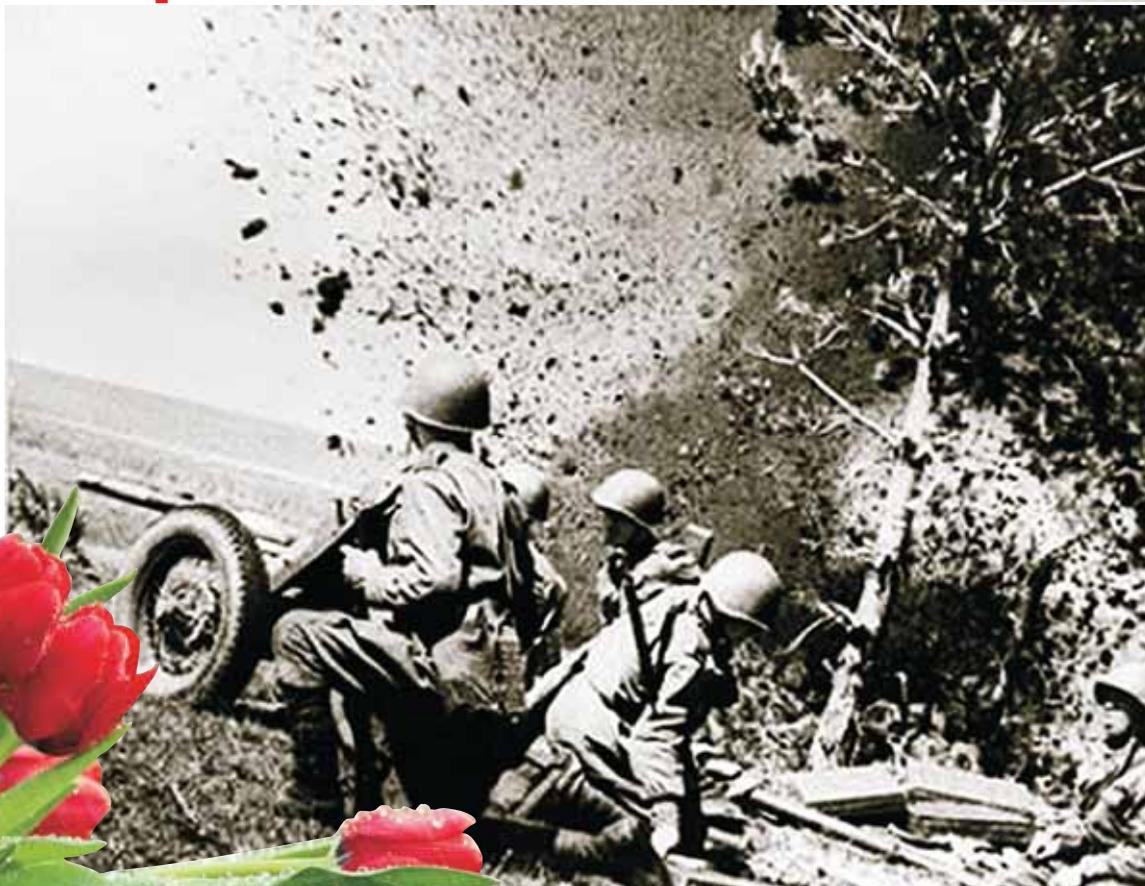
“Дзень добры, мой родны, мой любімы, святы мой! Бацька!..”

Старэйшая дачка патэлефанавала глыбокай ноччу:

— Тататка, знайшла! Знайшла ў Інтэрнеце, на сайце “Мемарыял”, даныя пра тое, дзе загінуў твой бацька, а наш з Марыяннай дзед... Уяўляеш?! Ты занатуй вытрымку з данясення аб беззваротных стратах па 158-й стралковай Ліёнскай дывізіі, 39 арміі генерала І.І. Люднікава.

— Чытай, такое запомніцца да канца жыцця...

— “Паўлючэнкаў Мікалай Лаўрэнцьевіч загінуў 19 ліпеня 1944 года, пахаваны ў брац-

насьце скрадваюць могількі. Разам з вэтэранамі, свяшчэннаслужыцелямі мы параліліся і прынялі рашэнне: падзахаваць у адну вялікую брацкую магілу астанкі воінаў з усяго раёна, з захаваннем даных па архівах нашых абласнога і рэспубліканскага архіваў, а таксама Цэнтральнага архіва Міністэрства абароны Расійскай Федэрацыі. Зрэшты, даглядаць прасцей, сама магіла — на заўважным месцы, таму часцяком спыняюцца турысты, у тым ліку і замежнікі. А родных, што знайшлі тут бацькоў, братоў, дзядоў, мы ўсіх так сустракаем, — патлумачыў старшыня райсавета.

Выпілі ў той дзень за здароўе тых, хто даў каманду “ператрэсці” ўсе архівы і сфарміраваць базу даных “Мемарыял” на ўсіх паўшых і без звестак зніклых абаронцаў Айчыны, за здароўе кіраўнікоў Расіі і Беларусі, добрага беларускага народа, які не шкадуе сродкаў на беражлівае захаванне брацкіх магіл і помнікаў. А беларусы ж больш як хто адпакуталі ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Добрымі словам прыгадалі пошукавікаў — сапраўдных патрыётаў, якія пападзвіжніцку, часта — на адным энтузіязме, у лясках, палях, балотах, у гарадах проста пад асфальтам (і такое бывае!) шукаюць астанкі салдат, па крупінках узнаўляюць памяць пра іх, аддаюць іх прах зямлі з усімі вайсковымі ўшанаваннямі...

***

Наступным днём, апоўдні, дызелем паехалі ў Рудню, сустрэліся з маімі стрыечнымі сёстрамі: па бацьку — Зояй Рыгораўнай і па маці — Надзеяй Панцалеўнай. Наведалі вёску Высокая Жар, дзе засталася цяпер дзве сям’і і адна буслянка з крылатымі жыхарамі. Пабывалі ў ДOME-музеі М.Ягорава, дзе той жыў пасля вайны, і на яго магіле ля Сцяны Славы — ужо ў старадаўнім Смаленску.

З Масквы выехалі ў Армавір хуткім, кіславодскім...

Святаслаў, неяк раптам пасталелы, задумліва глядзеў у акно цягніка і нечакана сказаў:

— Дзед, калі я вырасту, буду прыязджаць на магілу да прадзеда ў Віцебск, а можа, мы зніклага без звестак бацьку бабулі знойдзем... Тады і да яго — таксама...

— Ты сапраўдны ўнук, Святаслаў! Я адварнуўся, каб суняць хваляванне, а ў ваках так зашчыпала, заняла злева ў грудзях...

***

Было гэта ў ліпені 2009-га...

Уладзімір ПАЎЛЮЧЭНКАЎ
Армавір

кай магіле ля вёскі ці то Вернікі, ці то Вернікі Віцебскага раёна Віцебскай вобласці...”

Да раніцы — ніякага сну, а толькі “прагон” усяго жыцця, без бацькі, і сваіх учынкаў, такіх, каб нават выпадковае каліўца ценю не трапіла на светлую святую памяць пра яго...

***

...Ад аднасяльчан і стрыечнай сястры па бацькоўскай лініі ведаў, што ён загінуў недзе пад Віцебскам. І таму, часта бываючы па вытворчых справах нашага армавірскага прыборабудаўнічага прадпрыемства ў Маскве, пры выпадку, калі даводзілася заставацца ў камандзіроўцы яшчэ на выхадныя, доўга не вагаўся: вечарам з Беларускага вакзала на цягніку “Масква — Полацк” кіраваўся ў Віцебск. Ранкам з гваздзікамі ішоў па-над Заходняй Дзвіной да мемарыяла-помніка паўшым пры вызваленні горада воінам Чырвонай Арміі, партызанам, падпольшчыкам.

Стаяў я там і даваў справаздачу: — Бацька, працую добрасумленна, вучуся, дапамагаю ўсім тым, каму ў жыцці выпала доля горка... Ніколі нікому не раскажыў, што цяжка без

цябе. З 13 гадоў працую, дапамагаю маці...

А ранкам цягніком “Полацк — Масква” быў ужо на камандзіраванай працы...

***

На сямейнай нарадзе (жонка Вялянціна Фёдараўна, зяці Алег і Аляксандр, дочкі Ірына і Марыяна ды дзесяцігадовы ўнук Святаслаў) было вырашана, што на магілу бацькі, дзеда і прадзеда ехаць мне і Святаславу.

Да выніковага вердыкту ўнук зачытаў папярэдне выпрацаваны план:

— Выязджаем заўтра без дзесяці на першую цягніком “Уладзікаўказ — Масква”. Ранкам прыбываем, і ты, дзед, паказваеш мне горад. А ўвечары, у дваццаць два трыццаць, сядзем на поезд “Масква — Полацк” — і наперад, у Віцебск!

Дарэчы, Святаслаў яшчэ знайшоў сайт Віцебскага райвыканкама, так што мелі, на ўсялякі выпадак, тэлефон майго калегі — старшыні райсавета.

Усё атрымалася, як запланавалі. Да пазначанага часу з платформы Беларускага вакзала селі ў цягнік “Масква — Полацк” — і ў сон...

***

А чацвёртай раніцы пабудзіў, мусіць, покліч маёй першай малой Радзімы: састаў стаў на станцыі Рудня. За дзесяць кіламетраў адсюль, у прылеснай вёсачцы Высокая Жар, я нарадзіўся. А на станцыю гэтую трапляў з дзядзькам Гаўрылам або калі бываў у цёткі Марыі, што жыла непадалёку. Памятаю вайсковыя эшалоны, што ішлі ды ішлі з захаду. Стаянкі пачыналіся штурмам адзінага буфета... Часта ўспыхвалі нават бойкі. А насупраць на ўвесь грузавы двор штаблямі ляжалі буйныя нашы і нямецкія снарады, міны, авіябомбы.

Цягнік рушыўся. Знік у ранішнім тумане руднянскі вакзальчык. Ён зусім не змяніўся з часоў майго дзяцінства...

***

Праз паўгадзіны за акном прамільгнула Ліёзна — ужо беларуская зямля.

— Святаслаў, пад’ём! Хутка ўжо Віцебск! — буджу ўнука.

...Сустрэў нас мой калега Васіль Леановіч. У гасцініцы — цёзцы горада было вольна, паколькі завяршыўся ўжо знакамты форум мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”...

28 ліпеня мінулага года каля адзінаццаці гадзін мы пад’язджалі да вёскі Вараны, што за 12 кіламетраў ад абласнога цэнтра па трасе Віцебск — Смаленск.

МУЗЕИ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.

- Мастацтва Беларусі XII — XIX стст.
- Мастацтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
- Мастацтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
- Мастацтва краін Усходу XV — XX стст.
- Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
- Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.
- Выстаўка "Слуцкія паясы".
- Выстаўка В.Жолтак "Кола часу".
- Выстаўка "Сімфонія фарбаў".
- Выстаўка твораў Віктара Альшэўскага.
- Выстаўка твораў Леаніда Баразны.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея РБ:

**МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."**

г. Мінск,
вул.
Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 227 87 96.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка "Евангельскія і біблейскія сюжеты ў італьянскай гравюры XVIII ст."

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір,
Карэліцкі р-н,
Гродзенская
вобл.
Тэл.: (8-01596) 2 30 35.

- Фотадакументальная выстаўка "Патрыятычнае служэнне Праваслаўнай Царквы".

**МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
ў в. Раўбічы**

Спарткомплекс
"Раўбічы",
Мінскі р-н.
Тэл.: 507 44 68.

- Майстар-клас па велікоднай маляванцы.

**МУЗЕЙ
В.К. БЯЛЫНЦКАГА-БІРУЛІ
ў г. МАГІЛЁВЕ**

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка "The best of V.Tsesler & S.Voichenko".

МУЗЕИ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск,
вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.

Экспазіцыі:

- "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст."
- "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- "З крыніц адвечнай прыгажосці".

Выстаўкі:

- "Экспануецца ўпершыню".

З паступленняў 2009 года ў збор Нацыянальнага гістарычнага музея.

■ Пастаянная літаратурна-мемарыяльная экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

■ З 21-га — выстаўка "Слова — радасць, слова — чары..." (да Міжнароднага дня роднай мовы).

■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

**ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ**

г. Мінск, вул. Янкі
Купалы, 4.
Тэл.: 227 78 66.

- Пастаянная экспазіцыя "Жыццё і творчасць Янкі Купалы".
- Выстаўка "Калі гучаць карціны...".
- Выстаўка выцінанкі "Нібы казка, нібы чуд...".
- Цыкл музейна-педагагічных заняткаў

"Сімфонія святла".

**БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ**

г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл: 226 03 98.

Экспазіцыі:

- Пастаянная экспазіцыя.

Выстаўкі:

- Праект "Бітва за Беларусь. Верасень 1943 г. — ліпень 1944 г."
- Выстаўкі "Беларусь. Рэха вайны ў памяці пакаленняў"; "Беларусь на старых паштоўках канца XIX — пачатку XX стст."; "Мінск: падарожжа ў часе".
- "Халодная зброя".
- Акцыя-выстаўка "Былі

■ Выстаўка-продаж батыку **Вольгі Торапавай**.

■ Выстаўка **Андрэя Смаляка**.

Экспазіцыі:

- "Культавыя прадметы".
- "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).

■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.

- "Чырвоная гасцеўня".
- "Зала ўрачыстых прыёмаў".

■ Экспазіцыя археалагічнай калекцыі.

Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў

Гісторыка-мемарыяльная экспазіцыя "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".

- "Па гарадах і краінах".
- "Азія... Загадкавая, містычная, знікаючая".

Паўночнае крыло палаца

Выстаўкі:

- "Ад чыстага вытоку" (выстаўка Пятра Шапоть).

■ **"Музы не маўчалі".**

■ Пастаянная выстаўка ваеннай тэхнікі.

■ На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.

■ У выставачнай зале: **выстаўка новых паступленняў з фондаў музея.**

ГАЛЕРЭІ*

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск,
вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290 60 10.

■ Выстаўка "Эстамп".

■ Выстаўка жывапісу віцебскіх мастакоў "Фактура".

**МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"**

г. Мінск,
Кастрычніцкая
плошча, 1
(Палац
Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.

■ Выстаўка "Горад жанчын".

ГАЛЕРЭЯ ТЫЗЕНГАУЗА

г. Гродна,
пл. Тызенгауза, 4.
Тэл./факс:
(8-0152)
72 27 57.

■ Выстаўка работ беларускіх мастакоў.

■ **Выстаўка работ Сяргея Цімохава "Чары ночы".**

**КАРШІННАЯ ГАЛЕРЭЯ
Г. ВАШЧАНКІ**

г. Гомель,
вул. Карповіча, 4.
Тэл.: (8-0232) 77 75 20.

Экспазіцыя:

■ **"Гаўрыла Харытонавіч Вашчанка".**

Выстаўкі:

■ Выстаўка жывапісу і графікі **Аляксандра Аляксандравіча Арлова**.

■ Выстаўка **"Ваенна-патрыятычная мініяцюра"** Барыса Купчынава (да 65-годдзя Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне).

■ **Выстаўка-продаж твораў выяўленчага мастацтва, сувеніраў і тавараў для мастакоў.**

Выдаецца з кастрычніка 1991 года

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637

Галоўны рэдактар — Людміла КРУШЫНСКАЯ

Рэдакцыйная калегія:
Лілія АНАНІЧ, Уладзімір АРЛОЎ, Уладзімір ГІЛЕП, Ірына ДРЫГА, Аляксей ДУДАРАЎ, Уладзімір ЗАМЯТАЛІН, Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ, Міхаіл КАЗІНЕЦ, Віктар КУРАШ, Аляксандр РАШЧУПКІН, Барыс СВЯТЛОЎ, Рычард СМОЛЬСКІ, Святалана СУХАВЕЙ, Міхаіл ФІНБЕРГ, Леанід ШЧАМЯЛЁЎ, Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:
Сяргей ТРАФІЛАЎ (намеснік галоўнага рэдактара), Пётр ОВАД (адказны сакратар).

Рэдактары аддзелаў:
Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Таццяна КОМАНОВА, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілля СВІРЫН, Антон СІДАРЭНКА.

Спецкарэспандэнты:
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Алена САБАЛЕўСКАЯ, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.

Загадчык аддзела фотайлюстрацый — Юрый ІВАНОЎ

Карэктар — Інга ЗЕЛЬГІС

Мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД

Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77.

Тэлефон:
(017) 289-34-66 (прыёмная)
(017) 286-07-97,
(017) 334-57-23

Тэлефон/факс:
(017) 334-57-35

Рэкламны аддзел:
тэл. (017) 334-57-41

www.kimpress.by

E-MAIL: kultura@tut.by

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва"

Ліцэнзія на выдавецкую дзейнасць ЛВ №02330/0494414 ад 17 красавіка 2009 г.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77.

Тэл. (017) 289-34-66.

Бухгалтэрыя:
тэл. (017) 334-57-35

Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца. Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнаснае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца работы, зваротны адрас. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.

*Матэрыял на правах рэкламы.

© "Культура", 2010.

Індэкс 63875

Наклад 9001

Падпісана ў свет 11.3.2010 у 18.30

Замова 1115

РУП "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".

ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009.

Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

УВАГА!

Паважаныя чытачы!

ІДЗЕ ПАДПІСКА

на газету "Культура" Падпісныя індэксы: індывідуальная падпіска — 63875, ведамасная падпіска — 638752;

на часопіс "Мастацтва" Падпісныя індэксы: індывідуальная падпіска — 74958, ведамасная падпіска — 749582.

НА ДРУГІ КВАРТАЛ 2010 ГОДА!

■ "Цёплае дрэва — халодны метал".

■ "Балтыйскі шлях, які змяняў свет".

Дом-музей І з'езда РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

- Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя І з'езда РСДРП".
- Выстаўка "Вузельчыкі на памяць".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

з элементамі тэатралізацыі "Дзядзька Янка, добры дзень!".

**ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ
ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ**

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 72 61.

Выстаўкі:

- "Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам".
- "Спадарожнікі дзяцінства".
- Выстаўка "Дарогамі жыцця".
- Выстаўка "Кветкі натхнення".
- Выстаўка "Дзівосы на далонях".

ў мяне мядзведзі".

- Выстаўка карцін Алега Высоцкага "Сусвет: заслона падымаецца...".

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

Выстаўкі:

- "Прылады пакарання Сярэднявечча".
- Выстаўка Д.Папова "Паўднёвы вецер".
- Выстаўка жывапісу І.Саладоўніка "Магія кропкі, магія пачуццяў".

■ "Свет звяроў Гомельшчыны".

■ Працуе куток жывых экзатычных рэптылій.

Зімовы сад

**ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ**

г. Гомель,
вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.

- Лакальныя экспазіцыі ў санітарным вагоне;
- у партызанскай зямлянцы.

ТЭАТРЫ*

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ
І БАЛЕТА
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.

**РЭСПУБЛІКАНСКІ
ТЭАТР
БЕЛАРУСКАЙ
ДРАМАТУРГІІ**

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44;

Тэл./факс:
334 60 08.

- 13 — Канцэрт-імпрэзацыя "Патрыятызм".
- 14 — "Сублімацыя кахання" А. дэ Бенедэці.
- 16 — "Вандрункі ў Нью-Йорку" А. Паповай.

■ 17 — "Чайка" А.Чэхава.

■ 18 — "Вяртанне галадара" С.Кавалёва.

■ 19 — "Адвечная песня" Янкі Купалы.

■ 21 — "Неба ў дыямантах" А.Чэхава

**БЕЛАРУСКІ ТЭАТР
"ЛЯЛЬКА"**

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

- 14, 16 — "Кветанка-вяскілка" В.Катаева.
- 19, 20 — "Воўк і раз, два, тры..." Н.Мацяш.